COMITETUL DE STAT
PENTRU CULTURĂ ȘI ARTĂ

REVISTA MUZEELOR

1

ANUL I. — 1964

APARE SUB ÎNGRIJIREA COMISIEI MUZEELOR ȘTIINȚIFICE DIN C. S. C. A.
Redactor șef : LUCIAN ROȘU

Redacția : str. Fundației nr. 4, raionul 30 Decembrie, București, telefon 121770
Administrația : str. Brezoianu nr. 23—25, telefon 146799

https://biblioteca-digitala.ro

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI
SEMINARUL DE ARHEOLOGIE
„VASILE PÂRVAN"
Nr. inv.: .....
Cota.:.....

Fondul
LUCIAN ROȘU

REVISTA MUZEELOR

Nr. 1 Anul I 1964

Cuvînt înainte 3

Acad. ȘTEFAN MILCU, Vicepreședinte al Academiei R.P.R.
Un cuvînt de simpatie Revistei Muzeelor

Acad. CONSTANTIN DAICOVICIU, Președintele Secției de științe istorice a Academiei R.P.R.
Un prețios mijloc de îndrumare

Acad. ANDREI OȚETEA, Directorul Institutului de istorie al Academiei R.P.R.
Pentru progresul comun al istoriografiei și muzeografiei

Acad. GEORGE OPRESCU, Directorul Institutului de Istoria artei al Academiei R.P.R.
O inițiativă valoroasă

Acad. EMIL CONDURACHI, Directorul Institutului de arheologie al Academiei R.P.R.
Urez Revistei muncă rodnică și succes

Acad. D. PANAITESCU-PERPESSICIUS, Directorul Muzeului literaturii romîne
Tribună a unui activ șantier cultural al țării

STUDII ȘI CERCETĂRI 15

ACTIVITATEA CULTURAL-EDUCATIVĂ 49

PĂSTRAREA PATRIMONIULUI MUZEAL 63

MUZEE ȘI COLECȚII 71

CRONICĂ, RECENZII, ÎNSEMNĂRI 89

https://biblioteca-digitala.ro

Вступительная статья 3

ПРИВЕТСТВЕННЫЕ ВЫСТУПЛЕНИЯ ПО ПОВОДУ ПОЯВЛЕНИЯ «ЖУРНАЛА МУЗЕЕВ»:

Академик ШТЕФАН МИЛЬКУ вице-председатель Академии Р.Н.Р.
Академик КОНСТАНТИН ДАЙКОВИЧУ председатель секции исторических наук Академии Р.Н.Р.
Академик АНДРЕЙ ОЦЕТЯ директор Института Истории при Академии Р.Н.Р.
Академик ДЖОРДЖЕ ОПРЕСКУ директор Института Истории Искусств при Академии Р.Н.Р.
Академик ЭМИЛ КОНДУРАКИ директор Археологического Института при Академии РНР
Академик Д. ПАНАИТЕСКУ-ПЕРПЕССИЧИУС директор Музея румынской литературы

НАУЧНЫЕ ТРУДЫ И ИССЛЕДОВАНИЯ 15
КУЛЬТУРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ 49
ХРАНЕНИЕ ОБЬЕКТОВ МУЗЕЙНОГО ФОНДА 63
МУЗЕИ И КОЛЛЕКЦИИ 71
ХРОНИКА, РЕЦЕНЗИИ, ЗАМЕТКИ 89

●

Avant-propos 3
MOTS D'ACCUEIL A'LA PARUTION DE LA „REVUE DE MUSÉES"
ŞTEFAN MILCU, membre de l'Académie, viceprésident de l'Academie de la République Populaire Roumaine
CONSTANTIN DAICOVICIU, membre de l'Académie, président de la Section des sciences historiques de l'Académie, de la République Populaire Roumaine
ANDREI OŢETEA, membre de l'Académie, directeur de l'Institut d'histoire de l'Académie de la République Populaire Roumaine.
GEORGE OPRESCO, membre de l'Académie directeur de l'Institut d'histoire d'art de l'Académie de la R. P. Roumaine.
EMIL CONDURACHI, membre de l'Académie, directeur de l'Institut d'archéologie de l'Académie de la République Populaire Roumaine.
D. PANAITESCO-PERPESSICIUS, membre de l'Académie, directeur du Musée de la littérature roumaine

ÉTUDES ET RECHERCHES 15
ACTIVITÉS CULTURELLES ÉDUCATIVES 49
CONSERVATION DU PATRIMOINE MUSÉAL 63
MUSÉES ET COLLEÇTIONS 71
CRONIQUE, COMPTES-RENDUS, NOTES 89

●

Foreword 3
GREETINGS FROM:
ACAD. ŞTEFAN MILCU, vice-president of the R.P.R. Academy
ACAD. CONSTANTIN DAICOVICIU, president of the Section of History of the R.P.R. Academy
ACAD. ANDREI OŢETEA, director of the Institute of History of the R.P.R. Academy
ACAD. GEORGE OPRESCU, director of the Institute of Art History of the R. P. R. Academy
ACAD. EMIL CONDURACHI, director of the Institute of Archeology of the R.P.R. Academy
ACAD. I. PANAITESCU-PERPESSICIUS, director of the Rumanian Litterature Museum

STUDIES AND RESEARCH 15
CULTURE AND EDUCATIONAL ACTIVITIES 49
PRESERVATION OF MUSEUM PATRIMONY 63
MUSEUMS AND COLLECTIONS 71
CHRONICLE, REVIEWS, NOTES 89

https://biblioteca-digitala.ro

cuvînt înainte

Răspunzînd cerinţelor impuse de continua dezvoltare a muzeografiei romîneşti, Comitetul de Stat pentru Cultură şi Artă editează, începînd cu acest an, REVISTA MUZEELOR — periodic trimestrial, prima publicaţie de acest gen din Republica Populară Romînă. Apariţia revistei reflectă condiţiile superioare create în ţara noastră activităţii ştiinţifice şi culturale, marchează un moment important în procesul de maturizare a muncii instituţiilor muzeale, de creştere a rolului lor în lărgirea orizontului cultural, în formarea conştiinţei omului nou, constructor al socialismului.

Bucurîndu-se de o înţeleaptă şi permanentă îndrumare din partea Partidului Muncitoresc Romîn şi a statului nostru, precum şi de un larg sprijin material, înconjurate de aprecierea caldă a întregului popor, muzeele de toate profilele au înregistrat după eliberare o largă dezvoltare atît din punct de vedere numeric cît mai ales sub raportul conţinutului ideologic, ştiinţific şi al eficienţei muncii lor. Răspîndite pe întreg teritoriul ţării, în Capitală, în centrele regionale şi raionale, ca şi în sate, prezentînd istoria naturii şi a societăţii, originalitatea culturii, bogăţia, varietatea şi totodată unitatea creaţiei artistice a poporului nostru, viaţa şi activitatea unor personalităţi marcante ale ştiinţei şi culturii romîneşti, lupta poporului pentru eliberare socială şi naţională, pentru progresul şi bunăstarea maselor, instituţiile muzeale constituie un sector însemnat al frontului ştiinţifico-ideologic, al revoluţiei culturale. Noţiunea de muzeu este cunoscută astăzi în cele mai largi pături ale poporului, iar vizitarea şi cunoaşterea muzeelor a devenit o cerinţă culturală curentă a oricărui om al muncii. În ultima vreme, cifra anuală a vizitatorilor din muzee se ridică la peste 7 500 000, fapt concludent pentru interesul de masă pe care-l prezintă aceste instituţii.

https://biblioteca-digitala.ro

Activitatea muzeistică în țara noastră are o veche tradiție. Dar dacă în trecut formarea colecțiilor și activitatea în general a muzeelor avea un caracter sporadic, fiind lăsată în cel mai bun caz pe seama unor pasionați, în zilele noastre orientarea științifică, organizarea și dezvoltarea rețelei de muzee, dotarea lor tehnico-materială, este o problemă de stat.

La baza activității științifice și cultural-educative a instituțiilor muzeale stă filozofia marxist-leninistă, materialismul dialectic și istoric.

Desfășurînd o activitate complexă de cercetare științifică și elaborare de studii, de organizare a expozițiilor și a muncii cultural-educative, de continuă îmbogățire și de păstrare a patrimoniului, muzeele din țara noastră au devenit centre științifice puternice cu o experiență valoroasă, prestigiul muzeografiei românești depășind de mult granițele țării.

REVISTA MUZEELOR își propune ca sarcină principală stimularea și popularizarea activității multilaterale și creatoare a instituțiilor muzeale. În acest sens, însăși organizarea și structura conținutului revistei reflectă echilibrul funcțiilor și direcțiilor esențiale în care se desfășoară munca din muzee. Revista va cuprinde studii și cercetări, va oglindi activitatea cultural-educativă, va face cunoscută experiența pozitivă privind păstrarea patrimoniului muzeal. În același timp, o rubrică permanentă va fi consacrată prezentării de muzee și expoziții, iar o altă rubrică — informațiilor, cronicilor și recenziilor. Rubrici speciale vor fi deschise, de la număr la număr, pentru istoria muzeografiei românești, formarea și dezvoltarea colecțiilor, opinii și puncte de vedere etc. Pentru a ține la curent pe lucrătorii din muzee cu studiile și lucrările mai recente, se va acorda atenție informațiilor bibliografice și prezentării conținutului revistelor de specialitate.

În domeniul muncii științifice, fără a neglija studiile teoretice, de perspectivă, revista își propune să înfățișeze în primul rînd cercetările care urmăresc îmbogățirea conținutului expoziției de bază și cunoașterea istoriei naturii și societății.

Cu forțe proprii sau în strînsă colaborare cu institutele Academiei Republicii Populare Române, muzeele au desfășurat în ultima vreme o vastă acțiune de cercetare științifică pe teren, în biblioteci și arhive, aducînd o importantă contribuție la îmbogățirea cunoștințelor privitoare la diferite probleme din istoria naturii și societății. Rezultatele acestor cercetări s-au reflectat în mod pozitiv în tematicile expozițiilor de bază, în concepția științifică și în logica prezentării și interpretării obiectelor și documentelor.

Muzeele de științele naturii, în marea lor majoritate înființate în anii regimului democrat-popular, contribuie la educarea oamenilor muncii în spiritul concepției materialist dialectice, prin bogatul material științific prezentat în expozițiile permanente.

Prin prezentarea fosilelor de animale dispărute de milioane de ani, ele dovedesc evoluția vieții pe pămînt, infirmă concepțiile idealiste, misticismul. Exemplarele cele mai specifice din flora și fauna locală, prezentate în mod științific, cu sublinierea relațiilor complexe ce există în natură și relevarea influenței mediului asupra viețuitoarelor, dovedesc interdependența generală a fenomenelor. În același timp, muzeele de științele naturii prezintă principalele aspecte biologice ale realizărilor obținute de om în domeniul agri-

https://biblioteca-digitala.ro

culturii şi al silviculturii, difuzează în rîndurile maselor tot ce este nou şi util în acest sector important al economiei socialiste, le educă şi le mobilizează în lupta pentru folosirea cît mai raţională a naturii, le întăresc mîndria pentru realizările obţinute, le ajută astfel să-şi formeze o conştiinţă nouă, socialistă.

Revista noastră va populariza în paginile ei realizările obţinute de muzeele de ştiinţele naturii în organizarea unor expoziţii de bază ştiinţifice şi atrăgătoare. Ea va publica de asemenea rezultatele cercetărilor ştiinţifice ale muzeelor asupra faunei şi florei locale, precum şi tehnicile specifice de colectare, preparare şi restaurare a pieselor de ştiinţele naturii.

Continuîndu-şi cercetările, muzeele de istorie au strîns un bogat material care reflectă toate epocile şi domeniile de viaţă social-economică, politică şi culturală a ţării, pornind de la studierea aprofundată a problemelor legate de începuturile vieţii omeneşti pe teritoriul ţării noastre. Potrivit ultimelor descoperiri, acestea se încadrează în primele verigi ale procesului de antropogeneză. De asemenea, rezultatele cercetărilor reflectă continuitatea populaţiei daco-romane şi procesul formării poporului romîn şi al limbii romîne, cu sublinierea rolului hotărîtor al populaţiei autohtone în desăvîrşirea acestui proces. Cunoaşterea fenomenelor şi evenimentelor din perioada feudalismului timpuriu, cu relevarea condiţiilor şi factorilor interni care au condus la afirmarea poporului romîn ca o comunitate etnică istoriceşte constituită, cu o limbă şi cultură proprie ; evidenţierea condiţiilor cristalizării şi dezvoltării primelor formaţiuni statale romîneşti — sînt tot atîtea preocupări care au stat în faţa muzeelor de istorie în ultima perioadă. Cercetarea privind întreaga orînduire feudală se axează pe cunoaşterea şi dezvăluirea luptei permanente a poporului romîn împotriva asupririi feudale şi pentru eliberare de sub jugul otoman şi habsburgic.

Pentru istoria modernă, un loc central îl ocupă studierea apariţiei şi dezvoltării capitalismului în Romînia, a luptei poporului pentru unitatea naţională, a factorilor interni şi externi care au dus la unirea ţărilor romîneşti ; formarea proletariatului, pătrunderea marxismului în mişcarea muncitorească, cîştigarea independenţei de stat.

Cercetarea ştiinţifică îndreptată spre cunoaşterea şi prezentarea pe bază de fapte şi documente concrete a rolului clasei muncitoare condusă de Partid în lupta împotriva nedreptăţilor sociale şi transformarea revoluţionară a societăţii, a luptei pentru desfiinţarea exploatării omului de către om, a măreţei şi uriaşei acţiuni conştiente a maselor conduse de Partidul Muncitoresc Romîn pentru construirea socialismului, constituie în prezent direcţii creatoare ale muzeografilor din majoritatea muzeelor regionale. Este necesar ca toate aceste rezultate, care prezintă un interes deosebit şi sînt de un real folos pentru muzeografii din toată ţara în cunoaşterea celor mai noi date cu privire la istoria patriei, cît şi în munca de elaborare cît mai completă a tematicilor expoziţiilor de bază, să fie valorificate prin studii şi articole de specialitate ; în acest sens REVISTA MUZEELOR va constitui un mijloc eficient şi permanent de informare.

Muzeele de artă cuprind în patrimoniul lor valori artistice realizate de cei mai talentaţi creatori ai poporului nostru şi de mari artişti ai lumii. Operele lui Aman, Grigorescu, Andreescu, Luchian, Tonitza, Băncilă etc. constituie o

https://biblioteca-digitala.ro

moştenire care, alături de vigoare creatoare, oglindeşte prin intermediul imaginii, concepţia despre frumos, bogăţia sufletească, năzuinţele şi lupta poporului romîn pentru progres şi dreptate socială, pentru afirmarea într-o viziune proprie, a unor valori general umane.

În sălile muzeelor de artă, un loc tot mai important au început să-l ocupe, creaţiile artiştilor contemporani. Pictori, sculptori, graficieni — din generaţia celor vîrstnici şi din generaţia de tineri — oglindesc în operele lor frumuseţea vieţii noastre de azi, efortul constructiv al întregului popor, condus de Partid, pentru construirea societăţii socialiste în patria noastră.

Dacă în trecutul nu prea îndepărtat realizările picturii, sculpturii, artei decorative şi ale graficii romîneşti şi universale erau bunuri culturale de circulaţie restrînsă, pentru „iniţiaţi" şi „cunoscători", astăzi ele sînt puse la îndemîna maselor largi ale poporului. Muzeul de artă al Republicii Populare Romîne — una din mîndriile muzeografiei noastre actuale — a cărui faimă a trecut cu mult graniţele ţării, muzeele de artă din Cluj, Constanţa, Craiova, Iaşi, secţia de artă a Muzeului Brukenthal din Sibiu, ca să amintim cîteva din cele mai importante muzee, desfăşoară o vastă activitate ştiinţifică şi cultural-educativă în domeniul cunoaşterii, valorificării şi popularizării operelor de artă naţională şi universală.

Activiştii muzeelor de artă vor găsi în REVISTA MUZEELOR o tribună militantă, cu pagini deschise pentru a reflecta aportul artiştilor plastici care, continuînd o veche şi bogată tradiţie, exprimă năzuinţele cele mai înalte şi noblеţea sentimentelor poporului nostru.

Muzeele de etnografie au fost înfiinţate în cea mai mare parte după eliberare. Instituţiile muzeale de acest profil s-au impus cu autoritate ca instituţii ştiinţifice şi cultural-educative, alături de celelalte muzee, în anii regimului democrat-popular. Faptul acesta îşi găseşte explicaţia în preţuirea de care se bucură în zilele noastre tradiţiile valoroase ale culturii noi, socialiste.

Muzeele etnografice studiază întregul ansamblu de fenomene care constituie domeniul etnografiei : cultura materială, viaţa socială şi cultura spirituală a poporului nostru.

Efectuînd cercetări pentru formarea şi dezvoltarea colecţiilor, muzeele etnografice de toate gradele au dezvăluit originalitatea, unitatea şi continuitatea culturii noastre populare de-a lungul istoriei, exprimată într-o impresionantă varietate zonală, tipologică etc. Pe lîngă îmbogăţirea colecţiilor, cercetările etnografice contribuie substanţial la elaborarea unor studii pe diferite teme ale etnografiei, în deosebi în legătură cu procesul formării şi dezvoltării culturii populare actuale. Începuturile făcute în această direcţie sînt continuate şi amplificate urmărindu-se organizarea unor secţii în cadrul expoziţiilor de bază, sau a unor expoziţii temporare pe diferite teme, consacrate ilustrării formelor contemporane de cultură şi artă populară.

Dacă pentru cercetarea şi reflectarea prin expoziţii, sau alte forme, a vieţii şi creaţiei populare din trecut, muzeele etnografice au cîştigat o experienţă bogată, cercetarea şi prezentarea problemelor vieţii actuale a satului socialist ridică încă o serie de probleme de ordin metodologic. De aceea, în paginile revistei, vor fi publicate experienţele valoroase şi schimburi de opinii, care să ajute efectiv munca co-

https://biblioteca-digitala.ro

lectivelor de muzeografi pe linia realizării unor expoziții care să reflecte complexitatea de fenomene social-economice ale satului, în evoluția lor.

Expresie a recunoștinței poporului față de eroii săi și față de personalitățile importante care și-au închinat viața și activitatea cauzei progresului social și cultural al țării noastre, muzeele memoriale, care reflectă condițiile în care au trăit, luptat și creat personalitățile respective, rolul pe care l-au jucat în viața socială și politică, în dezvoltarea culturii și științei poporului nostru, locul lor în cultura universală, vor constitui de asemenea, unul din obiectivele revistei în munca de îndrumare și popularizare.

În domeniul muncii cultural-educative, o problemă centrală care va trebui să-și găsească oglindirea în paginile REVISTEI MUZEELOR, o constituie preocuparea pentru organizarea unor expoziții de înaltă ținută științifică și estetică.

Expoziția de muzeu nu numai că pune în valoare colecțiile de obiecte ca argumente de susținere a tezelor teoretice, dar constituie principala punte de legătură dintre muzeu și masele de vizitatori, cel mai important instrument prin care muzeul acționează nemijlocit asupra conștiinței maselor.

Dezvoltarea fără precedent a rețelei de muzee, apariția unor muzee cu un profil nou în anii regimului nostru, creșterea eficacității muzeelor în munca cu masele, în formarea și dezvoltarea conștiinței acestora, problema organizării unor expoziții cît mai bune cu un conținut riguros științific redat într-o formă accesibilă și plăcută, înseamnă o variată gamă de sarcini care stau în fața acestei publicații.

O dată cu transmiterea experienței valoroase de care dispune muzeografia romînească în acest sector, REVISTA MUZEELOR va promova ideile și sugestiile menite să îmbunătățească viziunea științifică și plastică în realizarea expozițiilor de muzeu, noua tehnică de expunere și grafica de expoziție.

Indicele valorii activității unui muzeu îl constituie, în primul rînd, numărul de vizitatori. În realizarea unui indice cît mai ridicat, pe lîngă o bună expoziție, mai acționează puternic doi factori : calitatea îndrumării în interiorul muzeului și legătura organizată cu masele în afara muzeului pentru sporirea numărului de vizitatori prin cele mai variate metode de popularizare activă. REVISTA MUZEELOR va fi permanent preocupată de popularizarea celor mai bune metode de muncă cu masele.

Formarea colecțiilor și păstrarea patrimoniului muzeal reprezintă o altă categorie de probleme de care se va preocupa REVISTA MUZEELOR în paginile sale.

Ținînd seama de profilul și de natura colecțiilor, problema păstrării patrimoniului muzeal este una din cele mai complexe și mai dificile sarcini care stau în fața lucrătorilor din muzee. În colecțiile muzeelor noastre sînt cîteva milioane de obiecte, documente autentice legate de natura și istoria patriei, de cultura poporului nostru și de cea universală.

Dezbaterea în paginile revistei a unor probleme privind conservarea și restaurarea, evidența științifică a colecțiilor și organizarea depozitelor, difuzarea experienței valoroase,

https://biblioteca-digitala.ro

ştiinţific fundamentate, lupta împotriva improvizaţiei şi a metodelor meşteşugăreşti, va contribui la o reală îmbunătăţire a muncii în acest sector.

În tratarea problemelor privind păstrarea patrimoniului muzeal, REVISTA MUZEELOR porneşte de la ideea că, în condiţiile actuale de dezvoltare a ştiinţei, conservarea şi restaurarea colecţiilor de muzeu reprezintă o specialitate tehnico-ştiinţifică în sensul cel mai propriu al cuvîntului.

Prin rubrica „Muzee, expoziţii şi colecţii", REVISTA MUZEELOR îşi propune să popularizeze cele mai bune realizări ale muzeografiei noastre şi, totodată, să facă cunoscute publicului larg colecţiile muzeelor, necuprinse în expoziţiile de bază. În felul acesta vor fi date în circuitul cultural general unele valori muzeale importante aflate în ţara noastră.

Muzeele din ţara noastră, ca unităţi constituite, au o vechime de peste trei secole. Pentru formarea colecţiilor şi organizarea de muzee, au activat o serie de personalităţi marcante din istoria culturii şi ştiinţei noastre. Unii savanţi, a căror activitate este strîns împletită cu procesul de formare şi dezvoltare a muzeelor, au adus contribuţii remarcabile şi la dezvoltarea ştiinţei universale : Alexandru Odobescu, Grigore Tocilescu, Vasile Pîrvan, Grigore Antipa, Emil Racoviţă, George Vîlsan, Ion Borcea. REVISTA MUZEELOR îşi propune ca sarcină, să contribuie la cunoaşterea istoriei ştiinţifice a muzeografiei romîneşti, prezentînd în paginile sale modul în care s-au format şi dezvoltat muzeele din ţara noastră, precum şi viaţa şi activitatea unor pionieri ai muzeografiei noastre.

Pentru a ţine la curent pe cititorii săi cu realizările cele mai recente şi mai valoroase în domeniul muzeografiei, atît în ţară cît şi peste hotare, REVISTA MUZEELOR va publica cronici, informaţii, recenzii şi menţiuni bibliografice.

Acestea sînt obiectivele şi sarcinile revistei în activitatea sa, paginile ei rămînînd deschise sugestiilor şi completărilor.

În afară de cadrele de muzeografi, revista invită la colaborare oameni de ştiinţă şi specialişti din institutele Academiei Republicii Populare Romîne, cadre didactice din învăţămîntul de toate gradele, specialişti din institutele departamentale de cercetări, oameni de cultură şi artă etc. care, prin specificul muncii lor, pot să aducă o contribuţie la dezvoltarea activităţii muzeistice în ţara noastră.

Adresîndu-se unui public larg, REVISTA MUZEELOR este o nouă verigă în seria posibilităţilor pe care le au la îndemînă muzeele de a populariza activitatea lor.

REVISTA MUZEELOR apare într-un moment important al istoriei patriei noastre. Se împlinesc 20 de ani de la eliberarea ţării noastre.

În întîmpinarea acestei mari sărbători a poporului nostru, muzeografii, alături de întreg poporul muncitor, îşi măresc eforturile în vederea dezvoltării instituţiilor muzeale ca focare de ştiinţă înaintată, ca instrumente militante ale culturii şi educaţiei comuniste.

https://biblioteca-digitala.ro

UN CUVÎNT DE SIMPATIE REVISTEI MUZEELOR

de

Acad. prof. ŞTEFAN MILCU, vicepreşedinte al Academiei R. P. R.

Salutăm cu mulţumire apariţia unei reviste consacrate problemelor numeroase şi complexe ale muzeelor de tot felul. Amploarea pe care a căpătat-o activitatea şi pe acest tărîm în ultimii ani, impunea crearea unei tribune a experienţei înaintate, a îndrumării şi informării muzeografice.

In epoca noastră, un muzeu a încetat să mai fie asemănător unui organism lipsit de viaţă, un fel de depozit de exponate. Editorialul revistei ne informează în chipul cel mai cuprinzător despre conţinutul muzeelor moderne şi despre felul cum se vor reflecta în această publicaţie feluritele forme de valorificare a colecţiilor.

Am învăţat de timpuriu să preţuiesc şi să iubesc muzeele, ca instituţii care apără de pierdere, şi valorifică cu fiecare generaţie tezaurul culturii, ştiinţei şi artei.

Cu greu aş putea vorbi în aceste scurte rînduri despre cît datorez numeroaselor şi feluritelor muzee ce le-am vizitat de-a lungul timpului, în drumurile mele în ţară şi străinătate. Voi aminti doar de Muzeul Aman din Craiova, care, împreună cu biblioteca vecină muzeului, au oferit în jurul anului 1920 tinerilor însetaţi de cultură, numeroase posibilităţi de informare şi înnobilare spirituală.

La distanţă de decenii, în Academia Republicii Populare Romîne, am vegheat cu grijă toate acţiunile menite să dezvolte acest tip de instituţii, în felul lor o formă a memoriei colective. Uneori am participat direct la organizarea unor muzee de specialitate, ca fostul muzeu antropologic şi fostul muzeu al originei omului.

Sutele de muzee înfiinţate în ultimele două decenii, în Republica Populară Romînă, ilustrează locul însemnat ce li se acordă în revoluţia culturală şi în păstrarea activă a colecţiilor de documente şi obiecte care oglindesc istoria poporului nostru, dezvoltarea ştiinţelor, a tehnicii, culturii şi artei.

O nouă revistă înseamnă, ca şi o nouă carte, gîndire şi acţiune concentrată, explozibilul împotriva ignoranţei, o nouă lumină pentru ochii şi mintea celor însetaţi de cultură.

Aşteptăm în noua revistă o informare consistentă şi o înfăţişare corespunzătoare a muzeelor noastre, dezbateri de idei în jurul problematicii acestor reprezentative şi valoroase instituţii de cultură.

https://biblioteca-digitala.ro

UN PREȚIOS MIJLOC DE ÎNDRUMARE

de

Acad. prof. C. DAICOVICIU, președintele Secției de științe istorice a Academiei R. P. R.

Pornește la drum o nouă publicație periodică de știință și cultură : REVISTA MUZEELOR.

Rolul deosebit de însemnat pe care îl îndeplinesc muzeele în educarea culturală, științifică și patriotică a oamenilor muncii îndreptățește pe deplin apariția acestei reviste. Ea e menită să lumineze și să îndrume activitatea multilaterală a acelor focare de cultură și educație, care sînt muzeele de tot felul, răspîndite pe întreg cuprinsul țării noastre. Ea va contribui astfel la construcția culturală ce se desfășoară în țara noastră sub conducerea înțeleaptă a Partidului.

Urăm din toată inima ca REVISTA MUZEELOR să-și îndeplinească cu cinste și succes această sarcină.

https://biblioteca-digitala.ro

PENTRU PROGRESUL COMUN AL ISTORIOGRAFIEI ŞI MUZEOGRAFIEI

de

Acad. prof. A. OŢETEA, directorul Institutului de Istorie al Academiei R.P.R.

Vestigiile arheologice, opera de artă sau obiectul în aparenţă neînsemnat, dar cu semnificaţie istorică, sînt elemente preţioase pentru reconstituirea imaginii unor societăţi dispărute. Conservarea acestor mărturii ale trecutului, pregătirea lor în vederea cercetărilor specialistului şi prezentarea acestora marelui public sînt încredinţate muzeelor. Rezervat în trecut unui grup restrîns de amatori, redus de cele mai multe ori la colecţii de picturi şi sculpturi, muzeul se oferă astăzi torentului de vizitatori dornici să cunoască, să înveţe, să admire. Muzeul îndeplineşte astfel o funcţie educativă de mare însemnătate.

Dar, în acelaşi timp, el se înfăţişează omului de ştiinţă, istoricului în speţă, deopotrivă ca laborator şi cîmp de investigaţie. Pe măsura lărgirii orizontului de cercetare istorică şi a aprofundării fenomenelor complexe ale vieţii sociale, devine tot mai limpede că ancheta istoricului trebuie să se întemeieze pînă la fierul de plug sau fragmentul ceramic. Exponatul de muzeu poate însemna adesea nu numai întregirea sau verificarea informaţiei surselor scrise, ci şi elementul decisiv în cunoaşterea unui aspect, argumentul peremptoriu al unui raţionament, dacă nu chiar unica mărturie a unui eveniment, ameninţat altminteri să rămînă pierdut. Valorificarea comorilor muzeistice nu se realizează numai prin integrarea rezultatelor desprinse din analiza lor în cercetarea istoriei. Ilustraţia bogată a cărţii de istorie este furnizată în cea mai mare parte de vitrinele sau depozitele muzeelor. Selecţionat cu grijă şi gust, acest material ilustrativ este pentru cititor o fereastră deschisă spre trecut, prin care poate privi şi înţelege ajutat de explicaţiile oferite de istoric.

Să amintim, în sfîrşit, că muzeul izbuteşte, prin alăturarea trecutului de contemporaneitate, să dea măsura progresului societăţii umane, realizat de-a lungul istoriei prin efortul solidar al maselor producătorilor de bunuri şi prin lupta lor de eliberare a muncii.

Sîntem convinşi că REVISTA MUZEELOR, a cărei apariţie o salutăm cu bucurie, va realiza cooperarea dintre istorici şi muzeografi — rămasă în bună măsură pînă acum doar un deziderat — spre progresul comun al istoriografiei şi muzeografiei.

https://biblioteca-digitala.ro

O INIȚIATIVĂ VALOROASĂ

de

Acad. prof. G. OPRESCU, directorul Institutului de istoria artei al Academiei R. P. R.

Mă găsesc în fața unei noi reviste, care va apare în țara noastră, editată de Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă. Ea este destinată să îmbrățișeze rezultatul cercetărilor, activitatea muzeografică și tot ce privește viața muzeelor de istorie, de artă, de etnografie și artă populară, de științele naturii și caselor memoriale. Nici că se putea ca o publicație să vină mai la timp.

Ca vechi istoric de artă și director de muzeu, cercetător care mi-am petrecut o bună parte din timp în muzee, se înțelege cît de bucuros sînt că toți cei care se ocupă de viața muzeelor, — și numărul lor este din ce în ce mai mare, — vor avea, pe de o parte o sursă de informație precisă pentru nevoile lor zilnice, pe de altă parte o posibilitate de a împărtăși și altora descoperirea ce vor face sau rezultatul studiilor ce au întreprins. Felicit deci din toată inima inițiativa care este la originea acestei reviste.

https://biblioteca-digitala.ro

UREZ REVISTEI, MUNCĂ RODNICĂ ŞI SUCCES

de

Acad. prof. EMIL CONDURACHI, directorul Institutului de arheologie al Academiei R. P. R.

Apariţia REVISTEI MUZEELOR constituie un eveniment de seamă în viaţa ştiinţifică şi culturală a ţării noastre. Cadrele muzeografice şi toţi oamenii de ştiinţă şi cultură, care prin preocupările lor de cercetare vin în legătură cu munca din muzee, salută călduros această nouă publicaţie, tribună de afirmare, generalizare şi popularizare a unora dintre cele mai valoroase experienţe din instituţiile muzeale.

În cadrul transformărilor fundamentale care au avut loc în cursul ultimelor două decenii de muncă creatoare în toate domeniile de activitate, muzeele, ca instituţii şi focare de cultură socialistă, au căpătat o mare pondere în opera de educare, la care sînt chemate să-şi aducă contribuţia. Dezvoltarea continuă a muzeelor, îmbogăţirea activităţii lor, atît în conţinutul, cît şi în formele lor de prezentare, discutarea şi rezolvarea unor teme noi, colaborarea creatoare cu instituţii similare de peste hotare, desfăşurarea unei munci culturale şi educative ample şi profunde în masele largi populare — sînt sarcini de mare răspundere pe care Partidul nostru le-a încredinţat lucrătorilor din instituţiile muzeale. Aceste obiective vor sta, fără îndoială, şi în faţa REVISTEI MUZEELOR, căreia îi revine misiunea de a le oglindi, a le dezbate şi a le răspîndi în rîndurile cititorilor.

Cercetătorii ştiinţifici ai Institutului de arheologie al Academiei R.P.R., care prin însăşi natura specialităţii lor, au un contact strîns cu muzeele din cuprinsul ţării, vor găsi în paginile revistei posibilitatea de a-şi spune cuvîntul asupra unui larg cerc de probleme şi preocupări comune.

În calitate de conducător al celei mai vechi instituţii muzeistice din Capitală, — Muzeul naţional de antichităţi — de vechi colaborator şi prieten al muzeelor, urez revistei, la apariţia sa, muncă rodnică şi succes deplin în realizarea ţelurilor sale nobile.

https://biblioteca-digitala.ro

TRIBUNĂ A UNUI ACTIV ŞANTIER CULTURAL AL ŢĂRII

de

Acad. prof. D. PANAITESCU-PERPESSICIUS, directorul Muzeului literaturii romîne

Iniţiativa Comitetului de Stat pentru Cultură şi Artă de a publica un periodic, care să oglindească, sub toate aspectele, activitatea muzeală din ţară, se cuvine să fie întîmpinată cu osebită satisfacţie, atît ca un semn al timpului, cît şi pentru multiplele ei răspunderi.

Recenta constituire a Comisiei muzeelor ştiinţifice, ca şi dezbaterile ce au însoţit-o, au dat la iveală nu numai existenţa unei vaste mişcări muzeale, cu rezultate din cele mai îmbucurătoare pentru cultura maselor, dar şi nevoia unei coordonări, deci a unei orientări unitare, nu uniforme, de pe urma căreia să beneficieze toate unităţile acestui activ şantier cultural al ţării.

Cele cîteva sute de muzee de istorie, de ştiinţele naturii, de etnografie şi de case memoriale, reprezintă, cum e şi firesc, tot atîtea individualităţi autonome, fiecare cu străduinţile, cu experienţa şi cu rezultatele lor, legate de oamenii şi de împrejurimile materiale ale locului. Insă, dincolo de ceea ce le diferenţiază, şi mai multe sînt notele ce le apropie : acelaşi înalt scop comun al împărtăşirii cunoştinţelor unor pături din ce în ce mai largi ale poporului, acelaşi zel inepuizabil în a-şi îmbogăţi patrimoniul şi a-şi improspăta metodele pentru iniţierea culturală a mulţimilor, acelaşi devotament în împlinirea îndatoririlor, propriu tuturor şantierelor din noua ţară, fie ele economice, hidroelectrice, constructoare de maşini, de blocuri ş.a.m.d.

Toate aceste ţeluri, tezaurele cîte se cer popularizate în întreaga ţară, schimbul de experienţă între unităţile muzeale, comunicarea rezultatelor, atît în plan ştiinţific, cît şi în plan educativ-cultural — REVISTA MUZEELOR le va înregistra, contribuind la ridicarea nivelului ştiinţific al personalului muzeelor şi la întărirea prestigiului disciplinei muzeale din ţara noastră.

Fie ca primul număr din REVISTA MUZEELOR să însemne piatra de temelie a acelei arhive, de instrucţie şi noblеţă, pe care cititorii de azi şi de mîine o vor consulta cu sporit interes şi cu egală încîntare.

https://biblioteca-digitala.ro

studii
și
cercetări

https://biblioteca-digitala.ro

Dr. MIHAI BĂCESCU, membru corespondent al Academiei R.P.R. — directorul Muzeului de istorie naturală „Grigore Antipa" — **Rolul muzeelor în cercetarea naturii patriei** 17

Dr. C. S. NICOLAESCU-PLOPŞOR, membru corespondent al Academiei R.P.R. — **Contribuţia instituţiilor muzeale la cunoaşterea străvechilor aşezări omeneşti de pe teritoriul R.P.R.** 21

GHEORGHE DIACONU şi N. I. SIMACHE — **Cercetări arheologice la Tîrgşoru-vechi** 24

PETRE OPREA — **Date noi cu privire la activitatea artistică a lui C. D. Rosenthal şi N. Popescu** 29

TANCRED BĂNĂŢEANU şi OLGA HORŞIA — **Formarea şi dezvoltarea comunei Bisoca (reg. Ploieşti) şi evoluţia formelor sale social-economice** 34

PAUL PETRESCU — **Rolul muzeelor de etnografie şi artă populară în orientarea creaţiei de artă populară** 44

●

Проф МИХАЙ БЭЧЕСКУ чл.-корр. Академии РНР Роль музеев в исследовании родной природы 17

Проф. К.С. НИКОЛАЕСКУ-ПЛОПШОР, чл.-корр. Академии РНР — Научный вклад музеев в изучении истории общества на территории РНР 21

ГЕОРГЕ ДИАКОНУ и Н. И. СИМАКЕ — Археологические исследования в Тыргшору-векь 24

ПЕТРЕ ОПРЯ — Новые данные относительно деятельности художников К.Д. Розенталь и Николае Попеску 29

ТАНКРЕД БЭНЭЦЯНУ и ОЛЬГА ХОРШЯ — Условия и причины развития села Бисока, Плоештской обл. Эволюция его социально-экономических форм 34

ПАУЛ ПЕТРЕСКУ — Роль и помощь этнографических музеев и народного искусства, оказываемая самодеятельным коллективам 44

●

M. BACESCO, membre correspondant de l'Académie de la République Populaire Roumaine — **Le rôle des mussées dans l'étude de la nature de notre patrie** . 17

C. S. NICOLAESCO-PLOPŞOR, membre correspondant de l'Académie de la République Populaire Roumaine — **La contribution des institutions muséales á la connaissance du paléolithique sur le territoire de la R. P. Roumaine** . . . 21

GH. DIACONU et N. I. SIMACHE — **Recherches archéologiques effectuées a Tîrgşoru-vechi** 24

P. OPREA — **Nouvelles données concernant l'activité artistique de C. D. Rosenthal et Nicolae Popesco** 29

T. BĂNĂŢEANU et O. HORŞIA — **La formation et le developpement de la commune Bisoca (région de Ploieşti) et l'évolution de ses formes sociales et économiques** 34

P. PETRESCO — **Le rôle des musées d'ethnographie et d'art populaire dans l'orientation de la création artistique populaire** 44

●

M. BĂCESCU, corresponding member of the R.P.R. Academy — **Role of museums in the study of our country's nature** 17

C. S. NICOLAESCU-PLOPŞOR, corresponding member of the R.P.R. Academy — **The contribution of museums to the understanding of ancient human settlements of Roumania** 21

GH. DIACONU and N. I. SIMACHE — **Archeological research at Tîrgşoru-vechi** . 24

P. OPREA — **Further data concerning C. D. Rosenthal and N. Popescu's artistic activities** 29

T. BĂNĂŢEANU and O. HORŞIA — **Creation and growing of Bisoca community (Ploieşti region) ; its social and economic development** 34

P. PETRESCU — **Role of ethnographic and folk art museums in the guiding of folk art creation** 44

https://biblioteca-digitala.ro

Rolul muzeelor în cercetarea naturii patriei

Dr. MIHAI BĂCESCU, membru corespondent al Academiei R. P. R., directorul Muzeului de Istorie naturală „Grigore Antipa"

Încă de la început, „Muzeu" a însemnat și cercetare științifică, și era firesc să fie așa : adunînd un obiect astăzi, altul mîine, după un timp, cu o serie de obiecte în față, mintea omului cerea o explicație asupra acestor obiecte, cerea stabilirea unor legături între ele și locul unde s-au prins ori aflat, deci relații științifice. Pe un obiect singur — animal, fosilă, piesă de arheologie sau istorie etc. — aflat într-o corelație izolată, nu se putea trage totdeauna o concluzie, nu se putea face un studiu, o generalizare. Cînd însă la un muzeu se adună o serie de obiecte, ele se impun de la sine cercetării. Chiar la noi se exemplifică foarte bine acest lucru. Unele din primele lucrări științifice asupra naturii țării au fost scrise de oameni ce activau în cadrul muzeelor. Lucrările lui Leonhard, Bieltz (1816—1856) în jurul Muzeului de la Sibiu ; lucrările lui Vallenstein, de Vella, Ștefănescu, Brîndză în cadrul Muzeului București (1837—1853) ; activitatea și lucrările lui Cihac, Bell, Zotta, Szabo etc., în jurul Muzeului Iași. Ca să nu mai vorbim de activitatea din veacul nostru din Muzeul „Gr. Antipa" care a dus la fundarea hidrobiologiei și ihtiologiei romînești, la cunoașterea nomenclaturii ihtiologiei și laturii etnice a pescuitului, la publicarea lucrărilor fundamentale asupra păsărilor, reptilelor și mamiferelor țării.

Și sînt multe aspectele sub care muzeele trebuie să cerceteze natura patriei. Cercetătorii de la centru — mă gîndesc în special la un centru academic sau universitar cu posibilități bune de formare a specialiștilor — nu pot ajunge în toate unghiurile țării și mai ales în scurt timp. Grandioasa dezvoltare pe care a luat-o munca de culturalizare a maselor, rolul mereu crescînd în acest sens al muzeelor regionale și raionale, duc la o mai bună cunoaștere a naturii actuale și trecute a patriei, a evoluției istorice a regiunii etc. Zeci de noi secții de științe naturale, uneori muzee întregi cu acest profil — la Ploiești, Galați, Focșani — au luat ființă în ultimii ani. Ele cercetează permanent tot ce are mai specific fauna și flora locală, în primul rînd pentru a organiza expoziția de bază.

https://biblioteca-digitala.ro

Multe muzee au obținut rezultate bune în acțiunea de formare și dezvoltare a colecțiilor. Astfel Muzeul regional de științele naturii din Ploiești, nou înființat, a colectat într-un ritm rapid tot ce era mai specific în fauna și flora regiunii, reușind să organizeze o expoziție de bază interesantă și să formeze colecții științifice de studiu. Recent, acest muzeu a publicat un catalog al faunei de vertebrate din regiune, exemplu care ar trebui să stimuleze și pe lucrătorii din alte muzee. Muzeul de științele naturii din Focșani, înființat tot în anii regimului nostru, are în prezent una din primele colecții ornitologice din țară și e în curs de a forma o colecție entomologică. În regiunea Bacău, pînă nu de mult fără nici un muzeu de științele naturii, cele 3 secții înființate la Bacău, Piatra Neamț și Roman colectează intens material paleontologic, herpetologic, entomologic și floristic specific regiunii. La Oradea, secția de științele naturii, de asemenea nou înființată, a reușit să formeze o mare colecție paleontologică, de zeci de mii de fosile, iar în prezent continuă cercetările în colaborare cu Institutul de speologie al Academiei Republicii Populare Romîne. La acest muzeu a fost alcătuită și o colecție ornitologică și se lucrează la un catalog al colecției oologice Dobay, de mare valoare științifică, recent achiziționată. Și muzee cu tradiții științifice serioase, continuă să-și mărească fondurile științifice, de exemplu Muzeul Brukenthal, Muzeul regional al Banatului. Acesta din urmă începe o acțiune de cercetare complexă a unei zone interesante, colaborînd cu diferite instituții din Timișoara și București, fapt care trebuie relevat ca pozitiv.

Se pune acum problema ca cercetările științifice să fie coordonate, aprofundate și intensificate, spre a ajunge la un nivel și mai înalt, potrivit cerințelor actuale ale dezvoltării științei.

Primul rol al unui muzeu este să adune cît mai multe materiale pentru expunere. Nu insistăm asupra tehnicilor de colectare, deoarece în ultimii ani au fost publicate (în traducere și originale) mai multe lucrări privind colectarea și conservarea pieselor muzeale.

Ori cum — și ori care ar fi înclinația naturalistului, biologului, dintr-un muzeu de orice rang ar fi el — *sarcina principală este să cerceteze terenul regiunii*, să adune tot ce se poate aduna, și să noteze tot ce vede, atît în sezon de vară cît și în timpul iernii. Ca atare, conducătorii muzeelor trebuie să sprijine și să înlesnească cît mai dese ieșiri pe teren. Biologii muzeelor trebuie apoi să organizeze și excursii în comun cu elevii, profesorii de științe naturale și de geografie ai școlilor din localitate.

Elevii sînt curioși, iscoditori și buni excursioniști, dornici de a fi puși în situația de a descoperi ceva, iar aportul lor în sporirea colecțiilor muzeale nu este de neglijat; ei trebuie atrași, interesați de muzeu, în plus nu trebuie să scape din vedere nici rolul educativ-științific al unei atare colaborări.

Este foarte utilă stabilirea unor legături prietenești cu organizații silvice — mai ales pădurarii — apoi vînătorii și pescarii regiunii; aceștia pot semnala diverse fenomene naturale sau prezența unor animale interesante, și ajuta la capturarea lor. Nu trebuie neglijați mai ales muncitorii din cariere, ce pot anunța aflarea resturilor de animale.

In ghidajul muzeului, în conferințe despre fauna locală, se va accentua mereu nevoia de a se aduce animale în muzeu, de a se semnala plante și animale ce nu există în colecții, dar pe care vizitatorii le-au văzut poate în drumurile lor.

O sarcină permanentă a biologilor muzeologi este și aceea de a face permanent (și consemna în caiete) *observații fenologice*. Este vorba în speță de a nota direct pe teren, sau de a afla de la corespondenții voluntari, datele de înflorire a plantelor, datele apariției și plecării diverselor păsări migratoare, migrației peștilor

https://biblioteca-digitala.ro

(scobari, scrumbii etc.), aglomerările neobișnuite de animale (rozătoare, furnici, insecte dăunătoare etc.) mortalități masive de animale ș.a.

O sarcină permanentă este și strîngerea nomenclaturii botanice și zoologice locale, a folclorului zoo-botanic în general, care ar aduce serioase contribuții la studiul culturii seculare băștinașe.

★

Toate cele spuse nu comportă specializarea prea mare a naturalistului muzeolog; se cere să-i fie dragă disciplina și să dorească să reprezinte în muzeu cît mai mult din natura regiunii în care activează.

Munca mai grea începe cînd depozitele muzeului sînt pline de animale, plante, fosile etc., toate cu locul și data colectării.

Pentru ca munca de cercetare științifică în laborator, începînd cu forma ei cea mai simplă, determinarea pieselor, să poată fi efectuată cu bune rezultate, muzeele trebuie să fie asigurate cu aparatura necesară și cadrele corespunzătoare, specializate pe ramuri și grupe de viețuitoare.

Dotarea muzeelor de științe naturale, pe plan central, cu variată aparatură de teren și laborator, a fost din ce în ce mai bună în ultimii ani. Zeci de muzee au primit aparatură fotografică, microscoape, ace entomologice etc.

Dacă nevertebratele și primele trei grupe de vertebrate pot fi preparate ușor de oricine, păsările și mamiferele — inclusiv scheletele și diverse piese anatomice realizate prin disecția lor — reclamă pentru naturalizare, tehnicieni formați în specialitatea taxidermiei (prelucrării pieilor) și în arta redării aspectului natural al animalului. Sînt specialiștii de bază ai muzeelor de științele naturii și totodată cei ce ne lipsesc cel mai mult.

Ei pot fi pregătiți prin organizarea unor cursuri speciale de pregătire în cadrul Muzeului „Gr. Antipa" sau a muzeelor din Timișoara și Sibiu. Trebuie să se tindă ca fiecare muzeu sau secție de științele naturii să aibă cel puțin un astfel de cadru.

După opera de colectare, preparare și punere în stare de păstrare și cercetare a tot ce se poate găsi în raza de acțiune a muzeelor, urmează opera de cercetare a muzeografilor, contribuția a doua a lor în cunoașterea naturii patriei, studiul temeinic al materialului strîns, publicarea contribuțiilor originale ale muzeelor locale la patrimoniul științei romînești.

Aici, grija principală trebuie să se îndrepte în două direcții: alegerea și pregătirea de specialiști, procurarea de bibliografie și asigurarea publicării studiilor întreprinse.

Rețeaua celor cca. 50 muzee de științele naturii are încă un număr prea mic de biologi (doar 30).

Cei care au atins deja un bun grad de specializare trebuie ajutați spre a adînci cunoașterea grupelor, atît printr-un stagiu de 3—4 luni pe lîngă specialiștii Muzeului Antipa, sau ai universităților, cît și prin procurarea de material bibliografic.

Ceilalți trebuie specializați pe grupe de plante și mai ales animale; unul pentru păianjeni, altul pentru moluște, un al 3-lea pentru pești și amfibieni, un al 4-lea pentru reptile etc., ca să nu mai vorbim de diverse grupe de insecte (fluturi, gîndaci, albine etc.).

S-ar împărți astfel, pe țară, principalele grupe zoologice, botanice sau paleontologice, și printr-o muncă și un ajutor susținut — de exemplu un stagiu de un an pe lîngă specialiștii Muzeului Antipa, ai Institutului biologic al Academiei, ai Facultății de biologie, ai universităților — în 3—4 ani rețeaua muzeelor de științe naturale

https://biblioteca-digitala.ro

din Republica Populară Romînă ar ajunge să aibă specialiști în principalele domenii de cunoaștere a naturii țării. Odată format specialistul, va studia colecțiile propriului său muzeu mai întîi, ale celorlalte muzee mai apoi, continuînd paralel și opera de colectare, acum urmînd căutarea cu ochiul omului format.

În scurt timp s-ar ajunge deci la posibilitatea de a putea publica contribuții asupra faunei și florei locale, asupra condițiilor ecologice și asupra fenologiei locale. Se stabilește astfel un schimb util de specialiști și o largă bază de colaborare între diferitele muzee, care curînd poate duce la publicare de monografii regionale sau de studii generale extinse pe țară a diverselor grupe, la schimburi directe de animale cu străinătatea.

Cum muzeele au de-acum această minunată realizare care este Revista Muzeelor — naturaliștii își vor putea publica acolo lucrările, contribuind la valoarea ei de revistă de schimb internațional.

Bineînțeles munca de cercetare se înfrățește mereu cu cea de colectare și invers, specialistul, pe măsura adîncirii grupului, ajungînd și la colectări selective.

Datele fenologice vor putea fi centralizate și publicate pentru prima oară într-un tot unitar pe țară, cuprinzînd aspectul întregii mișcări a vieții animale și vegetale din Republica Populară Romînă, în specificul fiecărui an climatic.

Datele de folclor zoologic-botanic și chiar geologic-geografic — vor putea întregi și ele bine dicționarele noastre de botanică și zoologie, atît de sărace.

Prinsă în acest ansamblu, munca de cercetare a muzeelor în cîțiva ani va putea da minunate roade în cunoașterea naturii patriei noastre.

In concluzie, rolul muzeelor de științe naturale în cercetarea naturii patriei este multiplu :

— Grăbirea cunoașterii inventarului faunistic etc. a naturii locale, prin strîngerea activă a materialelor de teren.

— Descoperirea unor roci, fosile, plante sau animale caracteristice poate regiunii, necunoscute în alte părți, sau mari rarități.

— Propunerea pentru ocrotire a unor elemente ce pot fi trecute printre monumentele naturii.

— Formarea unor specialiști pe grupe, ceea ce va da posibilitatea ca — pe baza materialelor strînse — să se poată înjgheba lucrări de ansamblu pentru țară, pentru anumite grupe.

— Existența unor specialiști și a unor bune colecții va duce la posibilitatea realizării unui schimb și a unor utile legături de colaborare între muzeele țării și muzeele străine.

— Posibilitatea de a mai strînge cît mai este timp tezaurul culturii tradiționale în domeniul științelor naturii — a nomenclaturii și folclorului local.

Toate acestea — într-o bună organizare de perspectivă — vor avea ca rezultat elaborarea unor importante lucrări, care vor face cunoscută varietatea și bogăția naturii patriei noastre.

https://biblioteca-digitala.ro

Contribuţia instituţiilor muzeale la cunoaşterea străvechilor aşezări omeneşti de pe teritoriul R. P. R.

Dr. C. S. NICOLAESCU-PLOPŞOR, membru corespondent al Academiei R. P. R.

In condiţiile de azi, muzeele au devenit — după cum se ştie — nu numai puternice focare de răspîndire a culturii în masele largi, ci şi importante centre de cercetare ştiinţifică.

Mă voi opri asupra acestei a doua laturi din activitatea muzeelor, activitate bazată pe strînsa conlucrare a lucrătorului din muzeu, cu sectorul paleolitic din cadrul Institutului de arheologie al Academiei Republicii Populare Romîne, semnalînd rezultatele concrete obţinute în cunoaşterea vîrstei vechi a pietrei (epoca paleolitică) pe teritoriul ţării noastre.

Prima cercetare pentru căutarea dovezilor de viaţă şi muncă ale omului primitiv din paleolitic, făcută după 23 August 1944, cercetare avînd semnificaţia unei adevărate pietre de hotar, a fost aceea întreprinsă în anul 1951 de Centrul de cercetări antropologice al Academiei Republicii Populare Romîne în colaborare cu Muzeul naţional de antichităţi şi cu Muzeul regional al Olteniei, în Peştera Muierilor de la Baia de Fier. Mergîndu-se pe urmele unei descoperiri mai vechi făcută de mine, pe atunci cercetător al Muzeului regional al Olteniei, am stăruit să se reia cercetările şi săpăturile din această peşteră, şi s-au obţinut rezultate concludente.

Datorită săpăturilor de la Baia de Fier, am izbutit să avem o imagine mult mai clară nu numai asupra aspectului social-economic al mezopaleoliticului nostru, dar şi asupra înfăţişării fizice a omului purtător al acestei culturi, specifică vînătorilor de urşi de peşteră din Carpaţii Romîniei.

Descoperirea unui craniu şi a unor oase din scheletul omului fosil de tip actual *(Homo sapiens fossilis)* în mediul musterian, cînd, obişnuit, în acea vreme trăia omul din Neanderthal, a dovedit că procesul de antropogeneză în plină evoluţie începe a se desăvîrşi încă din mezopaleolitic cînd apar neîndoielnic formele cele mai apropiate de neoantrop şi chiar neoantropul, omul fosil de la Baia de Fier constituind dovada că şi pămîntul ţării noastre a intrat în aria în care a avut loc încheierea acestui proces atît de lung. Descoperirile ulterioare făcute în Crimeia, Irak şi Iugoslavia au confirmat constatarea noastră de la Baia de Fier.

De-a lungul anilor au fost obţinute alte rezultate importante.

https://biblioteca-digitala.ro

Dacă pentru prima oară la noi în țară cunoștințele au coborît de la mezo-paleolitic spre zorile paleoliticului în eopaleolitic, aceasta se datorește colaborării noastre cu Muzeul raional Slatina, colaborare începută încă din preziua înființării acestui muzeu. Astăzi cultura de prund de la Valea Dîrjovului, — cultura dîrjoveană, la a cărei descoperire a contribuit din plin muzeul din Slatina, a adîncit rădăcinile istoriei patriei noastre la peste o jumătate de milion de ani vechime. Recent, în urma unei expediții organizate de Institutul de arheologie, prin sectorul paleolitic în colaborare cu Muzeul regiunii Argeș și Muzeul raional Slatina, aria geografică a culturii de prund s-a lărgit cuprinzînd nu numai valea Dîrjovului și valea Oltului în dreptul Slatinei, ci și văile Plapcea Mică și Plapcea Mare. Este demn de subliniat că Muzeul regiunii Argeș, după ce a participat la această expediție, a continuat cercetările și pe alte văi argeșene, descoperind dovezi sigure ale culturii de prund și pe valea Dîmbovnicului, deci mult mai spre răsărit decît aria cunoscută.

Această nouă descoperire întărește veriga de legătură a culturii de prund europene cu descoperirile africane și asiatice de același fel.

De cîțiva ani, printr-o strînsă colaborare între Institutul de arheologie, Centrul de cercetări antropologice și Muzeul regional al Olteniei, se lucrează într-un loc de viețuire al unor cete de oameni-maimuțe din partea de început a perioadei antropozoice, situat pe valea lui Grăunceanu, la Bugiulești, în raionul Oltețu.

Descoperirile de aci arată că punctul numit valea lui Grăunceanu, în apropierea țărmului unui fost golf al lacului getic, era un loc mai uscat unde unii oameni-maimuțe de tipul australopitecilor — vînători hoitari — aduceau pentru ospăț comun părțile mai cărnoase ale animalelor moarte sau imobilizate în smolnițele și mîlurile clisoase din apropiere ; aceste animale erau împotmolite fie întîmplător venind să se adape, fie hăituite înadins spre astfel de capcane naturale. Cel mai important lucru este că acești oameni-maimuțe foloseau curent o serie de unelte de uz permanent, cioplite intenționat din os, piatra fiind folosită pentru spartul oaselor în stare naturală, fără nici cea mai vagă încercare de prelucrare. S-a descoperit aici un stadiu incipient al procesului de muncă și anume o fază cu mult anterioară culturii de prund, care reprezintă cea mai primitivă tehnică de prelucrare a pietrei.

Dacă în viitor metoda argon-potasiu pentru determinarea unei cronologii absolute se va dovedi exactă, atunci rădăcinile istoriei patriei noastre vor trebui să coboare în timp la circa două milioane de ani. Am subliniat aceste descoperiri pentru a arăta cum institutele Academiei Republicii Populare Romîne, în colaborare cu muzeele amintite, s-au înrolat într-o acțiune de mare anvergură științifică și anume aflarea unor adevăruri asupra începuturilor istoriei patriei noastre, începuturi care se confundă cu înseși începuturile istoriei omenirii. Subliniem cu acest prilej sprijinul științific, organizatoric și material pe care l-am avut din partea muzeului Olteniei.

Pentru paleoliticul mijlociu și superior (mezo și acropaleoliticul) datorită unor astfel de colaborări, privind rezultatele pe regiuni, amintim întîi Banatul pe suprafața căruia pînă acum cîțiva ani nu se descoperise nici o așchie paleolitică. Astăzi datorită stăruințelor Muzeului raional Lugoj, s-au descoperit la Cosova, Romînești și Tincova bogate așezări aparținînd acropaleoliticului.

Muzeul regional al Banatului, care a făcut una din primele săpături într-o peșteră în căutarea paleoliticului, ne-a dat concursul pentru redactarea repertoriului descoperirilor de resturi fosile ale mamiferelor cuaternare și de peșteri bănățene.

În Dobrogea, în colaborare cu Muzeul regional, s-a cercetat la Cheia în raionul Medgidia, prima așezare mezopaleolitică de peșteră, cu care prilej s-au descoperit o serie de mamifere antropozoice, între care renul, necunoscute pînă atunci în fauna fosilă a Dobrogei. De asemenea, în colaborare cu Muzeul raional Tulcea, s-a completat repertoriul peșterilor și al descoperirilor paleontologice de mamifere cuaternare din Dobrogea de nord.

În Moldova, în colaborare cu Muzeul regional Bacău, s-a dezvelit în întregime pe valea Bistriței, la Buda, un loc de cult vînătoresc aparținînd acropaleoliti-

https://biblioteca-digitala.ro

culuí ; muzeografii băcăoani, foşti şi ei participanţi la expediţia paleolitică Ceahlău, s-au angrenat cu convingere într-o muncă rodnică. De asemenea, descoperirea unei faze aparţinînd neoliticului de început — campignianul — o datorăm semnalării Muzeului arheologic din Piatra Neamţ, al cărui competent şi harnic colectiv a izbutit să pună în valoare deosebit de preţioasa colecţie a muzeului.

Datorită cercetărilor din urmă, Muzeul arheologic din Piatra Neamţ înscrie pe harta paleoliticului încă trei descoperiri noi în raionul Piatra Neamţ, dintre care una, acropaleolitică, este situată pe dealul Doamna lîngă celebra Bîtcă a Doamnei, din apropierea oraşului.

În Muntenia sînt de semnalat la Malul Roşu, raionul Giurgiu, întinsele ateliere de cioplit cremenea de la sfîrşitul acropaleoliticului, descoperire şi cercetare pentru care şi-au dat aportul muzeografii giurgiuveni.

Adăugăm descoperirile de la Lapoşul, raionul Mizil, unde acropaleoliticul de sfîrşit îşi dă mîna cu unele forme incipiente ale neoliticului, cercetări efectuate în colaborare cu muzeul regiunii Ploieşti. Alte descoperiri paleolitice prahovene se datoresc de asemenea acestui muzeu.

Nu mai puţin importante sînt şi contribuţiile harnicului colectiv de la Alexandria, care, făcînd cercetări în lungul Vedei, a izbutit să alcătuiască o frumoasă colecţie de obiecte paleolitice.

Printre rezultatele mai importante din Transilvania, subliniem colaborarea şi aportul adus la cercetarea paleoliticului din ţara Oaşului de către Muzeul din Baia Mare ; de asemenea, contribuţia Muzeului regional Braşov, la săpăturile de la Cremenea, Gîlma, Peştera, Rîşnov şi Valea Coacăzei.

În nord-vestul Transilvaniei menţionăm săpăturile de la Basarabasa-Brotuna şi Nandru, precum şi colaborarea Muzeului regional al Crişanei în ceea ce priveşte cercetările de suprafaţă de la Iozăşel, precum şi de la cuiburile fosilifere din Betfia. De asemenea, amintim contribuţia esenţială dată de acelaşi muzeu pentru întocmirea repertoriului peşterilor şi al descoperirilor faunistice. Datoria mă obligă a nu trece sub tăcere campania întreprinsă în colaborare cu Muzeul Porţile de Fier din Turnu-Severin, pentru aflarea paleoliticului în peşterile mehedinţene.

Pentru a încheia enunţarea pe scurt a rezultatelor ştiinţifice obţinute în colaborare cu cercetătorii muzeelor, amintesc şi descoperirea atelierului pentru făurirea vîrfurilor de săgeată neolitice de pe Grindul lui Muşat, făcută cu aportul Muzeului sătesc de la Orlea — cel mai bogat muzeu arheologic sătesc din ţară.

O bună parte din aceste rezultate mi-au înlesnit redactarea primului capitol din Istoria Romîniei şi enunţarea lor rezumativă cu prilejul de faţă subliniază contribuţia ştiinţifică a muzeelor noastre pentru înţelegerea acestor vremuri, pe cît de îndepărtate, pe atît de puţin cunoscute.

Respectînd cu rigurozitate cerinţele ştiinţifice, cadrele de muzeografi vor putea adăuga noi şi valoroase rezultate celor obţinute pînă acum, avînd din plin asigurarea îndrumării ştiinţifice a Institutului de arheologie al Academiei Republicii Populare Romîne.

https://biblioteca-digitala.ro

Cercetări arheologice la Tîrgşoru - vechi

GHEORGHE DIACONU şi NICOLAE I. SIMACHE

În anul 1956 Institutul de Arheologie al Academiei Republicii Populare Romîne, în colaborare cu Muzeul de istorie din Ploieşti, a iniţiat cercetarea staţiunii de la Tîrgşoru-vechi din regiunea Ploieşti.

Vechea aşezare se află pe teritoriul G.A.S. Tîrgşoru-vechi la aproximativ 8 km vest de oraşul Ploieşti şi la circa 1 km nord-est de satul Tîrgşoru-vechi.

Monumentele din piatră reprezentate de o incintă voievodală şi din trei biserici în ruină, se află de-a lungul pîrîului Leaotul, derivat din rîul Prahova. De o parte şi alta a Leaotului, în dreptul monumentelor menţionate, la distanţă de circa 500—600 m faţă de malurile pîrîului, apăreau în timpul lucrărilor agricole unelte, obiecte şi fragmente ceramice aparţinînd aşezării străvechi.

În primii ani săpăturile au avut caracterul unor sondaje cu ajutorul cărora s-a încercat identificarea nivelurilor de viaţă [1]).

Concepţia care a stat la baza alcătuirii planului de cercetare a fost condiţionată în primul rînd de nevoia de a plasa secţiuni perpendiculare pe pîrîu pentru a surprinde marginile aşezări dispuse de-a lungul Leaotului ; în al doilea rînd au fost trasate secţiuni perpendiculare pe laturile incintei pentru a stabili raportul cronologic dintre construcţia monumentală din centrul aşezării şi locuinţele din periferiile tîrgului.

Precizăm că încă din primele campanii au fost reperate mai multe nivele de viaţă, începînd cu comuna primitivă şi terminînd cu feudalismul dezvoltat.

Ţinînd seama în permanenţă de planul de cercetare al Institutului de Arheologie, precum şi de necesităţile de ordin tematic ale Muzeului de istorie din Ploieşti, sistemul de cercetare a fost completat pe parcurs. Aşa se explică faptul că, paralel cu secţiunile practicate aici în primii ani, ulterior au fost deschise şi suprafeţe impuse de dezvelirea unor complexe importante ca : locuinţe, cuptoare, morminte etc. aparţinînd mai multor epoci.

Cercetarea arheologică, din acest important centru de viaţă situat în zona subcarpatică munteană, a furnizat o serie de date pe baza cărora pot fi schiţate

1) *Materiale şi cercetări arheologice, I,* p. 620—624.

https://biblioteca-digitala.ro

mai multe probleme legate de istoria societății omenești, desfășurată de-a lungul veacurilor pe aceste meleaguri.

Nu este locul să insistăm asupra rezultatelor de la Tîrgșor și, mai ales, asupra acelora care aparțin complexelor din comuna primitivă.

Ceea ce ni se pare demn de reținut constă în faptul că la Tîrgșor au fost identificate și, în parte cercetate, urme importante aparținînd purtătorilor culturilor Criș, Boian, Gumelnița și Monteoru [1]).

Prima epocă a fierului (Hallstatt) este reprezentată de o așezare situată în apropierea zidului de vest al incintei voievodale.

O așezare din a doua epocă a fierului (La Tène) a fost reperată la circa 150 m est de incintă. Aici au fost descoperite unelte, obiecte de uz larg și ceramică geto-dacică neafectate încă de influența culturii romane și aceasta se explică prin împrejurarea că populația băștinașă a trăit la Tîrgșor, cu mult înainte de războaiele daco-romane.

Cucerirea teritoriului tîrgșorean de către romani și instaurarea puterii lor aici este marcată de o serie de complexe arheologice în care au fost descoperite cărămizi stampilate (Leg. (io) XI C (laudia) P (ia) F (idelis), ceramică și obiecte de vădită factură romană. Tîrgșorul rămîne sub ocupația romană două decenii și aceasta se poate dovedi prin constatarea că ultimele monede romane de aici datează din anul 118 e.n.

Ceea ce ni se pare important de remarcat constă în faptul că, alături de romani, la Tîrgșor sînt prezenți și autohtonii. Într-adevăr în complexele romane de aici au fost descoperite și materiale arheologice de factură geto-dacică. care prin prezența lor atestă și pe autohtoni alături de romani.

După părăsirea Tîrgșorului de către romani viața nu se întrerupe, întrucît pe același teritoriu se dezvoltă o așezare și o necropolă din secolul al III-lea e.n., ambele atribuite autohtonilor.

La mijlocul secolului al III-lea e.n., la Tîrgșor, își fac apariția primele cete de sarmați fiind atestate într-o necropolă plană din care au fost cercetate pînă în prezent 25 de morminte.

Sarmații nomazi rătăceau probabil în jurul Tîrgșorului, crescîndu-și turmele de vite, alături de populația băștinașă care se îndeletnicea în principal cu agricultura și cu care au avut relații cînd de colaborare, cînd ostile [2]).

Necropola sarmatică de la Tîrgșor a fost folosită pînă la sfîrșitul secolului al III-lea e.n., dată după care nu mai avem documentate urmele acestei populații.

Populația băștinașă continuă să folosească așezarea și necropola de la Tîrgșor pînă la sfîrșitul secolului al III-lea e.n., și începutul secolului al IV-lea e.n., cînd, dinspre regiunile nord-nord-estice ale țării noastre, pătrund unele populații migratorii ca taifalii și goții.

La sfîrșitul secolului al III-lea e.n., dar mai ales la începutul secolului al IV-lea e.n., la Tîrgșor pătrunde această populație nou cunoscută în literatura de specialitate sub denumirea de purtătorii culturii Sîntana de Mureș — Cerniahov.

La Tîrgșor, noii veniți folosesc cîteva așezări dispuse în formă de salbă de-a lungul Leaotului, iar pentru necropolă își aleg promontoriul situat la est de incintă.

Așezările populațiilor menționate mai sus nu au fost încă cercetate, în schimb din necropola lor au fost dezvelite pînă în prezent peste 300 de morminte.

---

[1]) *Materiale și cercetări arheologice, VII,* pag. 633, fig. 3, pag. 637.

[2]) Gh. Diaconu — *Despre sarmați la Dunărea de Jos în lumina cercetărilor de la Tîrgșor, în SCIV,* XIV/2, 1963, pag. 323—346.

https://biblioteca-digitala.ro

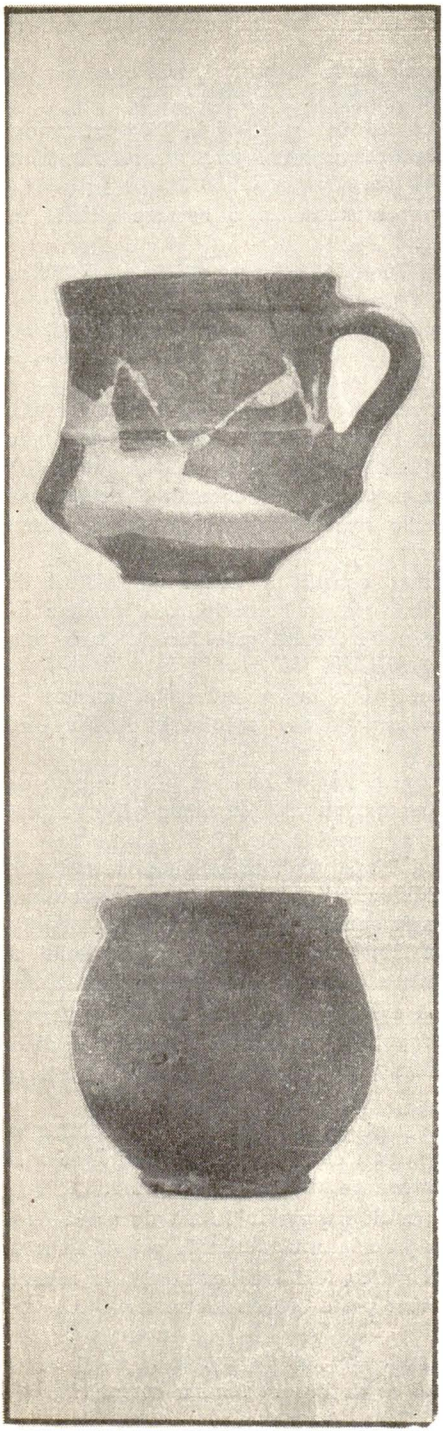

Ceramică din necropola purtătorilor culturii Cerniahov-Sîntana de Mureș de la Tîrgșor.

Studierea acestei necropole, socotită ca una dintre cele mai mari din aria purtătorilor culturii Cerniahov — Sîntana de Mureș, ne-a dat putința de a face o serie de observații importante care au dus la identificarea mai multor etnosuri în cadrul culturii despre care este vorba.

Cercetarea acestui obiectiv îmbinată cu studierea altor necropole din regiunea de nord a Munteniei și anume acelea de la Gherăseni, raionul Buzău și Mogoșani, raionul Găești ne-au permis să identificăm [1]) ramura taifalică și goto-sarmatică a purtătorilor culturii Sîntana de Mureș. Populațiile menționate mai sus (taifali și goți) practicau un rit și ritual deosebit de acela al populației geto-dacice din secolul IV e.n. Aceasta din urmă a fost identificată [2]) pentru prima dată la Tîrgșor și Gherăseni prin ritul și ritualul său specific încă din La Tène, precum și prin ceramica sa tradițională.

Populația băștinașă a trăit în continuare pe malul stîng al Leaotului, într-o așezare datînd de la sfîrșitul secolului al IV-lea e.n., și începutul secolului al V-lea e.n., adică în perioada de după părăsirea teritoriului tîrgșorean de către populațiile germanice.

Autohtonii continuă să viețuiască aici și în secolele V—VI e.n. [3]), într-o așezare mai întinsă și mai bogată în cuprinsul căreia au fost găsite materiale interesante care documentează legăturile acestei popu-

[1]) Ibidem. *Date arheologice cu privire la taifali*, în Dacia N.S., VII (în limba germană — sub tipar).

[2]) Ibidem. *Autohtoni și migratori pe teritoriul Romîniei* (aspectul Tîrgșor-Gherăseni) în Dacia, N.S., VIII (lb. germană — sub tipar).

[3]) Așezarea din secolele V—VI e.n. a fost cercetată de către Victor I. Teodorescu de la Muzeul de Istorie din Ploiești, membru al șantierului căruia îi revine sarcina de a valorifica rezultatele din punct de vedere științific.

https://biblioteca-digitala.ro

lații cu altele din vestul Munteniei și din teritoriile de la sud de Dunăre.

Pentru secolele VII—VIII e.n. [1]), la Tîrgșor au fost cercetate niște locuințe situate pe malul stîng al Leaotului. Cam din aceeași vreme datează și un mormînt izolat atribuit unui luptător avar [2]). Datele de ordin arheologic și antropologic [3]) obținute prin studierea acestui mormînt au permis să se emită ipoteza că luptătorul de la Tîrgșor a căzut în timpul unei bătălii angajate între populația autohtonă și cetele de călăreți nomazi care organizau deseori în această vreme, în Muntenia, raiduri de pradă.

Pe ambele maluri ale Leaotului se întinde o așezare bogată datînd din secolele X—XI. Tot aici au apărut însă și indicii asupra unor locuințe mai vechi deranjate de către purtătorii culturii „Dridu". Aceste locuințe prin analogiile pe care le au cu acelea de la Vadu Săpat [4]), raionul Mizil pot fi datate în a doua jumătate și la sfîrșitul secolului al IX-lea și aparțin autohtonilor.

În continuare trebuie arătat că pe partea stîngă a Leaotului la nord-vest de incinta voievodală, au fost surprinse vestigii privind urme de viață din secolele XII—XIII.

În afară de monumentele din piatră amintite deja, feudalismul dezvoltat este reprezentat prin niveluri de locuire bogate aparținînd unor construcții din pămînt și lemn, precum și a altora din piatră.

Catarame și o fibulă descoperite la Tîrgșoru-vechi

---

[1]) N. Constantinescu — *Noi observații în legătură cu stratul prefeudal de la Tîrgșor*, în SCIV, XI/1, 1960, pag. 167—175.

[2]) Gh. Diaconu și Petre Diaconu. *Un mormînt de călăreț din secolul al VII-lea descoperit la Tîrgșor*, în SCIV, XIII/1, 1962, pag. 165—171.

[3]) Dardu Nicolaescu-Plopșor. *Date antropologice asupra osemintelor din mormîntul de călăreț de la Tîrgșor*, în SCIV, XIII/1, 1962, pag. 173—174.

[4]) Între 15-XI-10 XII, 1963 au fost dezvelite trei bordeie din această așezare.

https://biblioteca-digitala.ro

Cel mai vechi nivel este datat cu monede emise în timpul domniilor voievozilor Vlaicu și Mircea cel Bătrîn.

Cercetările arheologice privind perioada feudalismului dezvoltat, deși prin volumul lor pot fi socotite doar ca începute, au permis să se contureze și fixează problemele centrale asupra cărora trebuie stăruit în viitor [1]).

Un loc deosebit de important al acestor cercetări îl ocupă stăruințele făcute continuu pentru a stabili cartierele vechiului tîrg. Pînă în prezent au fost reperate la est de incintă locuințele și atelierele unor meșteșugari olari și fierari, iar la nord-vest de curtea domnească au fost descoperite și cercetate mai multe locuințe aparținînd negustorilor tîrgului.

În ce privește incinta voievodală cu palatul și biserica sa, trebuie arătat că au fost definite relațiile cronologice dintre incinta mică și cea lărgită în secolele XVII—XVIII. Tot aici au fost descoperite o serie de complexe gospodărești legate de nevoile curții domnești.

Studierea din punct de vedere arheologic a tîrgului din secolele XV—XVII ridică și probleme legate de sistemul de urbanistică medievală. Pe baza datelor existente se poate dovedi că așezarea urbană de la Tîrgșor în ceea ce privește planul nu a fost concepută după modelul unor orașe străine (nordice, apusene etc.). Prin planul său Tîrgșorul dovedește că asemenea tipuri de tîrguri autohtone nu sînt altceva decît rezultatul unui proces îndelungat prin care unele centre rurale de la noi s-au transformat cu timpul în așezări urbane, datorită unor condiții asupra cărora nu este cazul să stăruim aici.

Colecția bogată și variată de obiecte arheologice adunate în timpul campaniilor de la Tîrgșor se află la Muzeul de Istorie din Ploiești.

Curtea domnească din Tîrgșor — zona de nord ; adaosuri din sec. XVII. În prim plan „hambarul" și o rigolă de scurgere.

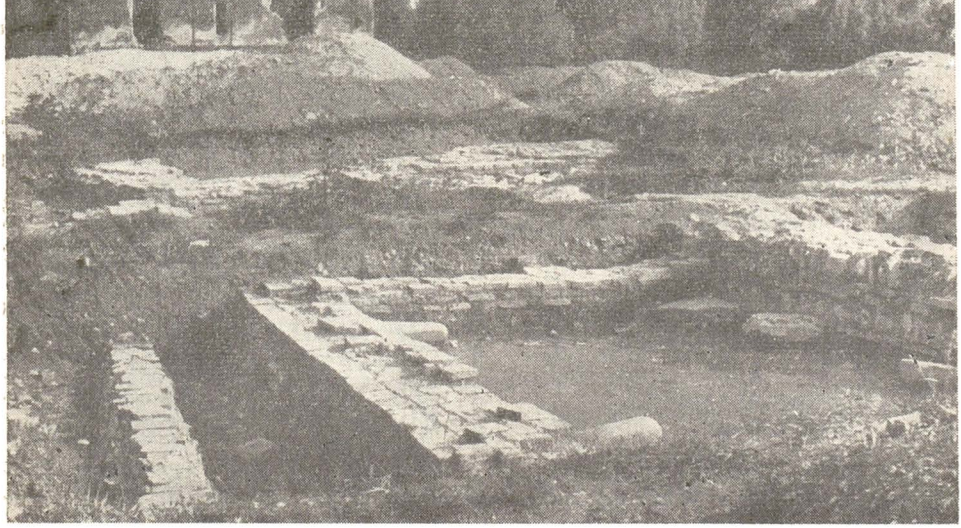

1) N. Constantinescu. *Date arheologice despre Tîrgșorul medieval*, secolele XV—XVIII (în curs de apariție). Problemele privind feudalismul dezvoltat au fost încredințate colegului N. Constantinescu membru al șantierului arheologic Tîrgșor.

https://biblioteca-digitala.ro

Date noi cu privire la activitatea artistică a lui C. D. Rosenthal şi N. Popescu*)

PETRE OPREA

În perioada premergătoare revoluţiei de la 1848 din Ţara Romînească şi în timpul desfăşurării ei se înregistrează dezvoltarea unei puternice mişcări culturale puse în slujba idealurilor revoluţionare.

Arta plastică, datorită participării active în rîndurile fruntaşilor revoluţiei a pictorilor I. Negulici, B. Iscovescu şi C. D. Rosenthal, devine combativă, militantă, ea însăşi un mijloc de propagandă revoluţionară. Chiar şi sculpturii, care, din cauza dăinuirii ideilor religioase ce interziceau „chipul cioplit" şi a gustului încă neformat al claselor dominante pentru această manifestare a artei, era ca şi inexistentă, i se deschid perspective nebănuite.

În 1846 corpul profesoral al Colegiului Sf. Sava ia iniţiativa de a se ridica în Bucureşti, prin subscripţie publică, o statuie lui Gheorghe Lazăr, cel prin a cărei strădanie s-a înfiinţat această şcoală şi primul ei dascăl[1]).

La cine se gîndiseră iniţiatorii în vederea realizării operei? Datele istoriografice sînt vagi; mai mulţi specialişti se opresc la sculptorul transilvănean Constande, ca unul ce întreţinea în acea vreme strînse legături cu profesorii şcolii. Poate că iniţiatorii se gîndeau la artistul al cărui monument — „Romînia eliberată" — avea să fie amplasat în anul 1848 în curtea Vorniciei din Bucureşti. După cum s-a putut deduce din săracele informaţii contemporane evenimentului, apărute în „Poporul suveran" şi „Pruncul romîn", din poezia „O ţigancă cu pruncul său la statuia libertăţii din Bucureşti" de Cezar Boliac şi din imaginea acuarelei „Dezrobirea ţiganilor" de Th. Aman, sculptura, de dimensiuni impunătoare, înfăţişa o femeie ţinînd în mînă o cumpănă şi crucea, simbolul dreptăţii.

În scurtul răstimp din luna iulie, în care guvernul revoluţionar a părăsit Bucureştiul, la vestea falsă a intrării trupelor străine în ţară, boierul Em. Băleanu a distrus

x) Din comunicarea *„Identificări de opere şi date noi asupra unor artişti din secolul al XIX-lea prezentaţi în Galeria Naţională a Muzeului de artă al R.P.R."*.

[1]) *Curierul romînesc*, 1846, p. 53.

https://biblioteca-digitala.ro

TH. AMAN *Dezrobirea ţiganilor.*

această statuie, care întruchipa pentru masele populare „simbolul libertăţii", împreună cu tabloul ce se găsea la piedestalul sculpturii[1]).

Acest act de vandalism a stîrnit indignarea poporului şi a stimulat pe membrii guvernului revoluţionar de a lua măsuri pentru ridicarea unor noi monumente : la 15 august se hotărăşte deschiderea unei subscripţii pentru un monument lui Gheorghe Lazăr, iar la 19 august Cezar Boliac, într-un discurs ţinut pe Cîmpia Libertăţii, făcea apel la sentimentele patriotice ale asistenţilor, îndemnîndu-i să contribuie la ridicarea unor statui domnitorilor Mihai Viteazul şi Tudor Vladimirescu, alături de cea a lui Gheorghe Lazăr.

Desigur că la realizarea lor, dacă evenimentele care au urmat n-ar fi împiedicat aceste iniţiative, s-ar fi apelat în primul rînd la artistul care sculptase „Romînia eliberată".

Fără îndoială, contemporanilor le era bine cunoscută persoana acestui sculptor şi pictor, care totodată lucrase şi „cadra" ce fusese deopotrivă distrusă din porunca

[1]) *Poporul suveran*, 5 iulie 1848 ; *Pruncul romîn*, 6—8 iulie 1848.

https://biblioteca-digitala.ro

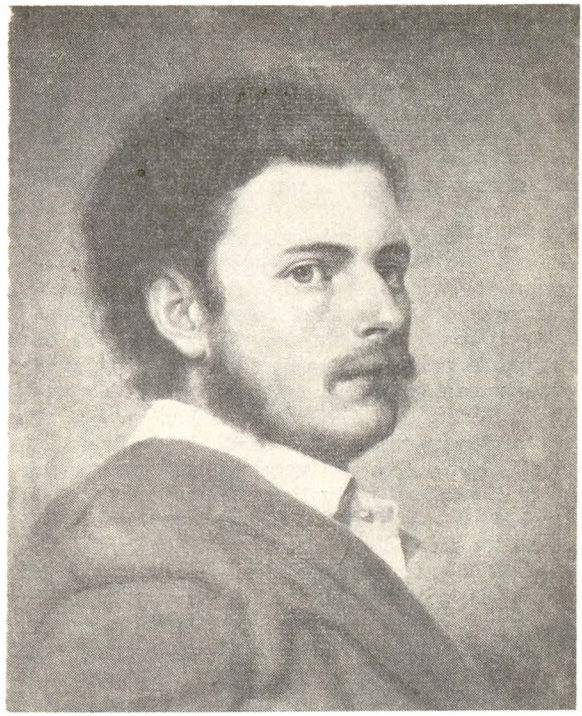

N. POPESCU
Portret de bărbat.

boierului reacționar și care făcuse reclamații la guvernul revoluționar împotriva Bălcanului, cerîndu-i despăgubiri pentru aceste lucrări [1]).

Istoriografia burgheză, ignorînd sau ocolind însemnătatea statuii, n-a ținut să popularizeze figura unui artist cetățean.

Abia în vremea noastră sarcina de valorificare a tradițiilor de luptă revoluționară ale poporului nostru și a artei realiste militante a repus din nou problema identificării artistului. Dacă unele articole și cărți apărute în primii ani de după 23 August 1944, care se ocupă de mișcarea artistică din Țara Românească, pomenesc despre această sculptură, nu indică autorul. De abia în 1956, N. Vătămanu, în nota sa „Din trecutul sculpturii" (Studii și cercetări de istoria artei nr. 3-4 din 1956) referindu-se la un citat din cartea lui Jules Michelet asupra Principatelor Dunărene, presupune că sculptorul statuii ar fi C. D. Rosenthal.

În articolul „Preciziuni asupra primei perioade din activitatea sculptorului Ștefan Ionescu Valbudea" (Studii și referate de muzeografie, 1960) sezisăm că ziarul Românul din 26—27 iunie 1898 a publicat, cu ocazia aniversării a 50 de ani de la revoluția din 1848, între alte materiale în legătură cu evenimentele și cîteva fragmente din cartea lui J. Michelet unde la pasajul pe care îl citează N. Vătămanu redacția arăta printr-o „nota noastră", că este vorba de C. D. Rosenthal.

Dar edificatoare în acest sens este însăși cartea lui Jules Michelet „Les Principautés Danubiennes...", Paris, 1859, unde, la capitolul V., pag. 3, marele istoric spune textual „Rosenthal, artist distins, improvizase la București Libertatea, pe care o adora un popor întreg".

Problema autorului statuii „România eliberată" nu era deci o reală problemă de identificare, cît de reluare și sintetizare a tuturor datelor existente, unele, cum am mai arătat, ignorate de istoriografia burgheză șovină, care ulterior publicase, cu

[1]) *Pruncul romîn*, 6—8 iulie 1848.

https://biblioteca-digitala.ro

ocazia diverselor comemorări, textul cu pricina, însă ciuntit, altele prea mult timplăsate sub vălul uitării.

★

Personalitatea marelui pictor bănățean Nicolae Popescu[1]), a cărui activitate s-a desfășurat în cel de-al treilea pătrar al veacului trecut, era bine cunoscută compatrioților contemporani. Atît ziarele românești din imperiul austro-ungar, cît și presa din România consemnau mereu cu satisfacție realizările și succesele repurtate de artist.

Știrea morții sale survenite pe neașteptate, în plină maturitate artistică, la 29 decembrie 1877, cînd avea doar 42 de ani, a fost înregistrată de majoritatea ziarelor bucureștene, unele publicînd în întregime sau în rezumat amplul și bine informatul necrolog apărut în ziarul Telegraful român[2]).

Întrucît I. Miloia, iar mai tîrziu I. Frunzetti, care s-a ocupat cel mai îndeaproape de viața și opera acestui artist, n-au avut la dispoziție această sursă care întregește materialul documentar, încercăm, în rîndurile ce urmează, folosind totodată și știrile inedite din „Le journal de Bucarest" și „Concordia", să aducem unele precizări asupra anilor de studii petrecuți de artist la Oravița, Pesta, Viena și Roma și să clarificăm unele date mai vechi asupra operelor sale.

Cele dintîi noțiuni sistematice de pictură le-a primit Nicolae Popescu de la pictorul Turcu din Oravița. Însușindu-și în scurtă vreme tot ce putea învăța, tînărul îl părăsește plecînd la Pesta.

Dacă numai atît sîntem informați cu privire la contactul avut cu primul său dascăl, în schimb șederea lui Popescu la Pesta este amplu relatată. Astfel luăm cunoștință că imediat după sosirea sa în acest oraș studențimea română îl sprijină cu o sumă de bani strînsă prin colectă și-l recomandă lui Emanoil Gojdu[3]), care, în calitate de membru fondator al conservatorului maghiar din Pesta, intervine cu toată autoritatea sa „pentru a fi înscris la cursuri[4]). Aici, Nicolae Popescu studiază pictura timp de doi ani sub îndrumarea pictorului Vilmos Engerth[5]). În 1860, urmînd povața profesorului, se îndreptă către Viena pentru desăvîrșirea studiilor. Cum tînărul artist nu dispunea de mijloacele pecuniare necesare, studenții români, apreciindu-i talentul, îl sprijină din nou cu entuziasm. Ei au luat de astă dată, la îndemnul prietenului său Partenie Cosma, inițiativa litografierii xilografiei „Mihai Eroul", din vînzarea căreia să-i asigure o bursă.

Răspîndită în toate ținuturile locuite de români, litografia s-a bucurat de o largă difuzare, realizîndu-se în curînd 1.000 de florini, din care se trimiteau lunar artistului la Viena cîte 30—60 florini, după împrejurări[6]).

La plecarea din Pesta, drept mulțumire pentru asistența studenților compatrioți, N. Popescu le-a dăruit o compoziție proprie reprezentînd „Întoarcerea lui Saul". Aceștia, la rîndul lor, au dăruit-o parohiei românești a orașului. De la Viena, unde a studiat patru ani la Academia de pictură[7]), tînărul N. Popescu a plecat la Roma în jurul lunei mai 1865[8]).

---

[1]) Născut la Zorlențul Mare, Reg. Timișoara, 6 oct. 1835, mort la Lugoj, la 29 dec. 1877.

[2]) M. B. Nicolae Popescu, *Telegraful român*, 17 februarie 1878.

[3]) Em. Godju era președintele comitetului pentru ajutorarea tinerilor studenți din Pesta *(Concordia* 1/13 februarie 1862).

[4]) Nu poate fi vorba decît de Școala de arte și meserii, unde se preda și pictura, devenite mai tîrziu Politehnica.

[5]) Engerth Vilmos — pictor portretist (1818—1884).

[6]) De distribuirea lor se ocupă la Pesta prietenul său juristul P. Cosma (cf. *Concordia,* 10/22 septembrie 1861).

[7]) La expoziția de la Pesta organizată în 1862 N. Popescu a trimis 4 icoane ulei, 3 compoziții, un desen în creion *(Concordia,* 20 sept./2 oct. 1862).

[8]) *Concordia,* 24 iunie/6 iulie 1865.

https://biblioteca-digitala.ro

Căsătoria cu o descendentă a familiei patriciene romane Farnese și aprecierea operelor sale de către amatorii de artă italieni, îl determină să rămînă la Roma, de unde va pleca adeseori în ținuturile românești.

Din prima călătorie rezultă pictura bisericii din Seleuș, efectuată între anii 1872—1874.

Succesul său atinge apogeul la începutul anului 1874 cînd însuși capul bisericii catolice, Papa Pius al IX-lea, îi elogiază lucrarea „Christos în mormînt", ajunsă în scurt timp într-o biserică din Transilvania[1]). A fost un eveniment de rezonanță în Italia acelei vremi ; o Academie de arte din Italia îl solicită ca profesor. Teama că activitatea didactică îi va răpi timpul creației îl face să renunțe, preferînd să vină chiar în același an în Romînia pentru a picta biserica cu hramul Sfinții Împărați Constantin și Elena din Tîrgu Jiu.

În primele luni ale anului următor, după ce terminase pictura bisericii, N. Popescu se înapoiază la Roma. O comandă mai puțin obișnuită, a cărei execuție o termină la sfîrșitul lui martie îl fixează mai departe în centrul atenției generale ; este vorba de portretul președintelui Republicii Argentina, Nicolas Avellaneda[2]).

Un an mai tîrziu, în 1876, maestrul romîn nu renunță la călătoriile sale și la proiectele legate de dragostea de țară ; lucrează pictura bisericii ortodoxe din satul Pesac de lîngă Lugoj.

Gîndul său principal în momentul cînd se considera consacrat este de a folosi această situație pentru a impune crearea unei Academii de arte frumoase la Caransebeș.

Între timp, duce tratative cu comitetul parohial al bisericii Lugojului pentru pictarea acestui lăcaș care rămăsese nereparat de la marele incendiu din iulie 1842, întrucît „îmi place, și mie — sublinia N. Popescu într-o epistolă din Roma către prezidentul comitetului cu data de 16 martie 1877 — a participa ca fiu și ca artist al Banatului".

Începutul de bun augur îl și făcuse de altfel cu schița „Adormirea Maicii prea curate", aprobată de consistoriu și din care s-a desăvîrșit icoana așezată pe frontispiciul bisericii între cele două turnuri[3]). Contractul odată încheiat, maestrul vine în toamna anului 1877 la Lugoj, pentru a purcede grabnic la lucru.

Din nefericire, renumitul artist încetează din viață la cîteva luni mai tîrziu, (29 decembrie) săvîrșind doar iconostasul.

---

[1]) *Le journal de Bucarest*, 1 aprilie 1875.

[2]) Idem.

[3]) În secolul XX biserica trebuind reparată, această pictură a fost refăcută de pictorul Damian.

https://biblioteca-digitala.ro

Formarea şi dezvoltarea comunei Bisoca (regiunea Ploieşti) şi evoluţia formelor sale social-economice

TANCRED BĂNĂŢEANU ŞI OLGA HORŞIA

Comuna Bisoca, care încheie înspre munte şirul aşezărilor permanente de pe cursul superior al Rîmnicului Sărat, a constituit obiectul unei cercetări etnografice, avînd ca obiectiv precizarea acelor fenomene de cultură materială şi spirituală care-i dau caracterul unei aşezări de interferenţă la hotarul dintre Muntenia, Moldova şi Transilvania.

Au fost urmărite faptele etnografice care demonstrează unitatea culturii populare între cele trei provincii istorice.

În studiul de faţă se prezintă cadrul general al dezvoltării istorice a aşezării şi ocupaţiilor, condiţiile şi cauzele care au dus la constituirea Comunei Bisoca. Analiza materialului etnografic, care ilustrează specificul acestei aşezări va fi prezentată într-unul din numerele următoare ale revistei.

Situată în colţul de nord-est al regiunii Ploieşti (raionul Rîmnicul Sărat), comuna Bisoca îşi întinde hotarul pe 7.824 ha. la o altitudine de 700—900 m. pe masivul munţilor Vrancei. Cele 8 sate ale comunei Bisoca : Bisoca (cu cătunele ei : Drăganul, Cotina, Barza, Poiana Boului, Folte, Lungari), Bălţăgari, Şindrila, Recea, Lopătăreasa, Coita, Pleşi, Sări (cu cătunele Breiscari, Mînzăleşti, Bănari, Valea Rea, Bedreag), cuprind 800 de gospodării răsfirate pe coaste, plaiuri şi văi, cu o bogată reţea hidrografică, dominată de cursul Rîmnicului Sărat. 60% din hotarul comunei îl formează pădurile, 25% sînt fîneţe, păşuni şi izlaz, cca. 3% reprezintă teren arabil, iar restul de 12% livezi, vii, locuri clădite şi teren neproductiv.

Aşezarea sa în trecut în plin *triplex confinium* dintre Transilvania, Moldova şi Muntenia, datele legate de istoria sa şi bogatul material de cultură populară pe care-l oferă, ne permit să abordăm două importante probleme etnografice :

— formarea şi dezvoltarea acestei colectivităţi rurale ;

*) La cercetările efectuate de către Muzeul de artă populară al Republicii Populare Romîne, în această zonă, în campaniile 1959—1960—1961, au participat în afară de autori, tov. : Sonia Orbescu, Eleonora Lupu şi Nicolae Pascu.

— La culegerea materialului documentar şi bibliografic a colaborat tov. Sonia Orbescu.

— Desenele au fost executate de M. Caragea.

https://biblioteca-digitala.ro

— evoluția istorică a formelor sale social-economice.

Menționată în documente și hărți, începînd cu anul 1522, sub denumirea de „Bisovcea"[1]), așezarea este atestată în mod continuu, la intervale care nu depășesc 50 de ani, cu nume ca *Bisăuca* — *Bisăucea* pînă la începutul secolului XIX, de cînd, invariabil, apare sub forma *Bisoca*. Considerînd ca inexacte diferitele etimologii propuse, inclusiv etimologia Bis-Oca (două ocale) sau cea care derivă Bisoca din denumirea de *Bessi* dată Pecenegilor (sec. IX) în cronicile bizantine, prin analogie cu numele pîrîului *Peceneaga* din hotarul Bisocii — hotar pe plaiurile căruia desigur că au circulat Pecenegii păstori și crescători de vite — optăm pentru etimonul slav *vîsokii* = „înalt", prin trecerea lui v > b[2]), dat în mod firesc muntelui de pe hotarul comunei (960 m), și extins, apoi, asupra întregii așezări.

Înainte de a ne ocupa de problema formării și dezvoltării acestei colectivități rurale sînt necesare unele precizări. Din punct de vedere geografic, locul este destul de greu accesibil. În trecut, hotarul comunei era complet împădurit cu foioase, locurile mai joase fiind umplute de smîrcuri. Este un loc oarecum înfundat înspre munți. Un alt element important în ceea ce privește formele social-economice pe care le îmbracă evoluția acestui sat este faptul că Bisoca, așezare de clăcași, este cuprinsă între trei zone masive de sate românești străvechi de moșneni: satele buzoene ale Slănicului la sud-vest, satele de la nord de Rîmnic și satele vrîncene la nord. Aceste condiții vor explica multe din fenomenele pe care le vom releva.

În 1551 [3]), *Biseoca*, este întărită de Mircea, împreună cu alte trei sate, ca veche și dreaptă ocină și dedină lui Tatul Comis și fiilor lui. Hotarele nu sînt menționate. Așa cum constată și H. H. Stahl [4]) faptul acesta este firesc pentru posesiunile boierești din Țara Românească, ceea ce ne îndreptățește să considerăm că la acea epocă Bisoca era o mică așezare omenească și nu un loc pustiu, nepopulat, pentru care caz ar fi existat mențiuni precise de puncte de hotar. Dar probabil că nu tot hotarul actual al Bisocii era populat, iar crearea — în vremuri mai vechi — de latifundii boierești și mănăstirești a dus la parțiale schimbări de limite ale hotarelor satelor [5]).

Astfel, în 1625 [6]) Alexandru vv. dă mănăstirii Menedic (devenită apoi Vintilă Vodă, pe hotarul actualei comune Vintilă Vodă) mari posesiuni de pămînt, din care o parte cuprinde satul Zmeești (la sud de Bisoca), format din moșneni rumîniți de Mihai Viteazu. Ținînd seama de punctele de hotar menționate în actul de danie, rezultă că acest teritoriu cuprinde și o parte din hotarul actual al Bisocii.

Dar, în afară de moșie boierească (cf. doc. din 1551), posesiune mănăstirească (cf. doc. din 1625), pe hotarul Bisocii au existat și oameni liberi care puteau dispune liber de pămînturile lor, dovadă fiind o serie de acte de vînzare, dintre care concludent este actul din 1632 [7]), după care Stanciu Batcă îi vinde pămînt din Bisoca lui Ionașcu Ceaușu, „pentru birul haraciului", căzînd astfel, probabil, în șerbie.

Așadar, în secolele XVI—XVII pe hotarul actual al Bisocii existau proprietăți boierești, mănăstirești, precum și oameni liberi, dar într-o foarte mică măsură, deoarece din actele ulterioare, din secolul al XVIII-lea, reiese că întreaga așezare cu hotarele sale era în stăpînire boierească.

---

[1]) *Documente privind istoria Romîniei* — Țara Românească — veacul al XVI-lea, vol. I, p. 170.

[2]) Iorgu Iordan, *Nume de locuri românești în R.P.R.*, vol. I, București, 1952, p. 207 nr. 3.

[3]) *Documente privind istoria Romîniei* — Țara Românească — veacul al XVI-lea, vol. III, p. 11.

[4]) H. H. Stahl, *Contribuțiuni la studiul satului devălmaș românesc*, București, 1958, p. 116.

[5]) H. H. Stahl, op. cit., p. 98.

[6]) *Documente privind istoria Romîniei* — Țara Românească — veacul al XVII-lea, vol. IV, p. 535—537.

[7]) Din fondul arhivistic al Episcopiei Buzăului, comunicat de prof. Dumitrescu I. Buzău.

https://biblioteca-digitala.ro

Nu putem ști precis — din lipsă de documente — care a fost întinderea Bisocii în primele două secole ale atestării sale documentare (sec. XVI—XVII). Dar, la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, în lucrarea generalului F. G. Baur [1]), *Bissaika* (identificat Bisoca), aparținînd județului Buzău, apare doar ca un cătun al Lopătarilor (vezi fig. 2), alături de alte șase cătune și de Zmeești, cu mențiunea că sînt așezări părăsite („habitations delaissées"). De asemenea în harta din 1700 a stolnicului Constantin Cantacuzino [2]), pe actualul hotar al comunei Bisoca nu apare nici o așezare. Care să fie explicația acestei situații, cunoscîndu-se marea exactitate a informațiilor lui Baur, care la aceeași dată [3]) consemna densitatea mult mai mare a regiunii muntoase în raport cu cîmpia? Depopularea Bisocii apare cu atît mai curioasă cu cît satele din jur, existente și azi — Necule, Chiojdeni, Vintilă Vodă, Lopătari — sînt menționate ca existente în această descriere.

Credem că la acea dată, Bisoca constituia o așezare foarte mică în raport cu hotarele ei. Depopularea constatată pentru secolul al XVIII-lea se încadrează în procesul general de scădere demografică, fenomen puternic în deosebi în secolele XVI—XVII [4]). De altfel, fenomenul este confirmat și de I. Donat [5]), după care din cele 3 220 sate și orașe ale Țării Romînești, atestate documentar între 1352 — 1625, au dispărut 1 175, adică un procent de 36%.

În documentele secolelor XVII și XVIII apar foarte des acte de vînzare, de noi danii și întăriri de moșii. Menționăm, între altele, și documentul din 1664 [6]), care atestă vînzarea moșiei din cauza foametei. Toate acestea dovedesc frămîntări interne, care contribuie, printre altele, la un declin demografic.

După data de 1778, cînd Bisoca apare ca o așezare omenească părăsită [7]), începe un proces de repopulare extrem de interesant și complex.

Repopularea Bisocii, pe locul vechii așezări, — fără să considerăm însă această așezare drept un loc complet gol — se face pe mai multe căi.

În harta din 1788 a lui F. Ruhendorf [8]) pe hotarul Bisocii apare, ca așezare omenească, punctul Drăgan. Satele din jurul Bisocii: Jitia, Lopătari, Vintilă Vodă, Chiojdeni, continuă să fie menționate. Informațiile de tradiție locală — care după cum știm, nu pot cuprinde mai mult de cca. 200 de ani — arată că primii oameni din Bisoca — este vorba de a doua fază a populării sale, după 1788 — au fost așezați pe Drăganul fiind veniți din alte părți. Este foarte probabil să fie vorba de oameni fugiți — unii menționează Colții Buzăului drept unul din locurile de plecare, — la fel cum, e aproape sigur, că este vorba și de o roire, o urcare prin intermediul odăilor, spre munte pe Drăganul, dinspre Vintilă Vodă și Zmeești, sat important în secolele anterioare, care ulterior se scurge aproape în întregime spre Bisoca. De pe Drăgan — care azi mai are doar vreo 2—3 case, — populația s-a urcat spre Bisoca.

În continuare, analizînd documentele, găsim menționată așezarea *Biszouko*, în harta austriacă a lui Specht Olwist din 1790—1791 [9]), iar în harta rusească din 1835 [10]), Bisoca, trecută sub denumirea slavizată de *Bisevcea*, apare cu satele Reci și Băltăgari, cu aproape 60 de gospodării, ceea ce însemnează o așezare destul de mare. De altfel și prima biserică din Bisoca, construită din lemn, azi dispărută, este atestată din anul 1835.

---

[1]) F. G. Baur, *Mémoires historiques et géographiques sur la Valachie*, Francfort et Leipzig, 1778, p. 117—118.
[2]) *Index geograficus celsissimi principatus Walachiae*, Padova, 1700.
[3]) F. G. Baur, *op. cit*, p. 20.
[4]) H. H. Stahl, *op. cit*, p. 46.
[5]) *Așezările omenești din Țara Romînească din secolul XIV—XVI*, în „Studii"
[6]) Fondul Arhivei Episcopale Buzău.
[7]) cf. Baur.
[8]) *Mappa specialis Walachiae.*
[9]) *Militarische Karte der kleinen oder oesterreichischen und grossen Walachai,*
[10]) Карта театра войны в Европе 1828-1829...; vezi și C. Giurescu, *Principatele romîne la începutul sec. al XIX-lea*, București 1957.

https://biblioteca-digitala.ro

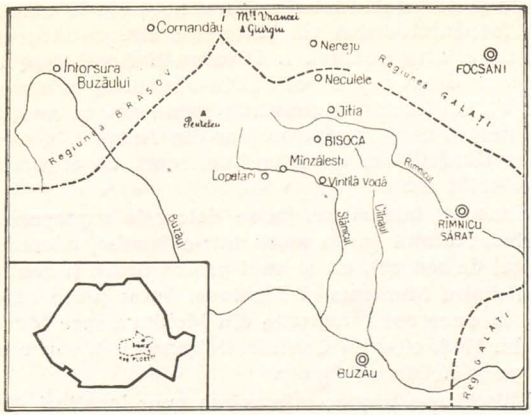

Așezarea comunei Bisoca

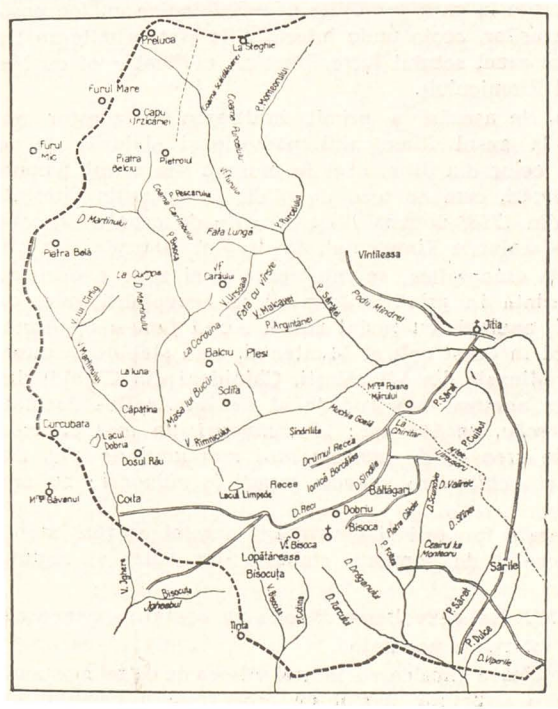

Comuna Bisoca

Creșterea aceasta destul de bruscă a populației din Bisoca, își are explicația în trei procese :

Unul — cel mai puțin important — ar fi acela al creșterii demografice interne, alimentată de populația ce urca dinspre Valea Buzăului, prin Zmeești.

Al doilea este acela al așezării mocanilor de peste munți. Un proces de imigrare se înregistrează și dinspre Vrancea, cum este cazul celor două sate din Putna, fugite în 1794 în Muntenia, din cauza oprimărilor feudale [1]). Bineînțeles că procesul este și invers. Menționăm formarea comunei Soveja (cu satele Rucăreni și Dragosloveni), în secolul al XVII-lea cu locuitori fugiți din Rucăr și Dragoslavele.

În sfîrșit, un al treilea proces ar fi acela al penetrației, prin roire, pe hotarul actual al Bisocii, a populației satului Jitia, de pe malul Rîmnicului Sărat, care a ocupat, prin odăi și defrișări, spații noi pentru exercitarea ocupației de bază — creșterea vitelor.

Să analizăm pe scurt, aceste procese mai sus enunțate. Este incontestabil că, pentru o anumită perioadă, Bisoca a reprezentat, în raport cu suprafața hotarului, un deficit de populație, fenomen specific moșiilor de clăcași, care au atras alte populații nevoite să emigreze sau populații excedentare în alte părți. Cum știm că foarte mulți ardeleni trec în țările romîne, în special pe moșii boierești, sau mănăstirești, — care nu aveau nici o valoare fără forța de muncă — omul — să vedem care erau posibilitățile lor de pătrundere înspre Bisoca. C. C. Giurescu [2]) consideră că a existat în epoca dacică un drum natural care, prin Valea Buzăului și a Rimnicului, lega partea

[1]) Hurmuzachi și Nistor, *Documente privitoare la istoria Romînilor*, vol. XIX, partea I-a, 1922, p. 722.

[2]) C. C. Giurescu, *Istoria Romînilor, București* 1942, p. 154 ; cf. și V. Pîrvan, Getica, p. 608.

https://biblioteca-digitala.ro

estică a Transilvaniei cu Siretul inferior și Dunărea. Plaiurile Vrancei și ale Rîmnicului (în hotarul de nord al Bisocii) au fost întotdeauna căi păstorești dinspre Ardeal, „dovedind temeinice legături etnice", după cum remarcă I. Diaconu [1]). Acest fapt îl confirmă și G. Tatulescu [2]) care susține, pe drept cuvînt, că: „Din vremurile cele mai vechi Valea Rîmnicului, continuată cu Văile Bîscelor, a constituit, împreună cu munții Furul și Monteorul, cel mai bun drum pentru peregrinajul oierilor din Ardeal (în special din Covasna) spre Cîmpia și bălțile Dunării. Era un drum bun, scurt, cu popasuri și locuri bune de pășunat. Mulți s-au stabilit aici".

Imigrarea vrîncenilor nu este de aceeași intensitate. Ea se datorește suprapopulării unor sate, în speță și în primul rînd, Nerejul (copii mulți într-o familie, adoptați de bisoceni, la care natalitatea era destul de redusă), cît și unui proces firesc și continuu de schimb de populație la hotarul dintre Muntenia și Moldova, hotar peste care se creau frecvente legături de rudenie. În orice caz refugierile din Moldova spre Muntenia sînt consemnate și într-un suret din 1706, citat de Cristofor Mironescu [3]), sau alte documente frecvente, citate de N. Iorga [4]), I. Diaconu [5]) etc.

Al treilea proces de populare al Bisocii s-a produs prin roirea unor locuitori din satul Jitia. Sat de crescători de vite, populația Jitiei s-a urcat pe valea Rîmnicului, în sus, pe ale cărui maluri și-a construit odăi, prin defrișări de păduri. H. H. Stahl menționează procesul de roire și în cazurile în care condițiile geomorfologice nu fac posibilă o îndesire a caselor pe valea rîurilor, acolo unde interfluviile sînt primitoare iar văile strîmte și neprimitoare (vezi și cazul satului *Între Rîmnice*, unificat apoi cu Neculele pe plaiurile malului stîng al Rîmnicului).

Bisoca, nucleu mic, autohton, de așezări a primit infiltrarea și acestor noi populații roite. De altfel, drumul în susul Rîmnicului, pădurile și plaiurile de pe malurile sale, nu erau necunoscute celor din Jitia, căci le ofereau din vechi timpuri locuri de refugiu în cazuri de încălcări, cum au fost, de pildă, incursiunile tătărăști din secolul al XVII-lea și ultima din 1758, dovadă fiind locurile de *argele*, „groapa hambarelor" și „hardughiile" de pe malurile Rîmnicului, în dreptul hotarului Bisocii.

Bisoca, care după toate datele etnografice, se integrează unei zone cuprinzînd și comunele Neculele și Jitia, prezintă în privința formării și dezvoltării sale, cu locuitorii veniți din diferite regiuni, analogii cu restul zonei. Acest fapt e confirmat și de G. Tatulescu care consideră că în acest colț al Munteniei, s-au stabilit locuitori veniți din: Slănicul Buzăului (vezi Mînzălești, Chiojdeni din Chiojd) din Transilvania și din Vrancea. Datele acestea sînt întărite și de informațiile localnicilor, ca de pildă ale bătrînului Borcău, de 105 ani: *„Pe timpuri un moș al meu spunea că comuna a fost făcută de vreo 40 de familii; nu-i nici unul de aici, din Bisoca, cine știe de unde... Erau și schiturile; veneau argați la călugări; nu mai plecau de aici — se însurau"*.

Acestea sînt, în linii mari, fazele formării și dezvoltării acestei așezări, stăpînită de mînăstire și boieri, conglomerat de populații stabilite din cauze și regiuni diferite.

De la începutul secolului al XIX-lea dezvoltarea Bisocii ca așezare omenească, se face, în principal, prin creșterea internă a populației.

În 1801 un document ne semnalează încălcarea moșiei Bisoca de către moșnenii din Mînzălești, ceea ce dovedește o structură destul de organizată a trupului de moșie Bisoca. Această situație este confirmată și de un document din 1831 din care reiese că Bisoca are acum 134 de familii și este deci o așezare mare, iar un alt document din 1833 menționează pentru prima dată, arendarea moșiei.

---

[1]) I. Diaconu, *Folclor din Rîmnicu Sărat* în Milcovia, v. II (1930) p. 160—161).
[2]) G. Tatulescu, *O așezare de moșneni, Dumitrești-R. Sărat*, în Milcovia, 1930.
[3]) Hotarul între Moldova și Muntenia, în *Anuarul de geografie și antropogeografie* — II (1910—1911), p. 117—118.
[4]) *Documentele familiei Callimachi*, II, p. 104.
[5]) I. Diaconu, *op. cit*, p. 162.

https://biblioteca-digitala.ro

Pornind de la aceste date, cît și de la harta rusească din 1835, cînd apar primele cătune ale Bisocii (Reci și Bălțăgari) să analizăm care este dezvoltarea internă a Bisocii și care sînt cauzele și momentele apariției diferitelor sale sate și cătune.

Pe locurile împădurite ale hotarului bisocean, satele și cătunele se formează treptat, prin defrișări de poieni în care se așezau gospodăriile, curățindu-se apoi tot mai mult terenul din jurul gospodăriei, roind cum s-ar spune chiar pe hotarul satului. Acum circa 150 de ani, chiar în vatra satului, unde se află azi sfatul popular, erau hățișuri în care lumea se ascundea de frica turcilor.

Peste tot unde acum sînt așezări omenești [1] era „pădure surdă de multă", cu cîte o poiană în care își avea cîte unul gospodăria. „Lumea, ne spune un informator, s-a mutat mult, din pădure în pădure, din corhană în corhană ; au avut bordee, odăi". Odăile, adăposturi de vite și de oameni, apoi așezări permanente, erau elemente de tranziție prin care oamenii cucereau pas cu pas terenul, atît pentru fînețele necesare creșterii vitelor — ocupația lor de bază — cît și pentru construirea de noi așezări omenești. Forme de tranziție au fost și surlele și bordeiele locuite în vreme de bejenie, sau în perioadele defrișării, înainte de încropirea gospodăriilor stabile.

Toate satele mai noi ale Bisocii s-au alcătuit prin roire lentă, pe plaiuri, văi, versante. Alte forme de așezări temporare, pe timp de bejenie, dar care nu au dat apoi naștere unei așezări definitive, deschizînd doar drum spre viitoarele sate ale Bisocii celor dinspre Jitia, au fost argelele, gropile hambarelor și hardughiile de pe malul Rîmnicului, aflate în hotarul Bisocii.

Vatra satului a fost chiar satul Bisoca (reședința) așezarea cea mai apropiată de Drăgan, Zmeești, Vintilă Vodă. E așezat într-o covată mică, închisă din toate părțile, satul fiind de tip adunat. La nord-est se deschide o vale îngustă înspre Rîmnicul Sărat pe care se întind de-a lungul văii casele Bălțăgarilor. La nord de Bisoca, peste o coamă de deal, coastele unui vast amfiteatru deschis spre Rîmnicul Sărat sînt ocupate de satele risipite — Recea și Șindrila. Închizînd amfiteatrul, pe celălalt mal al Rîmnicului, pe un plai înalt, se află Pleși, sat la fel de risipit. În partea de nord-vest, într-o largă vale, cu o nouă deschidere spre vest, străjuită la nord de munții Vrancei se întind, mai adunate, satele : Lopătăreasa și Coita. Satul Sări, adunat pe văi cu cătunele sale, e oarecum excentric acestei aglomerări de așezări, fiind situat la sud-est de Bisoca.

În harta din 1864 a lui C. P. de Szathmary [2]) găsim acum — identificînd „la Bisoca" cu Bălțăgari — toate satele actuale ale Bisocii, în afară de Coita și Pleși, și ca așezare în rînd cu celelalte, același Drăgan prin care se repopulează Bisoca, după cum am văzut mai sus și care azi are doar 2-3 case.

În harta din 1901 a Institutului Geografic al Armatei, există și așezările Pleși, Coita, în schimb Drăganul dispare ca așezare, nemaifiind menționat decît ca deal. Ceea ce înseamnă că între anii 1864 (harta C.P. de Szathmary) și 1901 au apărut satele Pleși și Coita și a dispărut prima așezare de pe lîngă Bisoca — Drăganul.

Aparținînd pînă în 1864 județului Buzău, iar de la acea dată jud. Slam-Rîmnic, parte din vechea moșie a Bisocii rămîne împărțită altor comune : Vintilă Vodă, Mînzălești, ținînd de fostul județ Buzău.

Bisoca se dezvoltă treptat și crește datorită defrișărilor continue, exploatărilor capitaliste forestiere, miniere, saline.

La jumătatea secolului trecut, exploatările forestiere din hotarul Bisocii aparținînd schitului Găvanul, duc la popularea actualului sat Coita, cu rudari aduși din Buzău (Chiojd, Bîsca, Nehoiu). Exploatările de sare și de păcură de la Sări duc la o creștere a acestui sat. Roirea în hotarul comunei, prin odăi, duce la apariția satului Pleși, la începutul secolului nostru.

Exploatările aurifere începute la „gropile de aur" în muntele Bisoca — pe care Vlahuță îi denumește Abrudul Buzăului — în 1832, cu aprobarea generalului

---

[1]) Avem în vedere satul Bisoca.
[2]) Harta Romîniei meridionale.

https://biblioteca-digitala.ro

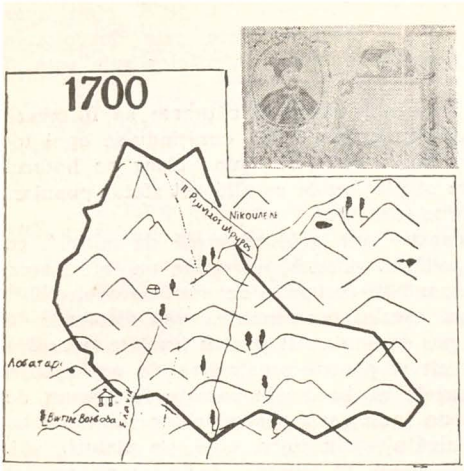

Extras din : *Index geograficus celsissimi principatus Walachiae* — a stolnicului Constantin Cantacuzino.

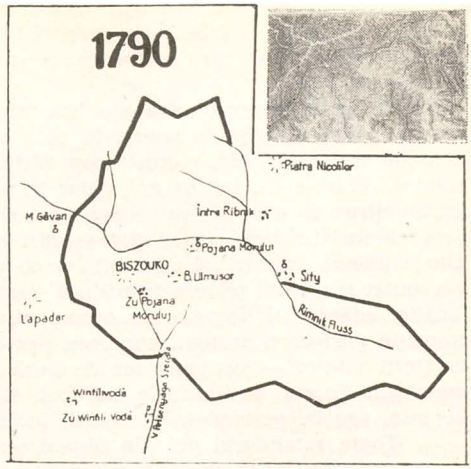

Extras din : *Militärische Karte der kleinen oder oesterreichischen und grossen Walachei* — a lui Specht Olwist.

Kiseleff de către ingineri francezi [1], atrage mulți locuitori din alte regiuni, care se stabilesc aici, în deosebi în Șindrila și Băltăgari.

În sfîrșit, un spor demografic, reprezentat prin muncitori forestieri din diferite regiuni ale țării este determinat de exploatarea capitalistă a pădurilor din zonă, începută în anul 1930 de Societatea Italo-Română.

Cele analizate pînă acum sînt elementele care, începînd cu primele atestări documentare ale Bisocii ca așezare omenească, au determinat procese variate de creșteri sau descreșteri demografice, dispariții și formări de noi sate în cadrul colectivității omenești de pe hotarul actualei comune Bisoca.

Aceste procese au fost analizate pînă la apariția noii orînduiri sociale din țara noastră, cînd condițiile construirii socialismului pun cu totul alte premize și cînd fenomenul tipic constă în dezvoltarea posibilităților economice locale.

Ținînd permanent cont de factorii analizați pînă în prezent :

— condițiile istorice specifice ale Bisocii ;
— evoluția așezărilor și a formelor de proprietate ;
— factorul demografic și
— factorul geografic, sub cele două aspecte ale sale : resurse materiale și condiții de dezvoltare,

vom trece la analiza evoluției formelor economice și a ocupațiilor din Bisoca, pe care acești factori le determină sau le condiționează.

Bisoca se încadrează, în privința evoluției formelor economice, întregului șir de sate din zonele subcarpatice, forme care constau, în general, din creșterea vitelor, păstorit, lucrul la pădure, tendințe de orientare spre agricultură (de coborîre la șes), ocupații anexe și specializarea în diferite meșteșuguri. În cadrul acestui proces de dezvoltare, ocupațiile și economia Bisocii îmbracă forme specifice datorită celorlalți factori.

Bisocenii, de oriunde ar fi venit, au fost, inițial și predominat, o populație de crescători de vite mari, iar mai tîrziu și crescători de oi. Pășunatul se plătea după învoiala boierului și se făcea cel mai des la odăi, în diverse locuri, în hotarul

[1]) cf. *Documente privitoare la economia Țărilor Românești între 1800—1880*, p. 506.

https://biblioteca-digitala.ro

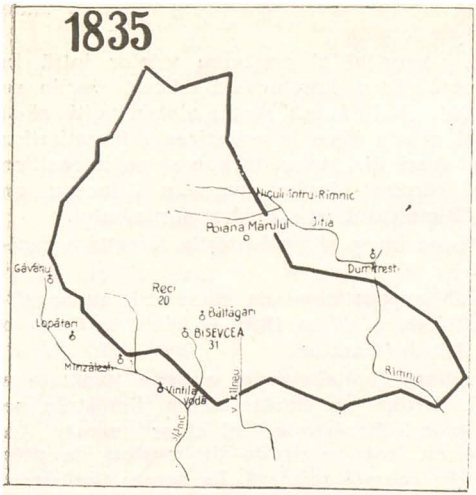

Extras din : *Harta teatrului războiului în Europa — 1828 și 1829.*

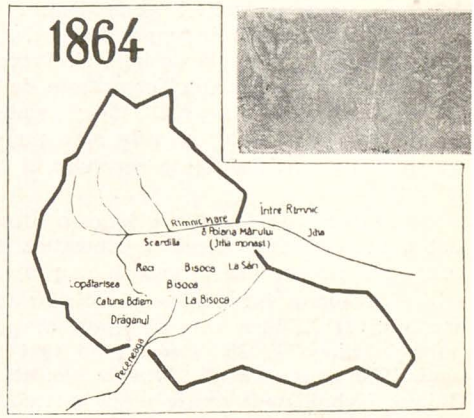

Extras din : *Harta Romîniei meridionale* a lui Carol Popp de Szathmary.

comunei. Se mai practica și cunoscutul sistem al pășunatului liber în pădure. Creșterea vitelor avea ca scop economic vînzarea lor — direct la tîrguri sau prin intermediari veniți în sate — în vederea procurării produselor agricole. În afară de cornute, o mare dezvoltare a luat-o creșterea cailor. Buiestrașii umblători de Bisoca, Necule și Dumitrești erau vestiți chiar și în tîrgurile de peste hotare. Importanța pe care o dobîndise creșterea cailor este subliniată și de faptul că pe stema județului Rm. Sărat apare calul. Hergheliile erau slobode prin pădure și caii se prindeau cu arcanul spre a fi duși la obor, la tîrgurile de cai de la Rîmnic, Buzău, Valea Teancului. Caii erau duși, pînă la războiul din 1916, și la tîrgurile ascunse, de contrabandă, de pe Valea Slănicului, spre a fi vînduți în Transilvania.

Paralel cu creșterea vitelor mari a existat — dar într-o formă mai redusă la început — și creșterea oilor. Forma de păstorit era locală. Munții din nordul hotarului nu aparțineau Bisocii. Oile bisocenilor pășteau sau pe suhatul boieresc, pe Muntele Luței (izlazul Pleșului) pe o suprafață foarte mică, ceea ce presupune un păstorit mai puțin dezvoltat, sau mai tîrziu, după 1916, se dădeau în păstrarea oierilor transilvăneni, la Covasna sau pe muntele Giurgiu, care era închiriat de aceștia.

Mulți bisoceni erau buni ciobani. Dar majoritatea, aparținînd categoriei țăranilor săraci și neavînd oi, se angajau în alte părți : în satele de cîmpie, uneori ca baci în Vrancea, și foarte mulți ca ciobani în Transilvania, în deosebi la Covasna.

În intenția de a comercializa produse pastorale, boierii Cîrlova încearcă, la începutul secolului al XIX-lea, concentrarea și dezvoltarea unui păstorit bisocean, prin organizarea unei cășerii la Recea și Bisoca, încercare care eșuează [1]).

În tot acest timp locuitorii Bisocii lucrau în pădure, dar numai pentru satisfacerea necesităților locale, la fel cum nu se practica agricultura în sensul propriu al cuvîntului, ci îngrijirea unor mici culturi locale, în poienile din jurul caselor. Dar cum aceste forme de exploatare a micilor culturi agricole nu satisfăceau nevoile

[1]) *Documente privitoare la economia Țării Românești între 1800—1850*, vol. I, p. 443.

https://biblioteca-digitala.ro

populației, foarte mulți plecau la cîmpie, la Homocioaia, com. Mărgăritărești, unde luau pămînt în dijmă, în comun, cîte 10—20 de familii.

De la mijlocul secolului al XIX-lea, păstoritul și creșterea vitelor intră în declin — proces dealtfel generalizat în toată Țara Romînească. Acest declin se accentuează în urma împroprietăririi din 1864, cînd țăranii săraci sînt nevoiți să-și vîndă vitele spre a plăti pămîntul. Procesul acesta duce la adîncirea diferențierilor sociale, multe din vite fiind cumpărate de cei înstăriți. Atunci începe să se intensifice lucrul la pădure. Oamenii tăiau țambre, căpriori, butuci, pe care-i duceau cu „trăgușul" sau „tînjala" pe vale, spre cîmpia Rîmnicului, în schimbul porumbului.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea încep și exploatările forestiere capitaliste.

Exploatările forestiere, la care bisocenii au participat ca muncitori, au constituit o ocupație importantă a populației. Astfel de pildă în 1850, ia ființă la Coita o cooperativă forestieră la care lucrau circa 400 de lucrători.

Dovadă a începerii exploatărilor forestiere capitaliste din a doua jumătate a secolului al XIX-lea este și faptul că pînă la 1850 nu exista niciun fierăstrău pe hotarul Bisocii [1]), în timp ce în 1901 [2]), apar 7 fierăstraie, al căror număr în anul 1930 crește la 26. Primele fierăstraie au fost construite de meșteri de prin Chiojd, Nehoi, unde exista o veche tradiție în această privință. La aceste fierăstraie veneau și oameni dinspre cîmpie, care cumpărau lemnul și-l prelucrau pe loc, făcînd de obicei plata în natură, cu cereale. Dezvoltarea acestor industrii sătești contribuie la accentuarea procesului de închiaburire.

În aceeași perioadă pătrund și alte forme de exploatare capitalistă : exploatări saline la Sări, exploatări extractive de țiței (între 1850—1926) etc.

Împroprietărirea de la 1864, cea de după primul război mondial și embaticul determină o relativă intensificare a agriculturii, prin defrișări de păduri în hotarul comunei. Dar toate aceste acțiuni nu îmbunătățesc starea economică a țărănimii. În deosebi sistemul embaticului, prin creanțele grele pe care le determină, adîncește decăderea ocupației de bază a creșterii vitelor, țărănimea săracă care reprezenta majoritatea populației, fiind din nou nevoită, ca în 1864, să-și vîndă vitele pentru a-și putea plăti datoriile și să muncească din greu.

Tot această situație îi obligă să se angajeze la exploatările de țiței de la Sări, ale Soc. Concordia (din anul 1925), la sondele petrolifere de la Arbănași și la marile exploatări forestiere ale Soc. Italo-Romîne (începînd cu 1935). Încep să se îngroașă rîndurile celor din Bisoca care-și vînd forța de muncă, neavînd alt mijloc de existență. Exploatările forestiere atrag de altfel și muncitori din alte regiuni (Maramureș, Bihor) specializați în corhănit, bisocenii fiind doar taietori. Mulți oameni se duceau sezonieri la cîmpie, spre Rîmnic și Focșani, pentru lucrul cîmpului și al podgoriilor.

În condițiile accentuării relațiilor capitaliste, viața devine tot mai grea pentru cei săraci. Creșterea vitelor e în mare declin. Agricultura nu dă roadele necesare. Moșiile care încep să fie arendate de diverși boieri de prin 1833, dau posibilitatea arendașilor să stoarcă toată puterea de muncă a țăranilor spre a obține beneficii cît mai mari, în cît mai scurt timp. Condițiile de lucru pe moșiile arendate deveneau tot mai grele. Clăcașii ieșeau la fin cu jandarmii și plăteau arendă și pentru petecul de loc din jurul casei.

Condițiile grele de viață, înăsprirea exploatării, adîncirea diferențelor sociale au făcut ca țărănimea exploatată și din aceste sate să participe efectiv la răscoala din 1907.

---

[1]- cf. *Documente privitoare la economia Țării Romînești între 1800—1850*, vol. II, p. 979.

[2]) cf *Harta institutului geografic al armatei (1901).*

https://biblioteca-digitala.ro

În acest timp, cei mai înstăriți, care dispuneau și de mijloace de transport — care cu boi —, se întovărășeau cu nerejenii (care aveau păduri și „mărcătură" mai multă, dar nu aveau vite) să transporte lemnăria la tîrg ; făceau cărăușie de lemne, aducînd în schimb cereale atît pentru ei cît și pentru nerejeni și realizînd, în acest fel, beneficii. De asemenea, transportau la tîrg și vindeau, în cadrul unor învoieli similare, cofe pirogravate tot ale nerejenilor. În felul acesta ia naștere o puternică ocupație a cărăușiei, care aduce importante venituri unora din locuitorii Bisocii. Acesta este încă unul din factorii importanți care adîncește diferențierile economice și sociale în Bisoca, ducînd la închiaburirea unora.

Cu aceleași efecte și în aceleași condiții — înlesnite și de cursul repede al Rîmnicului în dreptul hotarului comunei — se dezvoltă și unele industrii sătești, ca pive (16 la începutul secolului al XX-lea) și mori (11 la începutul secolului al XX-lea), care deserveau atît satele Bisocii cît și satele dinspre cîmpia Rîmnicului, plata făcîndu-se în natură, cu cereale. Aceste instalații devin, cu timpul, forme de cîștig capitaliste.

La începutul secolului al XX-lea apar și unele meșteșuguri în Bisoca. Este foarte semnificativ și concludent faptul că pînă în secolul al XX-lea Bisoca nu are nici cele mai elementare meșteșuguri necesare unei colectivități rurale. Astfel, constructorii de case veneau, pînă în primii ani ai secolului nostru, din Mînzălești. Primul fierar apare în 1930, pînă la acea dată, toată fierăria lucrîndu-se la Jitia. Cei cîțiva dogari din Bisoca au învățat meșteșugul în Nerej, iar primul cojocar vine abia la începutul secolului al XX-lea din Mînzălești.

De altfel, în cazul tuturor meșteșugurilor rurale, populația din Bisoca recurge pînă la jumătatea secolului al XIX-lea la meșteșugari din Lopătari, din Mînzălești, deoarece ținea de jud. Buzău, iar de atunci la cei din Jitia, deoarece ține acum de Rm. Sărat.

În condițiile actuale ale consolidării și desăvîrșirii orînduirii socialiste din țara noastră, cînd se asigură dezvoltarea economică multilaterală pe plan local, configurația ocupațiilor din Bisoca este următoarea :

Cea mai mare parte a populației își cîștigă existența cu munca la pădure prin condițiile locale ce s-au creat : exploatări sistematice, o mare acțiune de reîmpădurire și dezvoltarea unor centre de industrializare forestieră în centre ca Nehoi etc.

O mare dezvoltare o ia păstoritul în forme socialiste.

Vara și toamna, locuitorii Bisocii nu mai sînt nevoiți să plece ca muncitori sezonieri înspre cîmpia Rîmnicului, la munca cîmpului și înspre Focșani, la lucru la podgorii, aprovizionarea cu cereale fiind tot mai bine asigurată prin comerțul cooperatist și de stat.

Socotim că aceste date monografice preliminare pot constitui jaloane și puncte de plecare pentru punerea și rezolvarea multor probleme etnografice ridicate de această așezare omenească, pe care o considerăm drept o zonă de interferență între Muntenia, Moldova și Transilvania.

https://biblioteca-digitala.ro

Rolul muzeelor de etnografie şi artă populară în orientarea creaţiei de artă populară

PAUL PETRESCU

A fost o vreme în care muzeele erau privite ca păstrătoare ale unor colecţii de obiecte mai mult sau mai puţin curioase, denumirea lor fiind aceea de „cabinete de rarităţi". Pe uşile lor intrau singuratici vizitatori, atraşi doar de exotismul sau de ciudăţenia exponatelor. În acea vreme, prelungită în unele părţi ale lumii pînă aproape de timpurile noastre, un titlu ca cel de mai sus ar fi părut, desigur, de neînţeles. El ni se pare azi firesc. Concepţia nouă, ştiinţifică, despre rolul muzeelor vede în ele unităţi vii, dinamice, destinate a propaga adevărurile naturii şi ale istoriei şi a îndruma masele populare pe calea îmbogăţirii cunoştinţelor, pe calea înnobilării sufleteşti, prin contemplarea operelor de artă. Muzeele sînt azi, în ţara noastră, pîrghii puternice de ridicare a nivelului cultural al întregului popor. Transformările revoluţionare petrecute în viaţa poporului nostru în ultimii douăzeci de ani, sub conducerea partidului, au pus sarcini noi şi mari în faţa muzeelor de toate categoriile. Reţeaua muzeistică, reorganizată pe baze noi, întărită şi dezvoltată, participă potrivit specificului ei, la munca culturală de masă, alături de celelalte organisme centrale şi locale grupate în cadrul aşezămintelor culturale. În cele de mai jos, vom încerca să deslusim rolul uneia din categoriile de muzee, şi anume a muzeelor de etnografie şi artă populară, în munca de orientare a creaţiei artistice populare, parte integrantă a muncii culturale de masă.

Mişcarea artistică de amatori a cunoscut în ţara noastră o creştere continuă. Caracterul de masă al mişcării artistice de amatori iese în evidenţă din simpla citire a cifrelor privind participarea creatorilor populari la expoziţiile organizate de către Casa centrală a creaţiei populare în ultimii zece ani : în 1954 au fost 45.000 de participanţi ; în anul 1956 au fost organizate 100 expoziţii raionale şi 13 expoziţii regionale la care au participat aproape 90.000 de creatori populari ; în 1959, prima expoziţie bienală de artă populară a fost precedată de 116 expoziţii raionale şi de 16 expoziţii regionale, cuprinzînd zeci de mii de obiecte lucrate de 110.000 creatori populari ; în 1961, bienala a doua a cuprins 100.000 de creatori populari. În anul acesta, 1964, se vor adăuga alte zeci de mii. În acelaşi timp, concursurile formaţiilor artistice de amatori, grupînd cîntăreţii şi dansatorii populari, adună sute de mii de concurenţi ; la cel de-al VII-lea concurs au participat peste 640.000 !

https://biblioteca-digitala.ro

Dincolo de aceste cifre, de neînchipuit într-un trecut nu prea îndepărtat, în care arta populară era privită doar sub unghiul „pitorescului", răzbate înțelesul adînc al unui fapt de cultură de o însemnătate excepțională, a cărui realizarea este posibilă numai în cadrul societății socialiste : industrializarea intensă care a transformat Romînia plugului de lemn într-o țară exportatoare de tractoare de ultimul tip, într-un răstimp scurt pe scară istorică, nu a atras „decăderea iremediabilă" a artei populare, proces petrecut în țările capitaliste, ci, dimpotrivă, a creat condițiile necesare dezvoltării creației artistice populare romînești. Statul sprijină prin toate mijloacele preluarea și dezvoltarea tradițiilor progresiste ale artei populare. El creează condiții favorabile de dezvoltare pentru arta populară nouă. Variatele modalități de preluare a tradițiilor creației populare vorbesc tocmai despre aceste condiții noi.

Firește însă că problemele legate de dezvoltarea artei populare în cadrul vieții noi a poporului necesită o mare grijă din partea celor care se ocupă de îndrumarea mișcării artistice de amatori. Iar această grijă trebuie să se sprijine în primul rînd pe *cunoașterea* artei populare. Valorificarea artei populare este o acțiune vastă de caracter complex. Ea implică folosirea unor importante mijloace materiale, a unor cadre calificate și o orientare teoretică sigură. Preluarea a tot ce este valoros în creația poporului și împletirea armonioasă a elementelor tradiționale cu cele născute din dezvoltarea societății contemporane sînt premisele ce stau la baza activității mișcării noastre de artiști amatori. Progresul în acest domeniu nu este posibil fără o cunoaștere aprofundată a trăsăturilor specifice ale culturii noastre populare. Numai aceasta poate garanta o creștere normală, puternică, a diverselor domenii de artă populară care atrag și preocupă pe artiștii amatori din orașele și satele patriei noastre.

În acțiunea de cunoaștere și îndrumare a artei populare în cadrul mișcării artistice de amatori, muzeele de etnografie și artă populară au un rol important. Munca acestor muzee este utilă activiștilor culturali sub două aspecte principale.

În primul rînd, muzeele de etnografie și artă populară constituie o bază de documentare științifică. Ele pot pune la dispoziția activiștilor culturali o bogată bibliografie de specialitate, cu referire expresă uneori la regiunea respectivă. Ele oferă apoi o cunoaștere sistematică a materialului concret de artă populară aflat în colecțiile lor. Se știe că în ultimii zece ani muzeele de etnografie și artă populară precum și secțiile de acest gen din cadrul muzeelor regionale și raionale și-au îmbogățit colecțiile cu zeci de mii de obiecte. Am da ca exemplu regiunile Crișana, Maramureș, Banat ș.a. Pe de altă parte însă trebuie spus că nu există regiune a cărei creație populară să nu fie prezentă în marile muzee din București, Iași, Cluj, Sibiu, Ploiești, Timișoara. O evidență a obiectelor din muzee însoțită de studierea lor, de clasificarea pe genuri în cadrul tipologiei regionale, constituie o sursă absolut necesară pentru documentarea activiștilor culturali însărcinați cu îndrumarea mișcării artistice de amatori. Studiul materialului de muzeu trebuie să se facă în mod organizat, folosindu-se atît indicațiile specialiștilor din muzee, cît și fișele de obiecte care pot furniza prețioase sugestii. Un material extrem de interesant îl oferă și fototecile muzeelor.

Cel de-al doilea aspect important îl constituie contribuția activă a muzeelor de etnografie și artă populară la diferitele acțiuni legate de îndrumarea creatorilor populari. Acest capitol este deosebit de bogat iar rezultatele rodnice ale colaborării între muzeografi și activiștii culturali au putut fi apreciate prin prisma succeselor obținute de o serie de case regionale la expozițiile bienale de artă populară.

O primă acțiune în care trebuie să fie antrenați muzeografii de la muzeele de etnografie și artă populară, este cea a descoperirii creatorilor populari. Prin însăși natura muncii lor de specialitate muzeografii sînt cei care cunosc aprofundat sursele de artă populară ale regiunii în care lucrează. În evidența muzeelor figurează centrele de ceramică, de cojocărie, ele posedă lista țesătoarelor, a cioplitorilor în lemn, a meșterilor în prelucrarea metalelor și osului etc. De aceea în munca de teren a activiștilor culturali este utilă și necesară asocierea muzeografilor.

Dar nu numai în descoperirea și „evidența" creatorilor populari ci și în stimularea, promovarea și orientarea procesului de creație, a realizării operei de artă, aportul muzeografilor poate fi deosebit de eficace.

https://biblioteca-digitala.ro

O a doua acțiune este cea de selecție a obiectelor prezentate la diferitele faze ale concursurilor de artă populară organizate de Casa centrală a creației populare. Muzeografii sînt cei care cunosc cel mai bine specificul local al artei populare din diferite regiuni și cei care pot aprecia și reușita artistică a obiectelor prezentate. Îmbinată cu această muncă este și cea de participare la juriile de decernare a premiilor.

În lumina colaborării de pînă acum și a rezultatelor obținute se poate spune că dacă sub primul aspect, cel al documentației, activiștii culturali au folosit foarte puțin imensul material documentar al muzeelor de etnografie și artă populară, sub al doilea aspect, cel al contribuției active a muzeografilor la munca de îndrumare a mișcării artistice de amatori, s-au înregistrat o serie de succese edificatoare. Este destul să citățm rezultatele foarte bune obținute la ultimele două bienale de artă populară de regiunile Brașov și Cluj. Aceste rezultate sînt rodul colaborării strînse între casele regionale ale creației populare și muzeele Brukenthal din Sibiu și Etnografic al Transilvaniei din Cluj. Cu participarea activă a specialiștilor de la muzee în regiunea Brașov s-au organizat seminarii, s-au constituit comisii, s-au organizat 160 cercuri de artă populară și 43 expoziții intercomunale. Aceasta a fost baza largă care a permis juriului să selecționeze un număr mare de obiecte care au reprezentat în mod lăudabil regiunea Brașov la cea de-a doua bienală. O muncă asemănătoare a fost dusă, pe plan republican, de cele două mari muzee din București: Muzeul satului și Muzeul de artă populară. În perioada de pregătire a bienalelor, muzeografii de la cele două mari unități, solicitați de către Casa centrală a creației populare, au făcut deplasări în majoritatea regiunilor din țară, pentru a sprijini cu cunoștințele lor, munca activiștilor culturali. Trebuie spus însă, în același timp, că acolo unde această colaborare a lipsit, cum a fost cazul în regiunile Iași și Oltenia, unde activiștii caselor regionale au apelat la specialiștii locali de la muzee, în mică măsură, sau n-au apelat deloc, rezultatele cu care s-au prezentat aceste regiuni la bienală au fost slabe și, în orice caz, departe de posibilitățile reale ale regiunilor respective.

Este locul să spunem că ajutorul specialiștilor de la muzee nu s-a mărginit numai la domeniul oarecum restrîns al artei populare plastice, ci el s-a făcut simțit și în alte domenii ale muncii de îndrumare a formațiilor de artiști amatori. Cunoașterea culturii populare în genere le-a permis să dea, — alături de folcloriști bine înțeles, — indicații prețioase cu privire la aspectele de muncă în dansurile cu temă. Pe de altă parte, muzeografii au îndrumat în multe cazuri echipele de dans în ceea ce privește costumația lor. În acest domeniu însă, mai este încă mult de lucru. Numeroase formații au fost îmbrăcate în costume hibride, fără valoare artistică și denaturînd portul popular romînesc. Aportul specialiștilor în această direcție trebuie să fie mult mai substanțial, iar mișcarea artistică de amatori trebuie să recurgă într-o mult mai mare măsură la avizele competente ale muzeografilor. Apare ca o necesitate organizarea unei comisii centrale de etnografi și alți specialiști, care să avizeze toate machetele de costume populare ce se confecționează de către „I. S. Decorativa", „UCECOM" etc.

Experiența de colaborare a ultimilor zece ani, creșterea nivelului profesional, ivirea unor situații noi în cîmpul artei populare și al mișcării artistice de amatori, impun sarcini noi, calitativ altele, muzeografilor din unitățile de etnografie și artă populară. Intervenția muzeografilor în viața mișcării artistice de amatori trebuie să fie mai activă și mai eficientă, pentru a asigura dezvoltarea justă a acesteia. Trebuie să se țină seama, cu toată atenția, că întreg domeniul artei populare trece în zilele noastre printr-un proces de profundă transformare. Cunoașterea acestor transformări, determinarea formelor de artă populară care sînt pe cale de dispariție și a celor viabile, sînt probleme de acut interes științific și totodată de mare interes practic. De măsura în care muzeografii vor cunoaște sensul acestor transformări, depinde calitatea îndrumării pe care o vor putea acorda mișcării artistice de amatori. Pentru a ne da seama de complexitatea problemelor care se pun specialiștilor și ale căror date trebuie să le fie perfect cunoscute, pentru a fi în stare să ofere un sprijin teoretic și practic substanțial, este poate util să amintim cîteva din tendințele ce se manifestă în vastul proces de transformare a artei noastre populare.

https://biblioteca-digitala.ro

În primul rînd, un domeniu important, cel al portului, își schimbă treptat caracterul : din îmbrăcăminte de ordin general, adaptată adică tuturor împrejurărilor vieții, inclusiv activității economice de fiecare zi (costum de muncă, costum profesional), se transformă în port ocazional, înțelegînd prin aceasta că portul popular romînesc, în toată strălucirea lui, se poate mai cu ușurință vedea azi la festivitățile organizate cu prilejul diferitelor sărbători naționale, sau cu prilejul concursurilor. Transformarea în portul de sărbătoare este un fapt împlinit chiar și în zone cunoscute ca „bogate" în artă populară, cum sînt Muscelul, Argeșul, Vîlcea, Mehedinții, Gorjul, Hațegul, Suceava.

În al doilea rînd, se observă tendințe de transformare în domeniul decorului. Ornamentica tradițională romînească, de caracter geometric sau puternic stilizată, se menține încă desigur pe o mare suprafață a țării. Nu este însă mai puțin adevărat că se observă o tot mai mare răspîndire, a decorului floral de factură realistă.

Cea de-a treia tendință, care de fapt dă nota caracteristică momentului actual de dezvoltare a artei populare, este îmbinarea creației spontane, cu activitatea de îndrumare, ca parte integrantă a mișcării artistice de amatori în noile forme organizatorice, corespunzătoare stadiului actual al vieții noastre culturale. De justa orientare a acestor forme organizatorice, depinde eficacitatea îndrumării realizate în cadrul mișcării artistice de amatori prin activiștii caselor de creație populară. Problema este desigur foarte complexă, foarte delicată, și implică un număr mare de factori. Nu este vorba de alternativa „intervenție" sau „non-intervenție", ci de dozarea cantitativă și de calitatea intervenției. Necesitatea intervenției, tocmai în interesul dezvoltării artei populare, este un fapt recunoscut. Rămîne să se stabilească care sînt condițiile în care să se facă intervenția.

Ținînd seama de aceste realități ale artei populare contemporane, muzeografilor le revin, în raport cu munca de orientare a mișcării artistice de amatori, sarcini sporite. Pe baza cunoașterii precise și adînci a artei populare din regiunea respectivă, muzeografii din unitățile de etnografie și artă populară trebuie să selecționeze cu grijă modelele ce pot fi propuse cercurilor de artă populară și artiștilor amatori în genere. Vor fi evitate acele categorii de obiecte care sînt pe cale să dispară din viața nouă a oamenilor muncii. Este inutil și absurd să recomandăm creatorilor populari confecționarea de sucale, de pildă, sau de ipingele, oricît de frumoase ar fi ele prin decorul lor caracteristic. Pe de altă parte muzeografii sînt datori să încurajeze producția locală, autentică, de artă populară, luptînd împotriva „importurilor" fără discernămînt din alte regiuni. Este vizibilă tendința acestor importuri, mai ales în centrele de ceramică. În astfel de împrejurări rolul muzeografilor este acela de a impune respectarea formelor locale, a decorului local, împotriva așa-ziselor „inovații" care reprezintă de cele mai multe ori prostul gust mic-burghez permanentizat de producția unor centre care au apucat să fie comercializate încă de acum trei sau patru decenii (Turda, Corund).

Ajutorul cel mai eficace al muzeografilor trebuie să fie dat în domeniul organizatoric : cercurile de artă populară organizate de casele de creație regionale și de casele de cultură trebuie să se bucure de asistența specialiștilor din muzee. În aceste cercuri activitatea trebuie dusă gradat, potrivit aptitudinilor membrilor cercurilor. Într-o primă etapă, care ni se pare că ar putea fi mult extinsă, artiștii amatori trebuie să reproducă obiecte de artă populară, să facă replici ale unor produse tradiționale. Într-o a doua etapă, la care trebuie să se treacă cu grijă și treptat, se vor putea face „interpretări" de artă populară, în sensul transformării creatoare și a aplicării decorului specific unei regiuni sau localități, pe obiecte care își găsesc întrebuințarea în viața nouă a oamenilor. Este vorba adică de trecerea treptată la confecționarea de obiecte de artă decorativă și aplicată purtînd însă pecetea specificului local. Lucrul acesta se va întîmpla bine înțeles, în primul rînd, în cercurile de artă populară din centrele urbane și muncitorești. În aceste cazuri, asistența muzeografului etnograf trebuie dublată de cea a unui artist plastic decorator.

Această activitate a muzeografilor etnografi, în care teoria și cunoașterea științifică este strîns împletită cu aplicații practice, trebuie să se sprijine pe un material

https://biblioteca-digitala.ro

didactic auxiliar bine pus la punct. Pentru a putea oferi o asistență organizată mișcării artistice de amatori, muzeele de etnografie și artă populară trebuie să stabilească „repertorii" am spune, dosare cu prototipuri menite a fi reproduse și popularizate. Aceste dosare trebuie să cuprindă descrieri succinte și clare, schițe și planuri, fotografii, indicații de culoare și materii prime. Bine înțeles că exemplele vor fi ilustrate în ședințe speciale, cu obiecte concrete, aduse din muzeele respective. Lecții și conferințe, interesante și atrăgătoare, expoziții volante de obiecte și de fotografii, agitație vizuală prin afișe, pliante, diafilme, filme, iată o serie de mijloace ce stau la îndemîna mișcării artistice de amatori și a muzeografilor etnografi în munca de îndrumare a creatorilor populari. Aceste mijloace trebuie folosite cu o eficiență mai mare decît cea de pînă acum. Să nu uităm că în fața noastră a tuturor, activiști culturali și muzeografi, stă în acest an sarcina importantă și plină de răspundere, de pregătire și organizare a celei de-a III-a bienale de artă populară, închinată celei de-a 20-a aniversări a eliberării patriei.

În același timp nu trebuie să uităm că mișcarea artistică de amatori, concursurile și expozițiile de artă populară, nu constituie un scop în sine. Ele fac parte din vasta muncă politică inițiată de partid în vederea educației estetice a oamenilor muncii, parte integrantă a profilului moral al omului nou al societății socialiste. Iar rolul artei populare în educația estetică a maselor în general și a tineretului în special, este mare. Nu mai este nevoie să spunem că dansul, cîntecul popular, costumul și celelalte domenii ale artei populare contribuie din plin la formarea gustului pentru frumos a milioane de oameni ai muncii din țara noastră. S-au făcut auzite în ultima vreme glasuri și s-a cerut ca în programele școlare să fie incluse ore de pregătire teoretică și practică estetică. S-a amintit despre tablouri și sculpturi celebre din patrimoniul artei universale ce se cer a fi văzute și înțelese și, desigur, nu este rău acest lucru. Dar ni se pare că tot atît de eficientă ar fi și cunoașterea creației populare în mod sistematic. În atîtea din satele patriei noastre educația estetică poate fi făcută pornind de la realități apropiate de înțelegerea celor cărora li se adresează. La orele de desen sau lucru manual se dau elevilor ca teme, pictarea unor ghivece cu flori sau traforarea de diferite modele. Tot atît, dacă nu și mai folositoare, ar fi adaptarea acestor ore la realitatea artistică a zonei sau localității respective, cerîndu-li-se copiilor să modeleze vase de pămînt, să cresteze lemnul sau să țesă mici fragmente de pînză, după modelul obiectelor celor mai bune pe care le au deseori sub ochi, în nemijlocită vecinătate. Mîna și ochiul își vor fi făcut astfel prima ucenicie și vor fi mai receptive la acele forme, deja amintite, ale picturii și sculpturii universale pe care, fără îndoială, trebuie să ajungă să le cunoască.

Iată deci care sînt implicațiile activității muzeografilor etnografi în cadrul mișcării artistice de amatori, ca să nu mai vorbim și de altele pe care doar le menționăm : valorificarea artei populare în cadrul UCECOM-ului, al industriei ușoare, al artei decorativ-aplicate profesioniste. Ei sînt chemați să asigure, prin contribuția lor hotărîtoare, integrarea artei populare în marele front cultural al epocii noastre. Succesele răsunătoare pe care arta populară românească și mișcarea artistică de amatori le-au avut în străinătate — este de pildă viu în mintea noastră succesul de la Cairo din 1964, — se răsfrîng și asupra muzeografilor etnografi, impunîndu-le în același timp sarcini și răspunderi noi.

https://biblioteca-digitala.ro

activitatea cultural-educativă

https://biblioteca-digitala.ro

FLORIAN GEORGESCU — **Organizarea muncii educative de masă în instituțiile muzeale** 51

NICOLAE LUPU — **Rolul expoziției de muzeu în educarea științifică și patriotică a maselor** 55

IADVIGA FORMAGIU și MILCANA PAUNCEV — **Expoziții de artă populară în centre muncitorești** 58

TITUS HAȘDEU și HORTENSIA CHIȚU — **Muzeul Cetății Bran și prietenii săi** 61

●

ФЛОРЯН ДЖОРДЖЕСКУ — Организация воспитательно-массовой работы в музеях 51

НИКОЛАЕ ЛУПУ — Роль музея в формировании научного мировоззрения о мире и в патриотическом воспитании масс 55

Я. ФОРМАДЖИУ и М. ПАУНЧЕВ — Выставки народного искусства в рабочих центрах 58

ТИТУС ХАШДЭУ и ХОРТЕНСИЯ КИЦУ — Музей «Крепость Бран» и его друзья 61

●

FL. GEORGESCO — **L'organisation de l'activité éducative de masse dans les institutions muséales** 51

N. LUPU — **Le rôle de l'exposition du musée dans l'éducation scientifique et patriotique des masses** 55

I. FORMAGIU et M. PAUNCEV — **Expositions d'art populaire dans les centres ouvriers** 58

T. HAȘDEU et H. CHIȚU — **Le musée du Château de Bran et ses amis** . . . 61

●

FL GEORGESCU — **Organisation of mass educational work in museums** 51

N. LUPU — **Role of museal exhibition in scientific and patriotic education of the masses** 55

FORMAGIU I. and PAUCEV M. — **Folk art exhibitions in working centres** . . . 58

T. HAȘDEU and H. CHIȚU — **The Museum of Bran Castle and its friends** . . . 61

https://biblioteca-digitala.ro

FLORIAN GEORGESCU

Organizarea muncii educative de masă în instituțiile muzeale

Muzeele țării își desfășoară activitatea avînd la bază un principiu fundamental : anume, că rostul unui muzeu nu constă doar în a pune la dispoziția publicului o serie de valori semnificative pentru domeniul în care este profilat, ci că are menirea să contribuie multilateral la opera de culturalizare și educare, să propage cunoștințe și idei în sprijinul făuririi unei noi orînduiri sociale.

Din atari împrejurări și necesități de natură obiectivă izvorăște în activitatea muzeelor o gamă bogată și variată de sarcini care aparțin domeniului pe care în mod obișnuit îl denumim activitatea educativă de masă, munca cultural-educativă.

Fizionomia problemelor acestui domeniu este, desigur, complexă, iar rezolvarea lor eficientă, deloc ușoară. Dat fiind că în stabilirea eficacității acestei munci nu se pot obține date concrete imediate, există pericolul ca în precizarea rezultatelor să se ajungă la rezolvări formale. Este însă tot atît de adevărat că un astfel de aspect nu poate nici să minimalizeze rostul muncii cultural-educative și, cu atît mai mult, să o frîneze. Nimic nu poate mai bine și mai convingător demonstra utilitatea muzeelor noastre, decît însuși modul în care acestea sînt apreciate și îndrăgite de marele public — fapt exprimat, între altele, prin afluența, în continuă creștere, a vizitatorilor.

Pe de altă parte, greutățile și aspectele complexe pe care le implică munca educativă de masă sînt contracarate și rezolvate de o experiență bogată și valoroasă, din acest punct de vedere, acumulată de toate muzeele țării noastre. Pe baza acesteia s-au cristalizat atît sarcinile muncii cultural-educative cît și formele ei de desfășurare.

In esență, munca educativă de masă presupune în activitatea de zi cu zi a unui muzeu, realizarea următoarelor obiective: a) atragerea spre muzeu, a unor categorii cît mai numeroase și mai variate de vizitatori și b) răspîndirea unor cunoștințe cît mai cuprinzătoare, prin mijloace cît mai adecvate (în funcție, desigur, de profilul muzeului respectiv).

Vizitarea unui muzeu de către tot mai mulți oameni ai muncii constituie însuși rostul lui de a fi; — și astfel, atragerea publicului spre expoziție e firesc să reprezinte preocuparea principală pentru colectivul oricărui muzeu.

Condiția de bază, fără de care întreaga activitate cultural-educativă devine inoperantă și, în ultimă analiză, imposibilă, este asigurarea unei juste orientări ideologice, a unei înalte ținute științifice și estetice, în organizarea muzeului. Calitatea acestuia formează pilonul principal al întregii munci cultural-educative; fiindcă este de la sine înțeles că masele vor fi atrase să viziteze muzeul și să-și însușească conținutul lui, *numai dacă vor avea ce să vadă,* numai dacă el este cu adevărat o tribună a științei și ideilor înaintate, o tribună a bunului gust.

Preocuparea permanentă de a atrage spre muzee cercuri sau categorii cît mai diverse și cît mai numeroase de oameni ai muncii, constituie, fără îndoială, doar etapa de început a muncii educative de masă. Activitatea de propagare a unor cunoștințe sau idei, se înfăptuiește propriu zis numai prin contactul *nemijlocit* dintre muzeu și vizitatori. Acest aspect constituie, desigur, cea de-a doua latură principală a activității educative de masă.

Simpla vizionare a muzeului — a exponatelor și explicațiilor scrise în legătură cu acestea, reprezintă evident un mijloc de propagare a științei și culturii, a unor idei înaintate. E însă îndeobște cunoscut faptul că un muzeu se află conceput și organizat la un anume nivel, pentru o anume categorie de vizitatori — în genere cea de nivel mediu. Dar, întotdeauna, expozițiile noastre sînt vizionate de categorii de oameni dintre cele mai variate, cu niveluri de cunoștințe și pregătire care oscilează — mai mult sau mai puțin — față de nivelul mediu. Și, urmărind educarea vizitatorilor, este știut că toa-

https://biblioteca-digitala.ro

te muzeele țării posedă și posibilitatea de a adapta conținutul expoziției de bază oricărei categorii de persoane. Aceasta se realizează prin îndrumarea de muzeu.

Factor important — dintre cei mai activi și mai eficienți în activitatea educativă de masă în muzee — îndrumarea constituie o problemă majoră, care trebuie să stea în atenția permanentă a conducătorilor unităților noastre.

Nu este aici locul să se procedeze la o discuție mai amplă pe tema îndrumării din muzee ; s-ar cere, pentru aceasta consacrarea unui studiu special. Nu poate însă să nu fie măcar în treacăt formulată ideea, că, în sprijinul unei munci eficace de educare a oamenilor prin muzeu, îndrumarea trebuie să fie de calitate, ceea ce presupune, din parte-i, următoarele condiții și atribute : să fie efectuată de oameni cu o înaltă pregătire profesională și politico-ideologică, posedînd, în același timp și calități oratorice ; îndrumarea să emită un volum bogat de cunoștințe, să fie mai largă în noțiuni și precizări decît conținutul expoziției sau sălii, să fie totuși sintetică și sistematică, să nu fie expozitivă și nici obiectivistă și, în sfîrșit, să fie adaptabilă — atît în timp, cît și în raport cu nivelul de pregătire al celor ce alcătuiesc un grup. Este de asemenea util să adăugăm că îndeosebi la îndrumătorii mai vechi, există pericolul șablonizării, al expunerii monotone lipsite de vioiciunea pe care o reclamă deseori nivelul grupurilor și vîrsta vizitatorilor. Este limpede, de pildă, că ghidajul făcut unui grup de copii va avea un efect sporit și va fixa mai ușor noțiunile, dacă expunerea va fi punctată cu întrebări adresate de îndrumător micilor auditori, care vor fi puși astfel în situația să-și arate, cu mîndria care le este caracteristică, gradul lor de cunoștințe căpătat la lecțiile de istorie sau științe naturale.

Apreciind că îndrumarea reprezintă un factor important în munca educativă de masă, colectivul Muzeului de istorie a orașului București a acordat o atenție deosebită acestui aspect de activitate. Pe de o parte, sîntem statornic preocupați de continua ridicare a nivelului profesional și ideologic al îndrumătorilor, asigurînd aceasta prin organizarea periodică a lecțiilor-ghidaj și prin crearea de condiții optime pentru îndrumători, în scopul ridicării neconținute a pregătirii lor. Pe de altă parte, pe lîngă îndrumările obișnuite date grupurilor de vizitatori în care sînt scoase în evidență momentele de însemnătate istorică și politică, cu un profund caracter educativ, cum sînt cele legate de lupta revoluționară a maselor, — sîntem preocupați și de utilizarea altor metode de expunere, bazate pe utilizarea exponatelor din muzeu. In această privință, lucrătorii instituției noastre se ocupă pe larg de prezentarea evenimentelor din istoria modernă și contemporană — cărora le sînt consacrate 6 săli din expoziție — recurgînd cu acest prilej la expunerile tematice. De pildă, în 1963 am organizat pentru colective de tineri expuneri privind „Participarea maselor la revoluția de la 1848 în București", „Luptele ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933", „Insurecția armată din august 1944 la București". In sfîrșit stabilind legături directe cu o serie de școli, am organizat, cu concursul lor, lecții recapitulative de istorie în sălile muzeului.

Trecînd acum la problemele legate de atragerea vizitatorilor prin acțiunea de popularizare desfășurată în afara muzeului, trebuie să arătăm din capul locului că în acest domeniu s-a acumulat în anii puterii populare, un mare volum de experiență, o bogată varietate de mijloace. In acest sens, experiența de pînă acum a dus la precizarea unor metode și posibilități care și-au dovedit, într-adevăr, eficiența, dintre care amintesc următoarele : a) difuzarea de afișe, pliante sau cataloage, cărți poștale ilustrate sau diafilme; b) popularizarea prin presă (centrală sau locală), ori prin radiodifuziune și radioficare sau prin intermediul cinematografiei; c) organizarea de panouri — anunț și vitrine de popularizare; d) colaborarea cu comitetele sindicale sau cu alte organizații de masă din instituții și întreprinderi, cu cluburile, bibliotecile sau căminele culturale ori cu instituțiile de învățămînt.

Trebuie subliniat, în legătură cu cele arătate, că o activitate eficace de popularizare a unui muzeu implică folosirea permanentă sau oricum repetată a tuturor acestor metode și că restrîngerea doar la una sau la numai cîteva dintre ele nu va duce niciodată la obținerea unor rezultate optime; căci într-un atare din urmă caz, popularizarea muzeului nu va fi făcută decît unilateral.

https://biblioteca-digitala.ro

Se impune, de asemenea, ca în cazul utilizării pe timp îndelungat a aceloraşi metode, să se ajungă la o variaţie. Răspîndirea pe durata mai multor ani a aceluiaşi afiş sau pliant sau a unor vitrine de popularizare cu acelaşi conţinut va diminua — desigur — interesul publicului faţă de muzeul respectiv.

Pentru că activitatea de popularizare a unui muzeu este, în ultimă analiză, o chestiune de practică, pentru că numai aşa se poate verifica posibilitatea de aplicare a unei metode sau a alteia, apreciem că va fi utilă — fie şi parţial, pentru anumite muzee — experienţa dobîndită pe parcursul a 5 ani de existenţă, de Muzeul de istorie a oraşului Bucureşti.

Atragerea publicului spre muzeu am socotit-o ca o preocupare permanentă a întregului nostru colectiv şi în acest scop am utilizat căile şi mijloacele cele mai diverse.

Avizăm periodic oamenii muncii din capitală asupra existenţei Muzeului de istorie a oraşului Bucureşti, printr-un afiş al muzeului, scos, pînă în prezent, în două ediţii, adăugîndu-i-se şi afişele unităţilor anexe : Muzeul pompierilor, Expoziţia numismatică şi Colecţia Maria şi Dr. G. Severeanu. In acelaşi scop am tipărit un pliant semnal, difuzat şi în întreprinderi şi instituţii. O suită de peste 10 cărţi poştale ilustrate, înfăţişează exponate dintre cele mai preţioase, aflate în patrimoniul muzeului, iar un diafilm, lucrat la cererea noastră, pe bază de materiale documentare şi text explicativ oferite de colectivul nostru, înfăţişează aspectele şi momentele cele mai semnificative ale istoriei oraşului Bucureşti, aşa cum ele sînt reflectate în muzeu. Diafilmul difuzat — pe de o parte — în şcoli, întreprinderi şi instituţii serveşte totodată şi ca material ilustrativ în sprijinul unei expuneri vorbite pe teme diverse.

Am acordat importanţa cuvenită şi popularizării muzeului prin presa centrală şi locală. Putem arăta de pildă — că numai în cursul anului 1963 au apărut în diferite ziare şi reviste, despre Muzeul de istorie a oraşului Bucureşti, 70 materiale. In cadrul lor s-au popularizat exponatele cele mai valoroase din muzeu, achiziţiile cele mai de preţ, activitatea arheologică a personalului ştiinţific al muzeului şi rezultatele dobîndite, îmbogăţirea expoziţiilor, diferite acţiuni organizate de muzeu, programul său de vizionare etc. Pe unele din aceste teme s-au axat şi expuneri prezentate la posturile de radio şi radioficare. Colaborînd cu Studioul de filme documentare „Alexandru Sahia", am realizat, tot în 1963, o secvenţă de jurnal cinematografic înfăţişînd aspectele cele mai semnificative din expoziţia de bază a muzeului, iar cu Studioul de Televiziune s-au lucrat filme prezentînd de asemenea imagini din expoziţii cît şi piese antice de mare valoare aflate în Colecţia Severeanu.

De asemenea existenţa şi programul Muzeului de istorie a oraşului Bucureşti sînt anunţate prin panouri aşezate în oraş şi la sate în locuri cu circulaţie intensă, cît şi prin vitrinele de popularizare conţinînd fotografii cu imagini din muzeu, reproduceri după piese valoroase din depozite, cu imagini de pe şantiere arheologice etc.

Eficienţa unor astfel de mijloace de popularizare, de informare a populaţiei oraşului şi a celor în trecere prin capitală despre existenţa unui muzeu, nu poate fi contestată. Dar nu este mai puţin adevărat, că o activitate de popularizare, redusă numai la utilizarea metodelor mai sus arătate nu poate fi socotită satisfăcătoare şi nu poate prilejui rezultate din cele mai bune. Este de aceea necesar ca munca de atragere a maselor de oameni ai muncii spre muzee să fie însoţită de un strîns, permanent şi activ contact între colectivele acestor instituţii şi comitetele sindicale sau alte organizaţii de masă din uzine şi fabrici, din şcoli, ministere sau cartiere. Pe baza unor asemenea relaţii de colaborare este necesar să se asigure înfăptuirea unor acţiuni culturale comune, a unor vizite colective organizate în muzee etc. Este bine — practica ne-a dovedit-o nu de puţine ori — că în cadrul contactelor dintre muzee şi alte întreprinderi şi instituţii să se aibă în vedere organizarea unor acţiuni de interes şi satisfacţii reciproce. Problema se pune, într-un atare caz, mai mult pentru muzee, care e bine să se orienteze spre a-şi da concursul pentru organizarea în uzine, fabrici ori şcoli, a unor acţiuni culturale, cerute şi planificate de întreprinderile sau instituţiile respective.

In ceea ce priveşte atragerea oamenilor muncii spre muzee, prin intermediul unei colaborări cu aceste instituţii şi comitetele sindicale şi alte organizaţii de masă din fabrici şi şcoli, ministere sau cartiere, vizează desigur, în primul rînd, programarea unor vizite, în forma grupurilor organizate. Aceasta presupune din partea colectivelor

https://biblioteca-digitala.ro

muzeelor o activitate concretă, practică, cu acțiuni pe teren și de caracter propagandistic propriu-zis. Metodele formale, superficiale trebuie, în această privință, combătute.

In genere, pe baza experienței dobîndite pînă acum, de toate muzeele țării, rezultă că relațiile dintre muzeu și alte colective de muncă, vizînd atragerea unor grupuri organizate de vizitatori, se vor dovedi cu adevărat rodnice, în cazul în care se vor utiliza următoarele metode : vizita unui delegat al muzeului într-o întreprindere, în cadrul căreia să se explice profilul și conținutul muzeului și necesitatea de a-l vizita; difuzarea în acea întreprindere a unor afișe și pliante sau cărți poștale; scrierea unor articole despre muzeu la gazetele de perete din întreprinderi etc.

Colectivul Muzeului de istorie a orașului București s-a orientat, în practică, spre utilizarea unei asemenea căi de atragere a oamenilor muncii din întreprinderi și instituții și, se poate spune că rezultatele au fost dintre cele mai bune. In legătură cu aceasta, am putea aminti colaborarea muzeului cu comitetele sindicale de la uzinele „23 August", „Vulcan", „Electronica", și din alte întreprinderi și instituții.

Un capitol însemnat în munca educativă de masă îl constituie activitatea în afara muzeului — în școli, întreprinderi și instituții ori în gospodării agricole colective, cămine culturale și biblioteci. In ultimii ani activitatea muzeelor noastre s-a deplasat tot mai mult în afara unităților — spre locurile de producție ale oamenilor muncii, iar faptul acesta trebuie să producă deplină satisfacție. O muncă educativă de masă cu rezultate bune, nu poate fi restrînsă numai în interiorul sălilor expoziției; și una din cuceririle revoluției culturale din patria noastră este tocmai extinderea activității cultural-educative în sălile de festivități sau în halele marilor uzine și fabrici, pe ariile gospodăriilor colective, în casele de cultură din raioane sau cartiere.

Tot pe baza experienței acumulate în decursul timpului de către toate unitățile muzeistice din țară, se pot socoti ca metode eficiente ale activității educative de masă desfășurată de muzee în afara sediului lor, următoarele: organizarea de expoziții volante; expunerile de conferințe — pe teme izolate sau în cadrul unui ciclu tematic; organizarea unor seri de întrebări și răspunsuri sau concursuri. Modul de organizare al unor astfel de acțiuni îl vom exemplifica, făcînd de asemenea cunoscute parte din experiențele și realizările colectivului de la Muzeul de istorie a orașului București.

Ținînd seama de specificul și profilul unității noastre, am organizat numeroase expoziții volante, axate pe teme din istoria capitalei, orientîndu-ne spre evocarea unor momente semnificative din trecutul orașului. Asemenea expoziții, care oferă și posibilitatea de a valorifica mai bine piesele colecțiilor din depozite, tratează teme privind locurile și casele din București legate de lupta P.C.R., realizările în capitală în anii construcției socialiste, momente din lupta revoluționară a maselor populare bucureștene etc. Atenția acordată muncii de organizare a expozițiilor volante se reflectă — credem — și în numărul celor 9 expoziții (cu teme diferite) deschise în anul 1963 în 55 de locuri : uzine și fabrici, școli, gospodării agricole de stat și colective etc. Ținînd seama de împrejurarea că eficiența unor atari acțiuni sporește, dacă pe baza materialului expus se organizează discuții, conferințe sau simpozioane, colectivul nostru a organizat cu prilejul deschiderii multor expoziții volante și asemenea manifestări.

Expunerea de conferințe constituie și ea o preocupare permanentă în activitatea colectivului. De pildă, în anul 1963, personalul muzeului a expus în fabrici, instituții, cămine culturale, cluburi și școli 180 de conferințe. Temele acestora („Bucureștiul ieri și azi". „Locuri și case din București legate de lupta P.C.R.", „Momente din lupta maselor populare bucureștene în epoca feudală", „Pe urmele vechilor locuitori ai meleagurilor bucureștene", „Noi descoperiri arheologice în capitală" etc) sînt redactate în scris și valorificate de către întregul colectiv, expunerile fiind făcute însă liber. Lectorii muzeului folosesc pentru ilustrarea conferințelor un bogat material ilustrativ — fotografii, diafilmul muzeului etc. La unele întreprinderi și instituții ca uzinele „Semănătoarea", „Fabrica de confecții și tricotaje București". „C.C.A.", „Casa de cultură a tineretului din raionul „16 Februarie" etc., au fost organizate lectorate în cadrul cărora, prin cicluri de expuneri s-au parcurs cele mai însemnate momente din istoria orașului București.

Acțiuni potrivite scopului de popularizare a muzeului și a istoriei capitalei, am socotit că sînt și concursurile, serile de întrebări și răspunsuri ori sim-

https://biblioteca-digitala.ro

pozioanele. Cele 10 concursuri-ghicitoare organizate pînă acum în colaborare cu comitetele U.T.M. ale unor întreprinderi şi şcoli au atras un mare număr de participanţi şi s-au bucurat de apreciere.

Un aspect aparte în activitatea educativă de masă desfăşurată la Muzeul de istorie a oraşului Bucureşti (şi care poate fi extins la toate muzeele aflate în localităţi unde se găsesc monumente istorice) îl constituie ghidajul făcut la locurile şi casele de importanţă istorică din capitală, la marile obiective social-culturale ridicate în anii puterii populare. In această privinţă colaborăm cu O.N.T. şi cu secţiile de învăţămînt ale sfaturilor populare (în acest din urmă caz, pentru îndrumarea miilor de elevi care sosesc în capitală, în timpul vacanţelor).

Munca educativă de masă a unui muzeu devine cu atît mai rodnică, cu cît o instituţie muzeală realizează un contact strîns şi permanent cu marele public, cu miile de oameni ai muncii. In această privinţă, viaţa de zi cu zi a muzeelor dovedeşte tot mai utilă o formă nouă de legătură cu cetăţenii dintr-un oraş sau raion — aceea a cercului de „Prieteni ai muzeului". Se formează, pe această cale, în jurul unei unităţi muzeistice un nucleu de oameni activi şi ataşaţi de muzeu, ajutînd activitatea acestuia în diferite domenii prin aducerea de grupuri de vizitatori, popularizarea unor acţiuni organizate de muzeu, semnalarea unor descoperiri arheologice sau a unor piese valoroase etc. In cadrul Muzeului de istorie a oraşului Bucureşti există de cîţiva ani un astfel de cerc de prieteni şi experienţa de pînă acum ne-a arătat că el apare ca un ajutor remarcabil în măsura în care este activizat.

Dincolo de toate cele arătate în aceste pagini, există, firește şi alte posibilităţi de a extinde şi consolida calitatea muncii educative de masă în cadrul unităţilor muzeale. Prima condiţie în sensul acesta este desigur preocuparea permanentă pentru activitatea cultural-educativă, realizată prin obiective şi sarcini concrete repartizate pe etape limitate de timp, printr-o activitate de teren, prin controlul îndeplinirii celor propuse. A intensifica pe toate căile şi prin toate mijloacele munca educativă de masă — constituie o datorie a tuturor colectivelor din muzeele noastre, datorie izvorîtă din însăşi natura şi scopul revoluţiei culturale din Republica Populară Romînă.

NICOLAE LUPU

Rolul expoziţiei de muzeu în educarea ştiinţifică şi patriotică a maselor

Activitatea ce se desfăşoară într-o instituţie muzeală îmbracă nenumărate aspecte. Cu toată diversitatea lor, acestea se pot grupa în general în trei mari categorii, care constituie în acelaşi timp funcţiile muzeului : 1) strîngerea materialelor în vederea constituirii colecţiilor ; 2) conservarea în scopul păstrării acestora de-a lungul vremii ; 3) valorificarea patrimoniului muzeistic. Cea mai importantă dintre funcţiile muzeului este aceasta din urmă, pentrucă în ea îşi găsesc justificarea şi scopul şi primele două.

Valorificarea bogăţiilor unui muzeu se realizează pe mai multe căi, dintre care locul de frunte îl deţine expoziţia. Prin exponatele sale, care reprezintă cele mai tipice piese legate de diferite fenomene din natură sau de viaţa societăţii de pe un teritoriu dat, expoziţia sprijină formulările teoretice cu argumente concrete, peremptorii, care acţionează în mod nemijlocit prin intermediul imaginii vizuale. Piesa de muzeu este martorul direct, contemporan, al epocii sau evenimentului pe care expoziţia caută să-l ateste şi să-l definească.

Vorbind, în general, despre rolul educativ al expoziţiei de muzeu, se poate afirma că acesta diferă în funcţie de ceea ce se urmăreşte prin organizarea unei anumite expoziţii. Expoziţiile de bază din muzeu caută să prezinte problematica generală dintr-un anumit domeniu : ştiinţele naturii, istorie, etnografie, artă plastică etc. şi de pe un anumit teritoriu. Acest fel de expoziţie

https://biblioteca-digitala.ro

are în special rolul de a da o orientare cu un orizont mai larg. Expoziția de bază are rolul de a prezenta jaloanele principale, de a indica caracteristica de bază.

Pentru adîncirea unor probleme sau a unor evenimente mai de seamă, pentru ilustrarea mai largă a creației artistice aparținînd unei școli sau chiar unui singur artist (de pildă retrospectivele), se organizează expoziții temporare. În cadrul acestora sînt folosite în expunere mult mai multe piese care oferă o documentație mai temeinică.

Scopul general al expozițiilor de muzeu rămîne însă acela de a indica și explica prin exponate o serie de probleme științifice și de creație. Adresîndu-se maselor largi, aceste expoziții trebuie să contribuie eficient la ridicarea nivelului lor cultural.

Un rol deosebit în educarea științifică a maselor îl are expoziția evoluționismului din cadrul secției de științele naturii. Printr-o înlănțuire judicioasă a temelor sale și cu ajutorul îndrumătorului, vizitatorul acestei expoziții va înțelege că în decursul miilor și milioanelor de ani, materia din care este format întreg universul a căpătat diferite forme de manifestare, că în mișcarea ei continuă, o parte din această materie a luat forma corpurilor cerești. Va fi necesar să se arate că viața acestor corpuri cerești, constituite în galaxii și constelații, este în continuă transformare. De o deosebită importanță este apoi faptul, care trebuie subliniat în expoziții prin texte și prin ghidaj, că mișcarea în care se găsește materia se produce după anumite legi, că aceste legi sînt cognoscibile, că știința a ajuns să le descopere, să intre în taina lor, să le explice și pe unele din ele să le pună cu folos la îndemîna omului. Sînt o serie de probleme care, prezentate științific în expoziție și lămurite precum se cuvine, își aduc o contribuție hotărîtoare în formarea concepției materialiste despre lume și viață.

Dar pentru întregirea cunoștințelor științifice și întărirea acestei concepții, un rol de seamă îl joacă și cea de-a doua parte a expoziției, aceea în care este prezentată problema apariției și evoluției vieții pe pămînt. Folosind cu atenție exponatele, cunoscînd rezultatele obținute de oamenii de știință, căutînd să explice cu atenție și să se servească de cele mai convingătoare argumente, muzeograful poate aduce o nouă contribuție la educarea științifică a maselor, la combaterea și îndepărtarea concepțiilor învechite, idealiste.

Pe de altă parte, mostrele expuse înfățișînd bogățiile minerale, floristice și faunistice și subliniind rolul acestora în viața economică a patriei și în ridicarea bunăstării întregului nostru popor, pe lîngă instruirea științifică dau naștere unui sentiment de mîndrie și de satisfacție în masa vizitatorilor, îi educă din punct de vedere patriotic, îi leagă mai puternic de societatea în mijlocul căreia muncesc și trăiesc.

Un rol de seamă îl joacă, în educarea maselor, expozițiile care prezintă problema transformării naturii de către om. Procesul istoric de cunoaștere a legilor naturii, de stăpînire și transformare a ei spre folosul omenirii, le arată vizitatorilor perspectiva dezvoltării viitoare. Privind sub aspect biologic probleme de mare actualitate din domeniul agriculturii, zootehniei, silviculturii etc., aceste expoziții îi înarmează pe oamenii muncii care le vizitează, cu noțiuni exacte despre cele mai noi cuceriri ale științei în domeniile respective. Realizările obținute în țara noastră sau pe plan local — le dau conștiința propriilor lor puteri în lupta pentru transformarea naturii.

Dar nu numai acest gen de expoziții acționează pe linia educării maselor. Expozițiile de istorie, de etnografie și de artă populară, expozițiile de artă, ca și toate celelalte expoziții de muzeu, își aduc o contribuție de seamă pe această linie. Luptele maselor populare de-a lungul veacurilor împotriva exploatării sclavagiste, feudale sau burghezo-moșierești constituie o serie de teme de bază ale expoziției de istorie. Ilustrate în mod corespunzător, prin intermediul unor piese elocvente, folosite cu pricepere în cursul ghidajului de către un îndrumător atent și pregătit, care să prezinte problemele documentat și convingător, în sfîrșit, întreaga ambianță creată în expoziție va fi de natură să evoce dramatismul trecutului de luptă pentru o viață mai bună și pentru libertate, a înaintașilor noștri. Și ce fel de dramatism poate fi mai clocotitor ca acela care străbate de la un cap la altul scenele de luptă dintre daci și romani, în încleștarea supremă dintre două tabere, sau ca cel transmis de țăranii storși și obidiți, înarmați cu securi, coase și furci de pe dealul „Bobîlnei", al iobagilor lui Horia care luptau cerînd „să nu mai fie nobili", al pandurilor lui Tudor sau al răsculaților înecați în propriul lor sînge, în

https://biblioteca-digitala.ro

1907. Eroicul moment, zguduitor şi măreţ prin forţa lui evocatoare, al luptelor din februarie 1933, constituie un permanent prilej pentru vizitatori de a-şi aminti puternicele şi adîncile tradiţii care stau la temelia orînduirii socialiste din ţara noastră. Sînt tablouri în faţa cărora vizitatorul va fi adînc mişcat, care îi vor rămîne neşterse în memorie şi asupra cărora va reflecta mereu. Roata lui Horia, de la Muzeul Brukenthal, cătuşele şi lanţurile deţinuţilor antifascişti de la Muzeul de istorie a partidului, sînt numai două exemple de piese muzeistice prin care orînduirile feudală şi burghezo-moşierească se dezvăluie în goliciunea şi neputinţa lor. Ele sînt stigmatul care defineşte caracterul acestor orînduiri, sînt de fiecare dată simbolul prăbuşirii ce nu mai avea să întîrzie mult.

S-a putut de altfel constata că vizitatorii manifestă un interes deosebit pentru temele menite să ilustreze situaţia din trecut a maselor exploatate, a proletariatului din ţara noastră, să cunoască mai de aproape condiţiile lor de trai şi lupta acestora pentru o viaţă mai bună. Cei care calcă pragul expoziţiei sînt impresionaţi de conţinutul documentelor de epocă, de doleanţele şi revendicările pe care acestea le cuprind, de eroismul cu care muncitorii din ţara noastră, în frunte cu comuniştii, au luptat pentru dreptate socială. O parte de seamă a vizitatorilor se opreşte atent asupra uneltelor şi creaţiilor meşteşugăreşti, asupra evoluţiei oraşelor, asupra dezvoltării arhitecturii şi fortificaţiilor.

Expoziţiile de istorie mai prezintă, printre altele, şi o serie de personalităţi istorice, mari conducători ai luptei de eliberare naţională a poporului romîn. Mircea cel Bătrîn, Ştefan cel Mare, Ion Vodă cel Cumplit sau Mihai Viteazul, sînt exemple grăitoare în acest sens. Muzeele noastre evocă figurile conducătorilor clasei muncitoare din Romînia, care şi-au închinat întreaga lor viaţă cauzei proletariatului; vizitatorii, tineri şi bătrîni, se opresc cu emoţie în faţa exponatelor care aduc mărturii impresionante despre viaţa lui Ştefan Gheorghiu, a lui I. C. Frimu, a lui Ilie Pintilie şi a altor luptători. Subliniind importanţa luptei lor, prezentîndu-i în expoziţie în mod corespunzător, vom aduce o contribuţie însemnată pe linia educării patriotice a maselor.

La fel şi cu expoziţiile care înfăţişează minunata artă populară, inventivitatea poporului reflectată în uneltele şi instalaţiile tehnice pe care şi le-a creat, — toate acestea dau un sentiment de mîndrie şi de preţuire pentru gustul şi geniul creator al maselor. Manifestările actuale din cadrul mişcării artistice de amatori sînt o dovadă a înaltei măiestrii artistice de care este în stare poporul nostru.

Munca de educare patriotică a maselor prin intermediul muzeului găseşte un sprijin deosebit şi în expoziţiile de artă. Aceste expoziţii oferă celor ce le vizitează posibilitatea de a trece în revistă, într-un timp scurt, creaţia plastică a unor mari maeştri, luînd contact direct cu ea. Vizitele acestea stimulează interesul de a cunoaşte mai temeinic problemele şi sînt de natură să lărgească în mod sensibil orizontul cultural al celor care, potrivit profesiei şi preocupărilor lor, nu au contact cu problemele de artă, probleme care în şcoala de cultură generală sînt abia schiţate. Figurile lui Grigorescu sau Luchian, Andreescu sau Brîncuşi, Paciurea sau George Enescu, ca şi operele acestor oameni care s-au pus în slujba ridicării artei noastre la un nivel mondial, captează atenţia şi admiraţia vizitatorului, îl fac să trăiască emoţii puternice şi-i trezesc sentimentul de încredere faţă de capacitatea creatoare a poporului nostru din mijlocul căruia s-au ridicat talente cu scînteieri de geniu.

Dar nu numai arta lui Grigorescu, adînc ancorată în realităţile naturale şi sociale ale ţării şi societăţii noastre din trecut, coloristica încîntătoare şi gingăşia florilor lui Luchian, vigurozitatea tablourilor lui Petraşcu sau poezia şi satira unui Tonitza sau Dimitrescu captează atenţia vizitatorului. Atitudinea protestatară a lui Băncilă, personajele şi peisajele lui Steriadi, realismul exprimat cu atîta forţă de Baba, dîrzenia ţăranului din portretele în lemn ale lui Vida Geza, delicateţea şi forţa de pătrundere psihologică din tablourile lui Ciucurencu sînt tot atîtea aspecte caracteristice pe care, cu ajutorul îndrumătorului de muzeu, vizitatorul mai puţin iniţiat le poate descoperi şi gusta în expoziţiile de artă.

Nu putem trece fără să amintim aici şi rolul expoziţiilor muzeale, închinate evocării vieţii şi creaţiei unor personalităţi ştiinţifice şi literare, organizate uneori în „case memoriale". Sînt personalităţi care întruchipează forţa de creaţie a poporului, de care au fost strîns legate prin întreaga lor fiinţă.

https://biblioteca-digitala.ro

Poporul le-a servit ca mijloc de inspirație și din ridicarea acestuia și-au făcut scop în viață. Organizarea expozițiilor memoriale, permanente sau temporare, servește tocmai educării științifice și patriotice a maselor de vizitatori și afirmării noastre sub raport științific și cultural în rîndul celorlalte popoare.

Firește, pentru obținerea unor rezultate pozitive, expoziția de muzeu trebuie să răspundă totodată mai multor condiții, cărora muzeograful trebuie să le acorde o deosebită atenție. În primul rînd, piesele trebuie expuse într-o înlănțuire științifică, în funcție de evoluția lor în timp, în funcție de anumite condiții prielnice care au dus la nașterea lor, în funcție de cauză și efect. Expoziția de muzeu trebuie apoi, să sublinieze etapele esențiale de dezvoltare a naturii și societății, să explice implicațiile diferitelor fenomene naturale sau ale evenimentelor legate de viața, de lupta și de creația omului.

Și tot atît de necesar este pentru muzeograf să țină neîncetat seamă de faptul că muzeul, colecțiile și expozițiile sale, nu reflectă un scop în sine și că acestea nu au valoare decît atunci cînd constituie elemente prețioase în slujba educării științifice, artistice și patriotice a maselor.

IADVIGA FORMAGIU
și MILCANA PAUNCEV

Expoziții de artă populară în centre muncitorești

Răspunzînd sarcinilor revoluției culturale din țara noastră, Muzeul de artă populară al R.P.R., pe lîngă munca strîns legată de studierea și păstrarea tezaurului nostru cultural, desfășoară o vie activitate de popularizare a creațiilor artistice populare prin multe și variate forme: vizitarea muzeului în grupuri organizate, conferințe de specialitate, expoziții temporare în țară și străinătate etc.

Alături de acțiunile cultural-educative de la sediul muzeului, destinate tuturor vizitatorilor, muzeul s-a orientat spre o serie de activități ce se adresează unor anumite categorii de vizitatori și care se desfășoară, în majoritatea cazurilor, la locul de muncă respectiv. Astfel, s-au organizat cicluri de conferințe la Casa Centrală a Armatei pentru cadrele armatei, conferințe-lecții și expoziții la Palatul Pionierilor pentru școlarii din București. Însă activitatea cea mai variată, bogată și rodnică a fost cea desfășurată în rîndul muncitorilor.

Muzeul a înțeles că nu trebuie doar să aștepte, ca oamenii muncii să vină la sediul muzeului și să se mulțumească cu vizitarea expoziției de bază. Întrucît aceasta nu poate cuprinde în profunzime toate temele importante ale etnografiei, era necesară și o altă metodă de redare mai largă a unor teme sau zone cu specificul lor și o muncă susținută în mijlocul oamenilor muncii, pentru a trezi interes, pentru a le explica și, în ultima instanță, a-i educa în spiritul cunoașterii și prețuirii valorilor culturale populare de pe întreg cuprinsul patriei. Preocuparea permanentă a muzeului de a prezenta maselor muncitoare mărturiile geniului creator al poporului, exemplificate prin inepuizabila varietate și bogăție a obiectelor de artă, s-a manifestat mai pronunțat începînd din anul 1957, cînd s-a organizat un ciclu de expoziții de artă populară la Consiliul Central al Sindicatelor. Organizarea acestor expoziții, care prezentau material dintr-o anumită regiune, era însoțită de conferințe ample care cuprindeau datele necesare înțelegerii și sublinierii valorii istorice, sociale și artistice a obiectelor expuse.

O a doua etapă, considerată cea mai importantă în activitatea noastră, a fost organizarea de expoziții la marile uzine din București și din centrele industriale mai importante din țară, expoziții care au fost vizionate de un număr de peste 60.000 de vizitatori.

Prima expoziție de acest gen a fost deschisă la clubul uzinei metalurgice „Laminorul" din București. Dispunînd de un spațiu mai mare, am avut posi-

https://biblioteca-digitala.ro

bilitatea să abordăm o tematică mai largă, cuprinzînd aspectele cele mai semnificative ale artei populare din toate genurile şi toate regiunile ţării. Nu numai la această expoziţie, dar şi la cele despre care se va vorbi mai departe, s-a urmărit să fie prezentate problemele generale ale artei populare şi numai atunci cînd se organizau cicluri de expoziţii se tratau probleme speciale şi mai de amănunt.

Pentru a dezvălui cît mai multe aspecte din viaţa poporului nostru prin intermediul diverselor obiecte de uz şi podoabă create în decursul secolelor, s-a căutat o prezentare pe diverse teme. La Uzinele „Republica" expoziţia purta titlul „O zi de sărbătoare la sat", ceea ce a permis să fie înfăţişate vizitatorilor unele din cele mai frumoase costume de sărbătoare femeieşti, bărbăteşti şi de copii. Spaţiul mic nu a îngăduit o desfăşurare a întregii bogăţii şi varietăţi a acestui gen. Au fost însă alese cele mai reprezentative costume populare, iar alături de cele romîneşti au fost expuse şi cele ale minorităţilor naţionale. Colţul de interior, frumos gătit cu ţesături, ilustra măiestria gospodinei din părţile Sibiului în împodobirea camerei curate, pentru a o face cît mai primitoare.

Şirul expoziţiilor la marile uzine din Capitală s-a continuat cu „Aspecte din viaţa satelor", expoziţie organizată la Uzinele „23 August", în cadrul căreia exponatele au înfăţişat crîmpeie din viaţa zilnică a satelor. Un colţ al expoziţiei imagina o tindă din regiunea Oltenia, în care femeile se îndeletnicesc cu prelucrarea lînii, — torsul, ţesutul etc. Apoi vizitatorul admira o cameră curată din comuna Viştea, iar fotografiile care completau interiorul înfăţişau felul în care un colectivist îşi petrece seara într-o astfel de încăpere.

Un alt colţ de interior, evoca o şezătoare de pe meleagurile regiunii Hunedoara. În continuare, costumele de nuntă din Năsăud, însoţite de colacii de nuntă, vorbeau privitorului despre obiceiuri de veche tradiţie, păstrate din bătrîni, menite să sporească buna dispoziţie a nuntaşilor.

Aflînd de acţiunile cultural-educative organizate de Muzeul de artă populară, Combinatul metalurgic din Reşiţa a solicitat deschiderea unei expoziţii de artă populară la Casa de cultură a Combinatului.

Răspunzînd invitaţiei, muzeul a organizat expoziţia „Arta populară însoţind omul în viaţa de toate zilele". Tema avea ca scop să înfăţişeze legătura strînsă ce există între creaţia populară şi viaţa poporului, bogăţia şi varietatea manifestărilor artistice, să arate că în condiţii de grea exploatare din trecut, poporul a ştiut, în lucrări măiestre, să-şi exprime năzuinţele şi dorinţele cele mai scumpe, că arta populară reflectă în cea mai mare măsură trăsăturile lui caracteristice, iar în condiţiile create după eliberare, poporul, călăuzit de partid, păşeşte pe drumul luminos al construirii socialismului. S-a urmărit aici relevarea faptului că arta populară a depăşit în prezent cadrul restrîns al gospodăriei, manifestîndu-se în domenii din ce în ce mai vaste adaptate condiţiilor noi de viaţă. Pentru ilustrarea acestei teme, materialul a fost grupat în două mari unităţi. Prima grupă prezenta diverse ocupaţii ca agricultura, păstoritul, munca la pădure, prelucrarea metalelor, meşteşugurile — ca de pildă cojocăritul, sumănăritul, olăritul, — ocupaţii anexe ce satisfăceau nevoile locale ale populaţiei ; industria casnică textilă. A doua grupă ilustra valorificarea artei populare în noi creaţii realizate în cadrul Ucecomului, Ministerului Industriei Uşoare, Uniunii artiştilor plastici. Valorificînd tradiţiile progresiste ale artei populare, noile produse corespunzătoare vieţii noi de la oraşe şi sate au menirea să înfrumuseţeze viaţa poporului. Ele exprimă bucuria noilor vremi, a visului împlinit.

Cea mai bună dovadă a valabilităţii acestei acţiuni a fost înnoirea invitaţiei de a continua prezentarea artei populare în acest centru. Astfel, muzeul a organizat în anul 1961 o nouă expoziţie, cu tema „Portul popular" .Au fost expuse cele mai caracteristice costume populare din principalele zone etnografice : haine de muncă, straie împodobite pentru nunţi şi sărbători, precum şi haine moderne inspirate din vechiul port tradiţional. În mai mare măsură decît celelalte genuri de artă populară, costumul prezintă o mare varietate după epocă, ocupaţie, anotimp, vîrstă, ocazie, regiune etnografică. Piesele componente ale costumelor nu sînt numeroase, dar coloritul şi mai ales ornamentarea acestora prezintă o mare bogăţie. Desconsiderat în timpul burgheziei, folosit mai mult ca mijloc de reclamă naţională, costumul popular a devenit un obiect de preţuire în regimul democrat-popular, izvor de inspiraţie în realizarea unor forme noi

https://biblioteca-digitala.ro

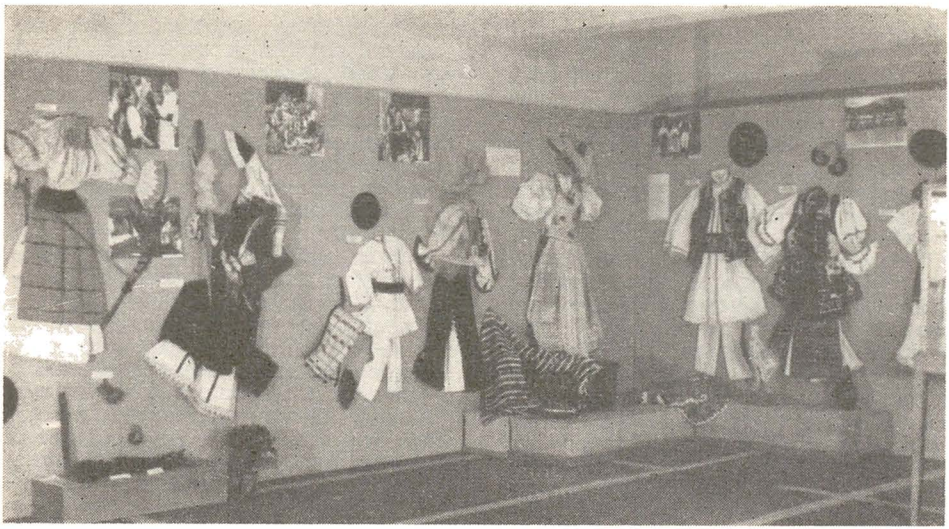

Aspect din expoziţia organizată la Uzinele „23 August".

şi a unui nou stil în arta aplicată şi decorativă a zilelor noastre.

În expoziţia organizată la Oneşti au fost prezentate diferite categorii şi genuri de obiecte de artă populară. Create în cursul veacurilor, din lut, lemn, lînă, fir de in sau de cînepă, cu mijloace tehnice şi unelte foarte rudimentare, aceste obiecte au reuşit să reflecte trăsăturile cele mai caracteristice ale poporului — dragostea de frumos, optimismul, încrederea în forţa lui creatoare. Această expoziţie s-a axat, în special, pe creaţia populară din regiunile Bacău, Ploieşti, Suceava, Mureş Autonomă Maghiară, precum şi pe creaţii noi adaptate zilelor noastre, realizate din materii prime noi, cu mijloace tehnice moderne. În alegerea regiunilor pentru expoziţia de la Oneşti, s-a avut în vedere componenţa cadrelor de muncitori, pentru a putea aduce fiecăruia un mesaj de pe meleagurile natale.

În cursul anilor 1962—1963, acţiunea a fost continuată cu cicluri de expoziţii deschise la Fabrica de ţigarete din Bucureşti. De data aceasta, materialul a fost prezentat pe regiuni. Astfel, prima expoziţie a avut ca temă „Arta populară din regiunea Hunedoara", după care au urmat expoziţii privind arta populară din regiunile Oltenia şi Suceava.

În cadrul acestora s-au prezentat genurile mai importante de artă populară caracteristice regiunilor respective. În regiunea Hunedoara, pe lîngă frumosul port, s-au evidenţiat în special creaţiile artistice în lemn, împodobite cu frumoase crestături sau cu ingenioase ornamente turnate din cositor. Alături de acestea, ca o mărturie a bogăţiilor acestei regiuni, fotografiile vorbeau şi ele de seculara îndeletnicire a populaţiei de pe aceste meleaguri în prelucrarea metalelor de data aceasta în furnale impresionante ce stau de strajă marelui centru metalurgic Hunedoara.

Regiunea Oltenia s-a distins prin produsele realizate în tehnica ţesutului, prin frumoasele scoarţe cu atît de bogată şi variată ornamentare, prin frumuseţea celor mai simple piese de port, prin transparenţa maramelor.

Regiunea Suceava, pe lîngă sobrietatea costumului femeiesc şi bărbătesc înveselit de cusăturile multicolore ale altiţelor şi cojoacelor, a prezentat în linia perfectă a vaselor negre de lut, puterea unei creaţii, de un rar rafinament artistic, care trebuie din plin valorificată.

Concomitent cu claritatea tematicii, expoziţiilor li s-a asigurat şi o prezentare atractivă. Astfel bogatele colecţii ale Muzeului de artă populară au

https://biblioteca-digitala.ro

început să fie din ce în ce mai mult cunoscute de oamenii muncii.

Expozițiile au fost primite cu entuziasm. Iată ce scrie muncitorul Untan Constantin despre expoziția organizată la Casa de cultură din Reșița : „Expoziția oglindește minunata și bogata măiestrie a poporului nostru din diferite regiuni ale țării. Inițiativa Muzeului de artă populară al Republicii Populare Romîne de a veni în marile centre industriale este de lăudat, ca și faptul că s-a străduit să răspundă apelului Casei de cultură. Adresăm multe mulțumiri pentru organizare și felul de expunere și dorim și în viitor alte expoziții". Aceleași calde sentimente străbat și impresia notată de eleva Lechinteanu Maria din clasa a IV-a : „O realizare educativă patriotică a Casei de cultură a Combinatului metalurgic Reșița m-a determinat să sacrific din timpul meu de joacă admirînd și apreciind munca femeilor din diferitele regiuni ale patriei. Mă întreb cu cîtă finețe și simț artistic se lucrează aceste obiecte de artă".

Ca un fapt pozitiv de care s-a ținut seama în expoziții, a fost prezența îndrumătorului, care în orice moment dădea explicațiile necesare solicitate de vizitatori. În cazul în care nu s-a putut asigura îndrumător de specialitate, expoziția era însoțită de un ghidaj scris — text de prezentare a exponatelor, care stătea la dispoziția însoțitorului ca material informativ, și care totodată era folosit la stațiile de radioficare în vederea unei cît mai largi popularizări a acțiunii.

Toate expozițiile au fost însoțite de un bogat material ilustrativ — hărți texte, etichete, fotografii, schițe, panouri decorative, — pentru a întregi materialul expus.

Paralel cu expozițiile s-au organizat conferințe cu proiecții strîns legate de tematica acestora, concursuri de tipul „cine știe cîștigă" etc. Urmate de programe artistice de cîntece și dansuri populare executate de echipele artistice ale uzinelor, aceste acțiuni, în ansamblul lor, constituiau prilejuri de propagare multilaterală a valorilor artei populare.

Dacă pentru moment întrerupem prezentarea realizărilor în acest domeniu, șirul expozițiilor din anul acesta se va continua, pentru a păstra cît mai vie, mai apropiată de înțelegerea noastră creația populară — izvor nesecat al noii arte și culturi populare.

TITUS HAȘDEU și HORTENSIA CHIȚU

Muzeul Cetății Bran și prietenii săi

Bătrînul castel din Bran, care poate părea vizitatorului întîmplător un monument mut și solitar, ascunde, de fapt, în sine, o bogată și însuflețită activitate.

În afară de muzeul care ocupă castelul Branului și care reflectă istoria cetății, anul trecut a luat ființă și un sector etnografic în aer liber unde sînt păstrate exemplare caracteristice privind tehnica populară, locuința și obiecte caracteristice zonei.

Odată cu deschiderea acestui sector, care înfățișează viața din satele brănene, a luat ființă un cerc de „Prieteni ai muzeului" al căror număr a crescut și crește din ce în ce și care cuprinde oameni viu interesați de activitatea muzeului, de popularizarea lui și de îmbogățirea colecției muzeale. Aceștia sînt profesori de istorie, de limbă și literatură romînă, muncitori, activiști pe tărîm obștesc, elevi etc.

Au fost folosite forme multiple de popularizare a activității cercului „Prietenii muzeului" : stațiile de radioficare și presa locală au adus la cunoștința oamenilor înființarea lui ; prin căminele culturale, casele de cultură, prin școli, întreprinderi și uzinele din localitățile învecinate au fost difuzate materiale de informare și afișe care prezentau muzeele regiunii Brașov și invitau publicul să viziteze Muzeul Cetății Bran.

Deși cercul „Prietenii muzeului" a luat ființă abia în toamna anului trecut, expoziția în aer liber s-a și îmbogățit cu un exponat care lipsea secției respective și care a fost găsit de acești generoși colaboratori ai muzeului : este vorba de o stînă găsită la Vlădușca, care cuprinde obiectele stînei, obiecte

https://biblioteca-digitala.ro

de uz casnic etc. Stîna a fost achiziționată și ea își va ocupa locul în cadrul expoziției.

„Prietenii muzeului" din școlile situate în satele vecine Branului notează pe fișe tip obiectele găsite, pe care ei le semnalează muzeului. Aceste fișe constituie pentru muzeografi repere utile în munca lor de cercetare și achiziții în scopul îmbogățirii colecțiilor muzeului.

În afară de munca de îmbogățire a patrimoniului muzeal, prietenii muzeului — propagatori pasionați ai funcției educativ-culturale a muzeului, — desfășoară o muncă susținută în rîndurile oamenilor, organizînd ținerea unor conferințe în legătură cu activitatea Muzeului Cetății Bran, difuzînd diafilme despre muzeu etc.

Pe de altă parte, ținînd seama de faptul că muzeul oferă un bogat material științific pentru cunoașterea istoriei țării noastre, colectivul cercului „Prietenii muzeului" a sugerat ca unele lecții de istoria evului mediu pentru elevii claselor a VI-a și a IX-a, să se desfășoare în expoziția de istorie a muzeului.

În cadrul acestei vii colaborări dintre muzeu și prietenii săi s-au dezvăluit și alte forme și, mai ales, perspective multiple atît pentru dezvoltarea muzeului cît și pentru creșterea rolului său ca unitate activă în munca de educație științifică și culturală în raion.

Profesorii de limbă și literatură romînă s-au oferit să culeagă, împreună cu elevii, folclor vechi și nou, să-l selecționeze și să-l predea muzeului. Apare, de pildă, foarte promițător începutul care s-a făcut la Școala medie din Zărnești.

„Prietenii muzeului" urmăresc să sădească în rîndurile miilor de oameni ai muncii interesul pentru cunoașterea istoriei patriei noastre, prețuirea și păstrarea vestigiilor din trecutul poporului romîn.

Cetatea Branului.

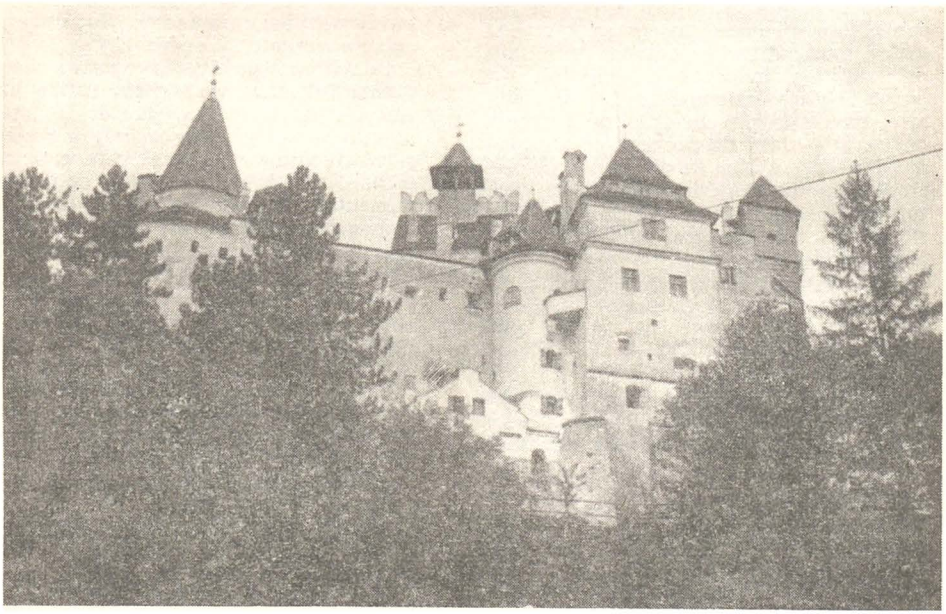

https://biblioteca-digitala.ro

păstrarea patrimoniului muzeal

https://biblioteca-digitala.ro

CORINA NICOLESCU şi FLORICA VÎRJOGHIE — **Cercetarea şi restaurarea ţesăturilor în cadrul Muzeului de artă al R.P.R.** 65

●

КОРИНА НИКОЛЕСКУ и ФЛОРИКА ВЫРЖОГИЕ — Изучение и реставрация тканных изделий в Музее искусства РНР 65

●

C. NICOLESCO et FL. VIRJOGHIE —**Recherches et restauration des tissus au Musée d'art de la République Populaire Roumaine** 65

●

CORINA NICOLESCU and FLORICA VÎRJOGHIE — **Study and restoration of old fabrics at the R.P.R. art Museum** 65

https://biblioteca-digitala.ro

CORINA NICOLESCU
și FLORICA VIRJOGHIE

Cercetarea și restaurarea țesăturilor în cadrul Muzeului de artă al R. P. R.

În patrimoniul artistic al țării noastre, țesăturile și broderiile românești și străine dețin un loc de frunte prin vechimea, numărul important și semnificația lor. Bogatele colecții ale Muzeului de artă al R.P.R. posedă și cele mai vechi lucrări (secolul al XIV-lea) Acestea se păstrează în Secția de artă feudală, constituind un tezaur valoros pentru cunoașterea artei și culturii noastre vechi. Unele muzee mănăstirești în curs de organizare ca Putna, Sucevița, Dragomirna, Secu, Agapia etc. dețin, de asemenea, prețioase tezaure, între care țesăturile și broderiile ocupă primul loc.

Broderiile au atras atenția cercetătorilor români și străini de vreme îndelungată, prin frumusețea și bogăția lor, constituind desigur una dintre cele mai strălucite realizări ale artei românești. Preocuparea față de țesături este însă cu mult mai recentă. Ea s-a născut din cercetarea costumului laic, cunoscut pînă acum pe baza unor izvoare indirecte : picturi murale reprezentînd ctitori, miniaturi, broderii și icoane cu portretele donatorilor. Studierea colecțiilor de țesături a dus însă la constatarea interesantă că, de fapt, astfel de veșminte transmise doar prin tablourile votive se mai păstrează încă mutilate de transformările ulterioare în scopul de a le folosi la împodobirea bisericilor [1]).

Cele mai multe văluri de tîmplă, acoperitoare de mormînt sau de altar, poale de icoane etc. reprezintă, în realitate, veșminte luxoase păstrate în întregime sau fragmentar, daruri făcute de boieri sau domni ctitoriilor lor, transformate într-o etapă mult mai recentă.

Cercetarea lor din punct de vedere al tehnicii și ornamentației a dus la determinarea centrelor de proveniență, aspect interesant pentru lărgirea cunoștințelor despre cadrul vieții sociale și despre relațiile comerciale ale țărilor române, de-a lungul epocii feudale. Colecția Muzeului de artă al Republicii Populare Romîne ca și colecțiile de la Putna, Sucevița etc. cuprind două mari categorii de țesături.

1) Corina Nicolescu : Date cu privire la istoria costumului în Moldova. Sec. XV—XVI, *Studii și cercetări de istoria artei*, 1956, III, nr. 3—4, p. 68, fig. 1—5.

https://biblioteca-digitala.ro

Prima include catifelele broşate de mătase şi fir de aur, provenind din vestitele centre ale Italiei : Genova şi Veneţia. Cele mai multe se situează la sfîrşitul secolului al XV-lea şi prima jumătate a veacului următor. Frumuseţea şi calitatea lor pot fi puse alături de cele păstrate în muzeele occidentale. Cea de-a doua categorie este alcătuită dintr-un mare număr de veşminte şi ţesături orientale, uşoare şi fine, confecţionate din mătase şi bumbac, alese cu fir. Coloritul şi ornamentaţia lor, de o mare varietate, le situează în timp între secolele XVI—XIX, iar ca proveniență ele aparţin vestitelor centre ale Orientului Apropiat : Brussa, Damasc, Alep sau Constantinopol. Exemplare de o rară finețe prin concepţia decorativă şi prin colorit se păstrează în colecţia Muzeului de artă al R.P.R., la Putna şi Suceviţa. Din secolele al XVIII—XIX-lea, şi într-o proporţie mai redusă, alte ţesături sînt de origină franceză, polonă şi rusă.

Utilizînd toate aceste date noi pentru studiul costumului romînesc al clasei dominante, din epoca feudală, s-a încercat pentru prima dată în atelierul de restaurarea textilelor din cadrul Muzeului de artă al R.P.R., reconstituirea unor veşminte luxoase, din catifele broşate, a căror stare de conservare precară, impunea şi urgente măsuri de conservare.

Între numeroasele ţesături aflate în bogatul fond al Secţiei de artă veche romînească a Muzeului de artă al R.P.R., se găseau două bucăţi de brocard provenind din mănăstirea Bistriţa, vechi monument oltean, ctitorie a puternicilor boieri Craioveşti, înălţat către sfîrşitul veacului al XV-lea. Aceste două brocarduri aduse în veacul trecut în patrimoniul Muzeului naţional de antichităţi [1]), au ajuns azi în colecţia Secţiei de artă feudală a Muzeului de artă al Republicii Populare Romîne. Prin frumuseţea lor, datorită calităţii mătăsii, bogăţiei firului de aur şi prospeţimii coloritului, cele două bucăţi de brocard au atras atenţia în mod deosebit, cu atît mai mult cu cît, deşi de formă dreptunghiulară, era evident că, de fapt, erau la origină fragmentele unor haine [2]). Starea de uzură în care se găseau din pricina utilizării lor ulterioare, ca acoperitoare de lespezi şi racle, în locuri umede, a impus consolidarea lor pentru a putea fi manipulate şi expuse. O dată stabilită lucrarea de consolidare, s-au consemnat toate elementele care puteau folosi la reducerea lor la forma iniţială. După înlăturarea provizorie a căptuşelilor s-a făcut fotografierea lor pe faţă şi pe dos. S-a putut constata atunci limpede că, în realitate, forma relativ regulată dreptunghiulară a celor două brocarduri, fusese obţinută înădind cu destulă grijă părţile componente ale veşmintelor, fără a înlătura vreun fragment. Uneori, s-au tăiat chiar părţile hainei, în aşa fel încît să se poată obţine din aceste fragmente suprafaţa rectangulară, dorită. Înainte de a se începe consolidarea părţilor deteriorate, pe o pînză de suport, s-a procedat la cercetarea amănunţită, sub toate aspectele, a celor două bucăţi, în forma lor iniţială, scoţîndu-se tipare din hîrtie după bucăţile care alcătuiau cele două dreptunghiuri. De asemenea, ele au fost curăţate cu multă grijă de praful şi petele de ceară, depuse în timp, redobîndindu-şi dintr-o dată prospeţimea coloritului originar.

Prima bucată este de culoare roşie de garanţă, broşată cu fir de aur gros, răsucit pe un fir de borangic (fig. 1). În unele porţiuni ale ţesăturii, firul este buclat, dînd motivelor relief puternic, pe cîmpul de catifea cizelată, avînd un dublu nivel. Sub raport tehnic ea se încadrează între catifelele broşate şi cizelate de origine italiană [3]). Motivul ornamental este format din cununi izolate, alcătuite din frunze de acant, avînd în centrul lor cîte o rozetă compusă din patru palmete formînd o floare cruciferă între braţele căreia sînt frunze de acant. În exterior, fiecare cunună se prelungeşte în două părţi, diametral opuse, într-un mic buchet de frunze de acant, prins jos de o brăţară perlată. Prin dispoziţia cununilor, alternativ în diagonală, spre stînga şi spre dreapta, s-a realizat o simetrie ornamentală în spaţii pătrate între cununi, în care apar mici crucifere pe fond de aur. Întreaga piesă lungă de 2,24 m. şi lată de 1,35 m. are, pe una dintre laturile lungi, douăzeci şi şase de bumbi poliedrici de ar-

[1]) Sp. Cegăneanu : *Obiecte bisericeşti*, Bucureşti, 1911, p. 53—55, fig 22 şi 24. Autorul le denumeşte greşit covoare. G. Tocilescu : *Catalogul Muzeului naţional de antichităţi*. Bucureşti 1900, p. 103, nr. 14—15.

[2]) Corina Nicolescu, *Studii asupra tezaurului restituit din U.R.S.S.*, 1958, p. 137, fig. 26—28.

[3]) O ţesătură similară, din Italia, sub raportul compoziţiei, datînd din secolul al XV-lea. Vezi Otto von Falke : *Geschichte der Seidenweberei*, Berlin, 1914, vol. II, fig. 531.

https://biblioteca-digitala.ro

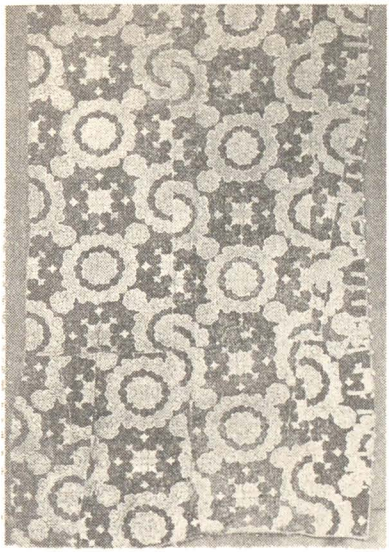

Fig. 1. Brocardul roşu, înainte de restaurare (faţa).

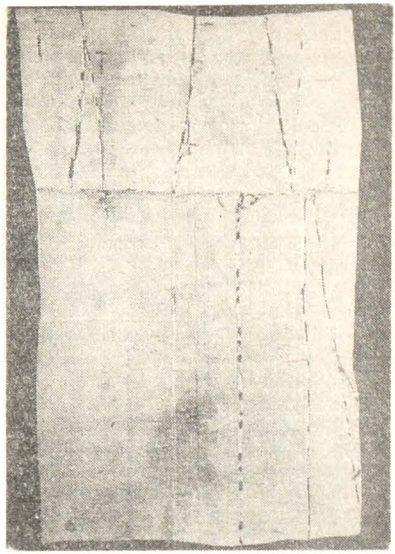

Fig. 2. Brocardul roşu (verso).

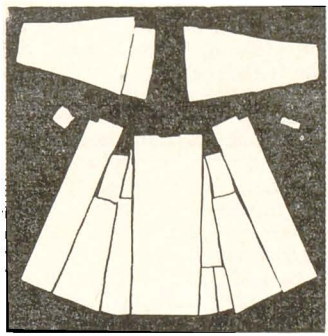

Fig. 3 (a) Tiparul hainei de brocard albastru.

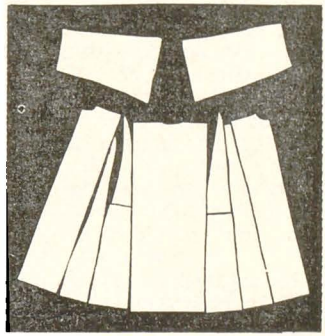

Fig. 3 (b) Tiparul hainei de brocard roşu.

Fig. 4. Spatele hainei de brocard roşu (după restaurare).

Fig. 5. Faţa hainei de brocard roşu.

https://biblioteca-digitala.ro

gint aurit, cu fețele hexagonale, prinși cu fragmente de galon împletit din mătase răsucită verde și fir de argint, formînd găitane.

Chiar de la o primă cercetare, cele unsprezece fragmente mari care o compuneau, destul de regulate ca formă și simetrie, sugerau de îndată faptul că ele sînt părțile componente ale unei haine, impresie confirmată de răscroiala gîtului, evidentă la cele două bucăți care formau piepții (fig. 2).

Bucata de brocard a fost desfăcută în fragmentele originare ale hainei. S-a scos tipar de pînză după fiecare fragment, notîndu-se exact dimensiunile, apoi s-a trecut la consolidarea lor. S-a determinat apoi funcțiunea fiecărei bucăți în parte, în ansamblul hainei, pentru a se putea constata dacă nu lipsește vre-un fragment. S-a desprins mai întîi spatele (î = 1,44 m. și l = 0,59 m.), cu o mică răscroială la gît, apoi cei doi piepți (î = 1,44 m. și l = 0,29 m.), cu cele două răscroieli din față ale gîtului, completate neîndemînatec cu două mici fragmente de material original. Au mai rămas încă două bucăți trapezoidale (baza mare = 0,50 m. baza mică = 0,36 m. i = 0,75 m.), reprezentînd mînecile și patru clini care dădeau lărgimea piepților și mînecilor (fig. 3 b). Realizînd aceleași operațiuni de analiză și recompunere cu căptușeala din pînză, s-a putut constata că ea este alcătuită din aceleași fragmente ca și brocardul. Pe suprafața interioară a acestei căptușeli s-au mai păstrat, încă vizibile, urmele unui strat subțire de vată care era fixată cu mari puncte păsite cu mătase roșie. Este vorba de o țesătură subțire care dubla blana scumpă de samur, nurcă sau jder, căptușind obișnuit hainele de lux.

După încheierea lucrărilor de consolidare a tuturor fragmentelor, s-a procedat la recompunerea acestora, conform machetei la scara 1/1 făcută din pînză. Astfel, s-a putut reconstitui haina în forma ei originală, folosind materialul documentar pe care-l oferă studierea diferitelor croieli de haine, ale căror imagini s-au păstrat în picturile murale reprezentînd pe donatori. În urma cîtorva încercări, clinii cei lungi și-au găsit locul de-a lungul piepților, cărora le dau lărgime, iar cei scurți, avînd partea de jos despicată, sînt cusuți între cei precedenți și spate pe ambele părți. Prisosul de înălțime față de răscroiala mînecilor este prins într-o treime din cusătura subrațului devenind „pavă" pentru a da mișcare și lărgime mînecii (fig. 4). Odată cu încheierea mînecilor strînse pe cot și a cusăturilor de pe umăr, haina a fost deplin întregită. Ea face faldurile normale datorită amploarei pe care i-au dat-o clinii, căzînd elegant și greu, datorită prețiozității materialului. Căptușeala, de asemenea consolidată și reconstituită, este atașată hainei. Pe piepții hainei sînt fixați cei două zeci și șase de bumbi care erau prinși pe marginea bucății de brocard. Ei sînt cusuți pe șapte rînduri de galoane, dispuse de o parte și de alta a deschiderii hainei (fig. 5).

Cea de-a doua bucată (lg = 2,32 m. și l = 1,58 m.), de asemenea o catifea cizelată în două nivele și broșată cu fir de aur, este de o intensă culoare albastră. Prin culoare ea se situează dintr-o odată între exemplarele rare, dată fiind raritatea brocardurilor albastre, chiar în Italia, țara de baștină a acestor țesături. Acest brocard, probabil venețian, are ca ornament principal un vrej care descrie o mișcare șerpuită longitudinal, sinuozitățile vrejului cuprind însă toată lățimea țesăturii. Din acest vrej se desfac tije subțiri care prind rodii. Motivul principal este format din împletirea unor frunze de acant, descriind două inimi, întrepătrunse, încadrate de o rozetă cu șapte lobi în acoladă, și un fleuron la îmbinarea lor.

Concepția decorativă a acestui brocard se regăsește în exemplare italiene produse mai ales la Veneția, către sfîrșitul secolului al XV-lea sau începutul veacului următor. Anumite particularități ale motivelor îi dau însă un accent destul de pronunțat oriental. Inițial bucata aceasta de brocard purta pe una dintre laturile lungi o inscripție brodată pe satin roșu, aplicată ulterior, din conținutul căreia rezultă că Neagoe Basarab a dăruit o acoperitoare pentru racla moaștelor Sf. Grigorie Decapolitul. Ca atare, această bucată de brocard a fost întotdeauna considerată ca acoperămînt de raclă (fig. 6). De fapt, inscripția provine de la o broderie avînd alte dimensiuni decît brocardul, care reprezenta poate și portretul Sf. Grigorie Decapolitul, așa cum s-au păstrat nenumărate exemplare între broderiile rusești [1]). Într-o etapă mult mai nouă, cînd această acoperitoare s-a deteriorat, inscripția de danie [2]), a fost atașată pe bucata de brocard obținută din transformarea unei haine.

Inscripția interesantă pentru conținutul ei istoric, era într-o stare foarte proastă de conservare, necesitînd o consolidare urgentă a fondului de satin. Ea a fost des-

[1]) Se găsesc în Muzeul de broderii din Zagorsc.

[2]) Sp. Cegăneanu : *Obiecte bisericești*, p. 51—52 dă inscripția în original și traducere.

https://biblioteca-digitala.ro

prinsă de pe brocard, consolidată pe gherghef, cu ajutorul unei pînze de suport. După aceea, la rîndul ei, ţesătura de catifea a fost curăţată şi consolidată (fig. 7).

Procesul tehnic de reconstituire a hainei a trecut prin aceleaşi etape, ca şi în cazul anterior. Mai întîi s-au scos tipare după fiecare fragment, care compunea acoperămîntul de brocard, obţinîndu-se astfel 16 bucăţi diferite (fig. 8). Apoi, din analiza croielii fiecărui fragment în parte, s-a determinat funcţiunea lui, în ansamblul hainei (fig. 3 a). Astfel s-au

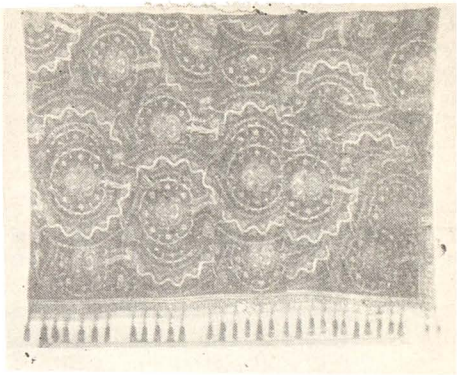

Fig. 6. Brocardul albastru înainte de restaurare.

constatat cîteva deosebiri mari de croială, în raport cu bucăţile alcătuind veşmîntul precedent, care au dus la realizarea unei machete la scară redusă. Noul tip de haină are o particularitate deosebită, dată de linia mînecilor, foarte lungi (1,05 m.), largi la umăr şi strîmte în partea de jos, care cad pînă la glezne, lăsînd libertate de mişcare braţelor, printr-o despicătură pe mijlocul lor. În această parte, mîneca formează două aripioare triunghiulare, răsfrînte, care par în pictură căptuşite cu mătase şi matlasate. Ele au pe margine bumbi şi găietane, ceea ce sugerează închiderea lor. Acest tip de haină apare frecvent în tablourile votive din secolele XV—XVI, în Moldova, purtat de domniţe, boieri şi boieroaice. El se menţine aci pînă în veacul al XVII-lea. Aceeaşi haină, cu unele mici deosebiri de mînecă, este purtată în veacul al XVI-lea şi în Ţara Romînească. Diferitele ei variante pot fi văzute în costumele ctitorilor din picturile murale din biserica episcopală de la Argeş, păstrate în colecţia Muzeului de artă al Republicii Populare Romîne.

Acest tip de haină de origină orientală, împrumutat şi la curtea bizantină în vremea Paleologilor, s-a transmis şi costumului din Ţările Romîne (fig. 9). Caftanele de ceremonie turceşti din secolele XIV—XV aveau mînecile oarecum similare. Asemenea situaţii se întîlnesc şi în cadrul altor tezaure artistice din ţară. La mănăstirea Putna se află, de pildă, numeroase bucăţi de catifea broşată. Ele au o valoare artistică cu totul deosebită provenind în cele mai multe cazuri din oraşele italiene Genova, Veneţia sau Florenţa. În marea lor majoritate, ele au fost la origină haine domneşti,

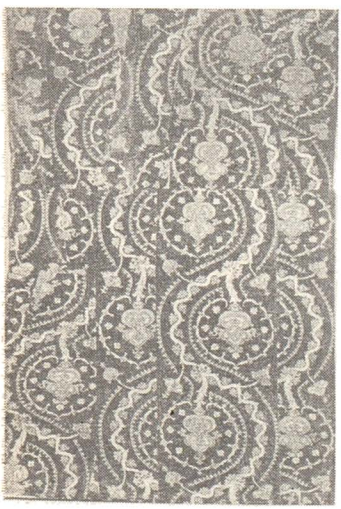

Fig. 7. Detaliu din brocardul albastru.

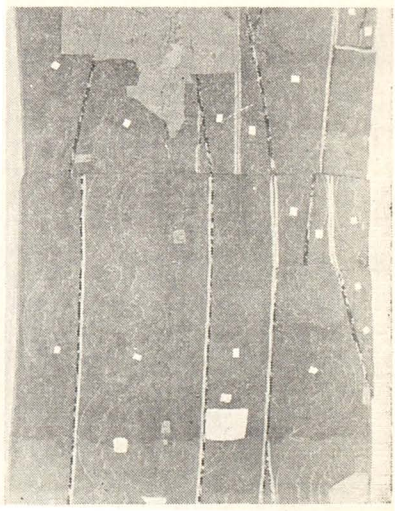

Fig. 8. Brocardul albastru (verso).

https://biblioteca-digitala.ro

dăruite Putnei de Ştefan cel Mare şi urmaşii săi imediaţi. Un studiu amănunţit, de lungă durată al acestora, aşa cum s-a făcut pentru cele două haine din colecţia Muzeului de artă al Republicii Populare Romîne, ar putea duce la noi posibilităţi de reconstituire a unor haine domneşti şi în Moldova.

Astfel, treptat, se deschid noi orizonturi cercetărilor legate de aspectul atît de interesant al vieţii sociale şi culturii romîneşti în epoca feudală.

Fig. 9. Portretul lui Ştefan cel Mare şi al Doamnei Maria Voichiţa în costume de curte, din biserica domnească de la Dorohoi.

https://biblioteca-digitala.ro

muzee și colecții

https://biblioteca-digitala.ro

MARGARETA MOŞNEAGĂ şi MATEI TĂLPEANU — **O nouă expunere la Secţia de şt. naturii a Muzeului Olteniei** 73
VASILE IACOB — **Acvariul Muzeului „Delta Dunării" din Tulcea"** 77
CONSTANTIN BĂLAN şi EUGEN COMŞA — **Reflectarea principalelor evenimente din istoria Capitalei, în Muzeul de istorie a oraşului Bucureşti** 78
FLOREA BOBU FLORESCU — **Colecţia de etnografie şi artă populară a Muzeului de la Goleşti** 85
CORIN GROSU — **Muzeul memorial „I. L. Caragiale" din Ploieşti** 87

●

МАРГАРЕТА МОШНЯГА и МАТЕЙ ТЭЛПЯНУ — Реорганизация отдела естественных наук в Областном музее в Крайове 73
ВАСИЛЕ ЯКОБ — Аквариум «Дельта Дуная» в Тульче 77
КОНСТАНТИН БЭЛАН и ЕУДЖЕН КОМША — Отражение основных событий истории столицы в Музее истории г. Бухареста 78
ФЛОРЕА БОБУ ФЛОРЕСКУ — Этнографический отдел в Музее «Усадьба Голешть» 85
КОРИН ГРОСУ — Мемориальный музей «И. Л. Караджале» в Плоешти 87

●

M. MOŞNEAGA et M. TĂLPEANU — **Une nouvelle exposition de la section des sciences naturelles du Musée régional de l'Olténie** 73
V. IACOB — **L'Aquarium „Delta du Danube" de Tulcea** 77
C. BĂLAN et EUGEN COMŞA — **Reflètement des principaux événements de l'histoire de notre capitale au Musée d'histoire de la ville de Bucarest** . . . 78
FL. B. FLORESCO — **La collection ethnographique et d'art populaire du Musée de Goleşti** 85
C. GROSU— **Le Musée memorial „I. L. Caragiale" de Ploieşti** 87

●

M. MOŞNEAGĂ and M. TĂLPEANU — **A new display at the natural sciences departament of the Museum of Oltenia** 73
V. IACOB — **The „Danube Delta" Aquarium at Tulcea** 77
C. BĂLAN and E. COMŞA — **The main events of the history of Bucharest as reflected by the exhibits of the Historical Museum of the City of Bucharest** 78
FL. B. FLORESCU — **The ethnographic an folk art collection of the Goleşti Museum** 85
C. GROSSU — **„I. L. Caragiale" Memorial Museum at Ploieşti** 87

https://biblioteca-digitala.ro

Margareta Moşneagă şi Matei Tălpeanu: O NOUĂ EXPUNERE LA SECŢIA DE ŞT. NATURII A MUZEULUI OLTENIEI

În 1963, la începutul lunii mai, Muzeul regional al Olteniei din Craiova a redeschis secţia de ştiinţele naturii. De atunci, numeroşi vizitatori — cca 100 000 — atraşi de bogatul material, au străbătut sălile expoziţiei de bază, complet reorganizată şi prezentată într-o viziune modernă.

O bună parte din materialul expus acum a fost adunat de Prof. Marin Demetrescu (director între anii 1923—1946), iar materialul paleontologic a fost descoperit de Prof. C. S. Nicolaescu-Plopşor, membru corespondent al Academiei Republicii Populare Romîne, director al muzeului între anii 1946—1952. La muzeu există şi un ierbar valoros alcătuit de acad. I. Nyarady. Colectivul de naturalişti, care lucrează acum în muzeu, a mărit mult colecţiile ştiinţifice, prin cercetări în regiune, ajungînd la un total de cca 16 000 piese. Înainte de eliberarea patriei noastre, sprijinul acordat de autorităţi a fost minim ; muzeul nu avea decît un post de paznic plătit, ceilalţi colaboratori fiind îndemnaţi numai de pasiunea de cercetare şi de dorinţa lor de a alcătui un muzeu. După instaurarea regimului democrat-popular, în cadrul revoluţiei culturale, acest muzeu a fost intens sprijinit de organele locale de partid şi de stat, fiind acum o instituţie cultural-educativă şi de cercetare ştiinţifică cu o vastă activitate. Realizările obţinute în ultimii ani, printre care se numără şi expunerea de un înalt nivel calitativ din secţia de ştiinţele naturii, fac cinste atît colectivului muzeului, mult mai numeros decît în trecut, cît şi Sfatului Popular Regional care i-a condus şi coordonat activitatea.

Expoziţia despre care vorbim reprezintă o fericită îmbinare între elementele specific locale şi noţiunile generale despre natură. Alcătuită după schema generală întîlnită şi în alte muzee mari din ţară (Timişoara, Sibiu, Ploieşti etc.) ea are totuşi o notă esenţială de originalitate, care rezultă, pe de o parte, din prezentarea mai multor teme decît la celelalte muzee, iar pe de altă parte, din formele noi de expunere. Este, în esenţă, o expoziţie care nu numai că nu imită ce s-a realizat în alte muzee de la noi, ci depăşeşte realizările de pînă acum, în conţinut şi în formă.

Expoziţia de bază are trei părţi mari : 1. Evoluţia lumii; 2. Natura regiunii; 3. Transformarea naturii de către om şi ocrotirea ei. Spaţiul este armonios împărţit, partea 1-a dispunînd de cca. 60 m. liniari de expunere, partea 2-a de cca 125 m liniari de expunere iar partea a 3-a de cca 62 m liniari. Procentual exprimate, partea 1-a ocupă cca 24 la sută din suprafaţa de expunere, partea a 2-a cca 51 la sută din suprafaţa de expunere iar partea a 3-a cca. 25 la sută din suprafaţa de expunere. După cum se poate observa şi din cifre, prezentarea naturii regiunii are ponderea principală în expunere, ceea ce este indicat. În acelaşi timp, problema transformării naturii este tratată pe larg şi sub multiple aspecte, realizîndu-se astfel un vechi deziderat, exprimat şi dezbătut la diferite consfătuiri muzeale.

După ce vizitatorul vede în holul muzeului panouri cu fotografii despre Oltenia, Craiova, planul muzeului, istoricul lui etc., intră în sălile secţiei de ştiinţe naturale.

După prezentarea, într-un mic spaţiu a unor figuri de mari cercetători ai naturii : Aristotel, Linné, Cuvier, Lamarck, Darwin, Miciurin, Lomonosov, Ţiolkovschi, Gr. Cobălcescu, Gr. Ştefănescu, V. Babeş, Gr. Antipa şi Em. Racoviţă, urmează o sală mare care adăposteşte 19 panouri cu temele : cosmogonia, structura pămîntului, originea vieţii, evoluţia pămîntului şi a vieţii în era pre-

https://biblioteca-digitala.ro

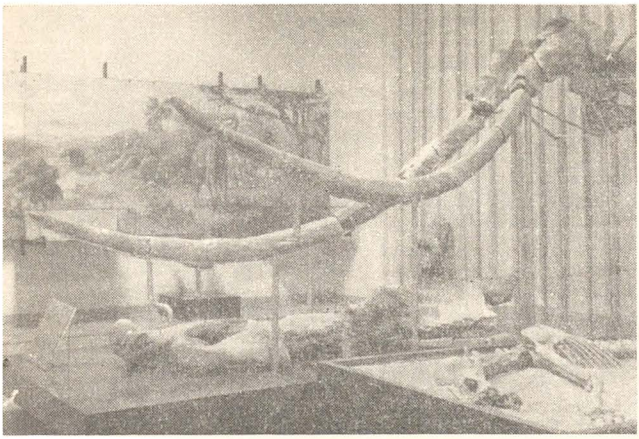

Resturi de fosile de Mastodon arvernensis

cambriană și în era primară.

În cadrul problemei cosmogonice se prezintă, pe 13 panouri, fotografii și desene colorate ilustrînd principalele noțiuni de astronomie și cosmogonie : galaxia noastră, sistemul solar, originea pămîntului, cucerirea Cosmosului etc. În mici vitrine sînt expuși meteoriți căzuți la Sopot (raionul Craiova) în anul 1927, cărți de astronomie etc.

Structura pămîntului este prezentată pe 2 panouri cu fotografii, desene și hărți. Se arată structura internă, structura scoarței, vulcanismul, mișcările epirogenetice, formarea munților etc. scoțîndu-se în evidență legătura între cauze și efecte.

Tema „Originea vieții" este expusă pe un panou, teoria lui Oparin fiind ilustrată prin fotografii și desene, iar pe un alt panou se arată circuitul carbonului și azotului în natură.

În continuare se prezintă reconstituirea peisajelor din erele precambriană și primară, iar în vitrine sînt expuse hărți ale continentelor și teritoriului țării noastre în diferite perioade geologice. Pe un alt panou ajutător sînt explicate : vîrsta pămîntului și determinarea ei, variațiile climatice și orogenice petrecute în decursul erelor geologice.

În altă sală este prezentată era secundară (împărțită în perioade) prin aceleași mijloace de expunere. Arborii filogenetici ai regnurilor animal și vegetal, prezentați în aceeași sală, arată și numărul de specii din marile grupe care trăiesc pe glob și pe teritoriul țării noastre.

În sala următoare se prezintă era neozoică (paleogen, neogen și cuaternar) precum și problema originii și evoluției omului. Aici vizitatorul este impresionat de bogăția materialului fosil original găsit în Oltenia : fildeși și părți din scheletul de mastodont (*Anancus arvernensis*), resturile maimuței *Dolicopithecus arvernensis*, găsite la Bugiulești (raion Olteț), de unde provin și resturile fosile de *Lynx issiodorensis*, de *Canis megamastoides* și de *Histryx refossa*. Multe piese fosile din celebrul punct fosilifer Bugiulești, au intrat și intră în continuare în patrimoniul Muzeului Olteniei, cu sprijinul Institutului de arheologie al Academiei și al Centrului de cercetări antropologice al Academiei, cu care muzeul colaborează fructuos. Pe măsura studierii lor, aceste fosile apar în expunere, însoțite de desene instructive, arătînd conturul animalelor dispărute, iar partea din schelet găsită e conturată în altă culoare.

Unele piese sînt prezentate „in situ", impresionînd puternic. Remarcăm și faptul că spațiul alocat diferitelor perioade geologice și hărțile paleogeografice, care însoțesc materialul fosil, sînt în general proporționale cu importanța respectivei perioade din trecutul regiunii Oltenia. Pe măsură ce se apropie de epoca actuală, totul este prezentat la alte proporții, mai mari, impunîndu-se ochilor vizitatorului, obligîndu-l să dea exponatelor o atenție crescîndă.

Natura regiunii e cuprinsă în 5 încăperi mari. Temele și gruparea materialelor sînt foarte variate, simpla lor enumerare ar necesita un spațiu grafic important și deși articolul se adresează mai ales unor specialiști-muzeografi, pe care-i interesează și detaliile, vom căuta să sistematizăm cît mai mult impresiile noastre.

Publicul ia contact în primul rînd cu o serie de date geografice despre regiune : situare, climă, rețea hidrografică, soluri etc. Toate sînt bogat ilustrate prin fotografii, hărți cu date științifice, grafice instructive, care atrag atenția și trezesc interesul.

Cel mai puternic impresionează însă dioramele. Acestea sînt foarte reușite pe plan tehnic, deosebit de veridice, dînd într-adevăr impresia că vezi, printr-o fereastră, natura reală. Pentru prima oară în țara noastră, fundalul dioramelor este făcut din fotografii, care cîștigă detașat întrecerea cu fundalele pic-

https://biblioteca-digitala.ro

tate. Fotografiile sînt lucrate pe coale înalte, cu lățimea de 110 cm. executate pe hîrtie mată și colorate ulterior cu ulei (dizolvat în petrol). Tuburile fluorescente din diorame sînt învelite cu celofan de diverse culori, dînd o lumină colorată, de la caz la caz, așa cum apare ochiului și lumina din natură, reflectată de frunze, cer etc. Trecerile de la sol la fundal sînt imperceptibile, întărind impresia de realitate. În aceste săli e întuneric, fapt care scoate mai mult în relief dioramele.

Există în total 12 diorame expuse în 3 săli. Sînt prezentate zonele de vegetație, în diferite anotimpuri, de la baltă pînă la zona alpină.

În ansamblu, toate dioramele sînt mai bine realizate decît tot ce s-a făcut în alte muzee din țară. Grija pentru detaliul semnificativ, neaglomerarea exponatelor vădesc o bună cunoaștere a biocenozelor și un gust sigur. Desigur că există și mici defecte pe alocuri, uneori zonele de contact între fotografii se văd, iar parte din materiale (unele mamifere mari) sînt vechi și distonează (prin naturalizări aproximative) cu ansamblul dioramelor. Cele mai reușite ni s-au părut dioramele reprezentînd „Lunca Jiului" și „Ursoaica în pădure".

Ca o completare a dioramelor, pe o sală sînt expuse vitrine cu plante (presate) și animale din diverse zone ale regiunii : bălți, zăvoaie și lunci, cîmpie, stejar, fag, conifere, pajiști alpine. În fiecare vitrină există și cîte o mică „bioscenă" (sol, vegetație, animale mici). Piesele nu sînt așezate pe rafturi, ci pe mici postamente, la diferite niveluri, evitînd simetria monotonă. Sistemul de grupare a unor animale neînrudite, dar care trăiesc în aceleași zone, este desigur inferior dioramelor, care scot mai bine, din punct de vedere științific și estetic, în relief raporturile dintre viețuitoare și mediu. Totuși el poate fi utilizat, folosind și unor lecții recapitulative cu școlarii de toate vîrstele.

Tema „Transformarea naturii de către om" este cuprinsă în 2 săli mari. Problema este privită prin prisma biologiei, fiind însă puternic evidențiat aportul omului, rolul său în natură. În esență, nu e vorba de o expoziție de produse care ar fi ușor de realizat, ci de o prezentare a legilor naturii și a modului cum se folosește omul de cunoașterea lor spre a-și îmbunătăți traiul.

În primul rînd, sînt prezentate principalele legi ale naturii descoperite de Darwin și de Miciurin, prin piese originale, fotografii și desene colorate. Se exemplifică : variabilitatea, selecția naturală, culoarea protectoare, divergența caracterelor, selecția artificială (Darwin) și diferențierea stadială a tulpinii, metoda amestecului de polen, metoda apropierii vegetative prealabile, metoda intermediarului, hibridarea vegetativă, educarea dirijată etc. (Miciurin). Pe aceeași sală sînt prezentate noțiuni suplimentare despre relațiile dintre organisme în natură : colonii, societăți de animale, comensalism, mutualism, simbioză, parazitism, biocenoză etc.

Poate ar fi indicat ca la partea teoretică să fie expus mai mult material tridimensional original (de exemplu la „culoarea protectoare" etc.).

În sala 2-a se arată realizările obținute în Oltenia pentru transformarea naturii : valorificarea nisipurilor și a terenurilor degradate în folosul pășunatului, silviculturii, pomiculturii, viticulturii etc. Pe un panou se prezintă sursele de sporire a suprafeței arabile. Numai prin desființarea haturilor și a drumurilor de tarla, de pildă, s-au eliberat pînă acum în Oltenia 12 000 ha. În continuare se văd soiuri noi de plante introduse în regiune, raionarea soiurilor de grîu, problema porumbului hi-

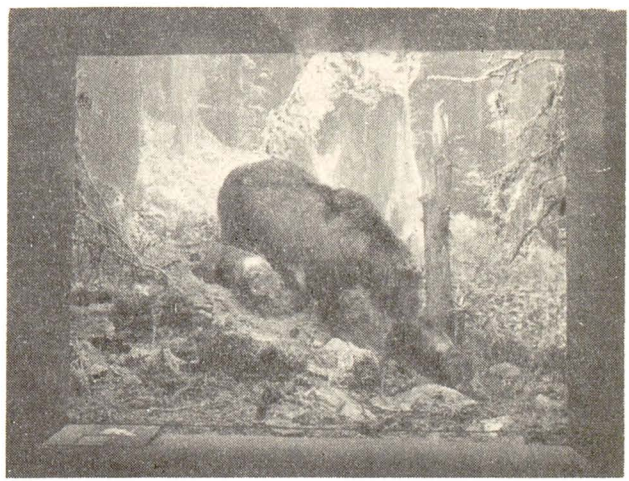

Diorama „Ursoaica în pădure"

https://biblioteca-digitala.ro

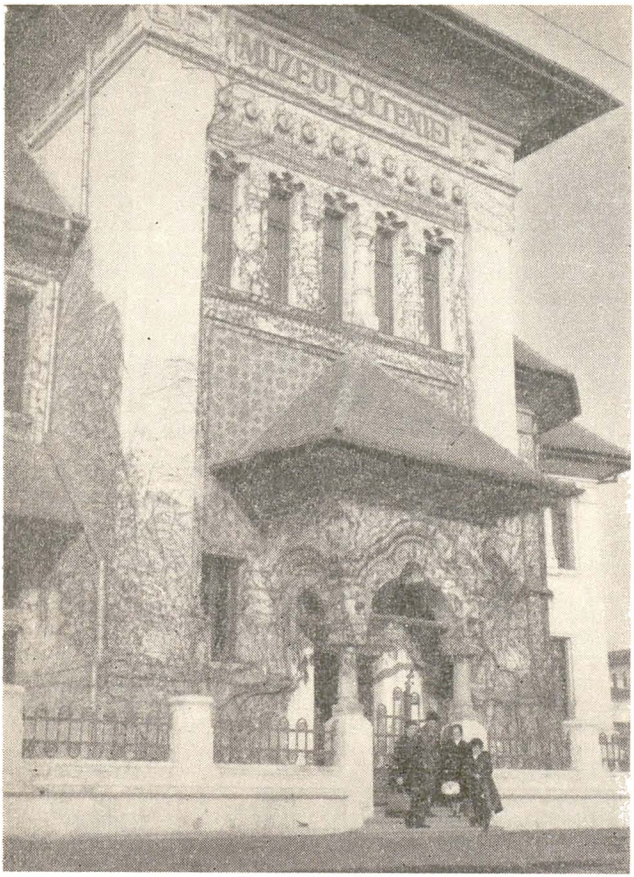

Fațada Muzeului regional al Olteniei, din Craiova

brid, ameliorarea pășunilor și ameliorările de animale. Toate aceste realizări sînt exemplificate prin piese originale sau mulaje, fotografii, hărți, grafice, cifre sugestive — însă fără o aglomerare de materiale — respectînd principiile muzeologiei moderne.

Ieșind din nou în prima sală, vizitatorul vede fotografii mari, care scot în relief, prin exemple locale, munca oamenilor în diferite ocupații legate de natură : pescuit, vînătoare, avicultură, apicultură, sericicultură etc. Se arată și munca oamenilor de știință în aceste domenii, metodele de combatere a dăunătorilor etc.

În general, întregul sector al transformării naturii face o impresie foarte bună, prin multilateralitatea abordării problemelor, ca și prin tehnica prezentării. Elevii, oamenii muncii din domeniul agriculturii și în general toți vizitatorii găsesc în acest sector al expunerii un bogat material de informare, privind principalele legi ale naturii vii și felul cum poate fi dirijată și transformată natura. Este cea mai mobilizatoare parte din expunere, arătînd realizările omului în general — și realizările oamenilor muncii din regiune în special. Totodată, ea ridică în fața vizitatorului multe probleme, dîndu-i prilejul și îndemnîndu-l chiar, să reflecteze la fapte care par acum obișnuite, dar pe care numai victoria clasei muncitoare, desființarea exploatării omului de către om și progresul societății și al științei din țara noastră le-au adus în domeniul realităților și la îndemîna oricui.

Pe o sală mică este prezentată tema „Ocrotirea naturii". După părerea noastră există un serios decalaj între prezentarea acestei teme, slab realizată, și restul expunerii. Se folosesc unele fotografii de peisaje, de peșteri etc., însă credem că un muzeu care are o activitate fotografică atît de susținută (peste 12 000 clișee în fototecă) poate expune un material mai interesant.

În concluzie la această succintă prezentare a Secției de științe naturale de la Muzeul Olteniei, vrem să spunem următoarele : socotim că această expoziție se situează în prezent pe primul plan al realizărilor muzeologice din țara noastră — în domeniul științelor naturii — atît prin tratarea științifică și multilaterală a problemelor, cît și prin soluțiile originale și elegante găsite pentru prezentarea lor. Credem că înaltul nivel calitativ al expunerii, care îmbină conținutul științific cu o formă atrăgătoare și accesibilă, se datorește atît muncii colectivului muzeului cît și eforturilor depuse de I. S. Decorativa pentru realizarea unei prezentări moderne.

Recomandăm naturaliștilor din alte muzee să viziteze Muzeul Olteniei, acest schimb de experiență fiind foarte util.

https://biblioteca-digitala.ro

Vasile Iacob: ACVARIUL MUZEULUI „DELTA DUNĂRII" DIN TULCEA

Delta Dunării a atras de mult atenţia cercetătorilor şi turiştilor, care vin pentru a studia bogăţia faunei şi florei, sau pentru a admira farmecul peisajelor. Se simţea nevoia unui muzeu, care să prezinte în mod ştiinţific tot ce are mai specific acest pămînt nou, în continuă formare. În anii regimului democrat-popular, a luat fiinţă în oraşul Tulcea — la intrarea în Deltă — un muzeu de ştiinţele naturii. Vizitatorii pot vedea aici vieţuitoarele Deltei, prezentate în mediul lor de viaţă, iar la demisol, în noua secţie de acvarii, recent deschisă, se desfăşoară în faţa lor viaţa subacvatică. Cele 11 bazine de mare capacitate adăpostesc specii tipice de peşti din Delta Dunării, iar celelalte 11 — mai mici — adăpostesc specii de peşti exotici.

Primul bazin a fost rezervat pentru *crapi*, pentru a sublinia importanţa acestei specii în economia piscicolă a Deltei. Cele 5—6 exemplare, de mărimi impresionante, s-au adaptat destul de repede la viaţa din captivitate. Tot din marea familie a crapului mai sînt expuşi : *caracuda, linul, babuşca, roşioara* etc.

Într-un alt bazin se află *ştiuca* — „rechinul" apelor dulci. Foarte lacomă, ea nu se dă în lături să-şi atace chiar şi semenii din specia sa, caz întîmplat recent în acest acvariu.

O notă aparte, în monotonia de culori a peştilor noştri, o dă *bibanul-soare*, specie importată din America de Nord prin anul 1880, ca peşte de ornament şi care ulterior s-a înmulţit rapid în libertate. Pe fondul verde-măsliniu al spatelui sînt stropi castanii şi albaştri, iar pe laturile corpului — de un auriu şters — apar multe punctişoare. Capul este şi el împodobit cu dungi albastre-aurii, parcă pentru a completa învelişul auriu de pe pîntec. Acest peşte nu e însă apreciat, iar obiceiul său de a mînca icrele altor specii îl face direct dăunător.

Somnul nu-şi dezminte numele şi stă în cea mai mare parte a timpului nemişcat, pe laturile sau pe fundul bazinului. Numai cînd simte hrana iese din această toropeală şi dovedeşte o agerime neaşteptată.

Un oaspete rar al apelor noastre este *anghila*. Ea atrage atenţia vizitatorilor prin aspectul său cu totul neobişnuit în lumea peştilor, aducînd mai degrabă a şarpe. De altfel, pescarul amator din Tulcea care a prins-o, s-a înspăimîntat cînd a tras-o din apă, agăţată de cîrligul undiţei ! Viaţa acestui peşte e şi ea neobişnuită şi dezlegarea tainelor ce le ascundea a dat mult de lucru biologilor. Cînd ajung la maturitate (6—9 ani), cîrdurile de anghile părăsesc apele dulci ale Europei şi Africii, şi se îndreaptă spre Marea Sargaselor (în apropiere de Golful Mexic) străbătînd un drum de circa 8 000 km. Ajunse la capătul călătoriei îşi depun icrele la adîncimi de peste 1 000 m. apoi mor extenuate de lungul drum parcurs. Larvele lor, semănînd cu nişte frunze de salcie, se lasă la început purtate de curentul Goolf-Stream — iar pe măsură ce cresc, înoată activ — în direcţia apelor unde au trăit părinţii lor. Migraţia lor durează ani de zile şi e plină de primejdii : rechinii şi pescăruşii iau un bogat tribut din masa de peşti neajutoraţi. La trecerea dintr-un riu într-altul anghilele dezvoltate şerpuiesc — în timpul nopţii — şi pe uscat, avînd posibilitatea de a respira şi înafara apei, înghiţind aer (oxigenul intră în sînge prin intestin) Mai tîrziu, ele părăsesc, la rîndul lor, aceste ţinuturi, pentru lunga călătorie din care nu vor mai reveni.

Cu drept cuvînt putem spune că marea bogăţie a apelor noastre o constituie sturionii, peşti străvechi, care sînt foarte căutaţi pentru carnea lor deosebit de gustoasă şi pentru vestitele icre negre. În acvarii, ca reprezentanţi tipici sînt expuşi : *morunul, nisetrul, păstruga* şi

https://biblioteca-digitala.ro

cega. Prin mişcări graţioase, ondulîndu-şi neîncetat corpul, parcurg în permanenţă bazinul de la un cap la celălalt.

Pe pereţii laterali ai acestor săli sînt expuse fotografii de mari dimensiuni, cu aspecte din munca pescarilor, precum şi unelte de pescuit. Pentru locuitorii Deltei, denumiri ca: vintire, setci, carmace, avă sau prostovol — sînt obişnuite, cei mai mulţi dintre ei mînuiesc aceste unelte încă din copilărie; pentru vizitatorul venit de pe alte meleaguri, ele constituie obiecte concrete care îi vorbesc nemijlocit de spiritul inventiv şi de măiestria omului în luptă cu natura.

În ultima sală sînt expuşi peştii exotici. Din capul locului impresionează coloritul lor viu şi de diverse nuanţe, în contrast cu verdele plantelor sau albastrul-verzui al apei. Atrage atenţia *carasul auriu*, originar din China de Sud, care, prin selecţii repetate făcute de om, a dat naştere unor varietăţi ce nici nu mai au asemănare cu părinţii, ca: *văl de mireasă, cometa, ochi telescopici* etc.

O înfăţişare ciudată au şi scalarii *(Pterophyllum scalare)*: scurţi dar foarte înalţi şi plaţi, cu aripioarele mult alungite — în formă de seceră; ei stau nemişcaţi mult timp, sau fac mişcări sacadate, înainte şi înapoi, pentru a se opri apoi brusc, căzînd iarăşi într-un fel de extaz parcă. De fapt, întreaga lor formă, ca şi dungile întunecate aşezate pe înălţime, îi ajută la camuflarea printre plantele cu frunze lungi din Amazon, locul lor de baştină.

Deşi de dimensiuni mai mici, peştişorii guppi *(Lebistes reticulatus)* te atrag prin coloritul lor viu şi prin vioiciunea mişcărilor. Spre deosebire de peştii din ţara noastră, ei nasc puii vii. Tot vivipari sînt şi peştişorii negri *Mollienesia sphenops*, care trăiesc în America de Nord şi Centrală, Columbia şi Venezuela şi *Xiphophorus kelleri*, originari din Mexic.

Frumos colorati sînt şi peştişorii: *Puntius schuberti* din America şi *Puntius tetrazona* din Sumatra, ca şi speciile indiene *Danio rerio* şi *Danio malabaricus*.

În afară de aceste specii paşnice, pot fi văzute şi unele bătăioase, care nu suportă în apropiere nici un rival. Aşa e specia *Aequidens portalegrensis*, originară din Brazilia, şi care îşi păzeşte cu străşnicie icrele depuse pe pietre plate.

Instalaţiile tehnice moderne asigură tuturor locuitorilor acestei lumi a apelor, condiţiile de viaţă potrivite.

Această nouă secţie a Muzeului din Tulcea, constituie un mijloc instructiv şi plăcut de cunoaştere a bogăţiilor naturale ale Deltei.

Constantin Bălan şi Eugen Comşa: REFLECTAREA PRINCIPALELOR EVENIMENTE DIN ISTORIA CAPITALEI, ÎN MUZEUL DE ISTORIE A ORAŞULUI BUCUREŞTI

Muzeul de istorie a oraşului Bucureşti se numără printre instituţiile culturale de seamă ale capitalei.

Reorganizat în anii puterii populare după principii tematice noi, prin străduaniile depuse de colectivul de cercetători ai unităţii şi sub îndrumarea forurilor culturale de specialitate, muzeul a fost inaugurat la 23 ianuarie 1959 cu prilejul Centenarului Unirii, în preajma aniversării semimileniului de existenţă atestată documentar, a capitalei patriei noastre.

Expoziţia de bază înfăţişează aspectele cele mai importante din viaţa desfăşurată pe actualul teritoriu al oraşului Bucureşti, începînd din orînduirea comunei primitive şi pînă în contemporaneitate.

Temele sînt exemplificate cu ajutorul unor bogate şi variate colecţii de piese originale, care atestă particularităţile modului de trai

https://biblioteca-digitala.ro

al locuitorilor în decursul vremurilor.

Procesul dezvoltării oraşului Bucureşti este înfăţişat în cadrul evoluţiei generale a istoriei ţării noastre.

În primele două săli sînt valorificate, în condiţii muzeistice adecvate, un număr de obiecte descoperite pe baza cercetărilor arheologice, provenind de la comunităţile care au trăit în paleolitic, neolitic, în epoca bronzului şi în epoca fierului.

Un loc important îl ocupă, în cadrul tematicii, problemele legate de viaţa materială şi culturală a populaţiei geto-dace, care a locuit în diferite aşezări situate în zona oraşului Bucureşti de-a lungul veacurilor III î.e.n — I e.n. Textul care precede exponatele caracterizează în linii generale epoca fierului. Apoi, în două vitrine, sînt expuse unelte de metal şi diferite obiecte ceramice descoperite în săpăturile de la Popeşti-Novaci. O fotografie plasată deasupra uneia dintre vitrine prezintă vizitatorilor aspectul staţiunii geto-dace, de unde provin piesele din muzeu. Tabloul fizionomiei societăţii în această perioadă este completat cu ajutorul unor elemente de podoabă care reflectă stadiul evoluţiei culturale a populaţiei geto-dace. Urmează un panou cu desene figurative care atestă cîteva din preocupările mai importante de viaţă ale localnicilor în epoca fierului.

Cultura materială a geto-dacilor ar putea fi mai bine pusă în lumină dacă alături de aceste obiecte ar exista şi unele fotografii de detaliu, sau o machetă a aşezării întărite prin şanţuri de la Popeşti-Novaci.

Sala următoare, a treia, este destinată epocii cuprinse între veacurile IV—IX şi prezintă caracteristicile vieţii social-economice a comunităţilor stabilite în aşezările de la Giuleşti, Pipera, Tei, Crîngaşi şi altele. O atenţie deosebită a fost acordată sublinierii evoluţiei elementelor de cultură materială specifice modului de trai al populaţiei băştinaşe. Pentru aceasta au fost folosite o serie de obiecte ceramice, unelte de fier şi podoabe descoperite la Străuleşti şi în alte puncte ; de asemenea, o fotografie care înfăţişează un cuptor descoperit în staţiunea de la Fundenii Doamnei. Pe un panou, alte trei fotografii vădesc aspectul locuinţelor construite de populaţia aşezată în perimetrul actual al oraşului Bucureşti. Un text explicativ cuprins în tematică precizează că de-a lungul acestei epoci, teritoriul ţării noastre a fost străbătut de grupurile de migratori sarmaţi, goţi, huni etc. Monedele bizantine datînd din veacurile VI-IX, expuse pe o planşetă, constituie o dovadă evidentă a legăturilor de schimb pe care populaţia autohtonă le întreţinea cu Bizanţul.

Exponatele amintite, valorificate împreună cu alte materiale complimentare, reflectă stadiul evoluţiei modului de viaţă a localnicilor în această perioadă, cînd s-a desăvîrşit procesul de formare a poporului romîn, fenomen istoric subliniat prin diferite exponate şi piese arheologice rezultate din cercetările recente ale muzeului.

Cea de-a patra încăpere din muzeu oglindeşte, prin diferite colecţii de obiecte, schimbările petrecute în cadrul societăţii romîneşti de pe teritoriul Bucureştilor, în vremea ultimelor popoare migratoare — pecenegi, cumani, tătari.

Prin intermediul unor texte şi hărţi este subliniată importanţa actului întemeierii Ţării Romîneşti şi a existenţei primelor capitale ale tînărului stat feudal. Ca urmare a transformărilor petrecute în structura vieţii social-economice a locuitorilor ţării noastre şi a sporirii activităţii comerciale în secolul XV, încep să fie atestate documentar o serie de noi centre urbane.

Apariţia oraşului Bucureşti, care se numără printre acestea, este subliniată foarte sugestiv în sala a V-a cu ajutorul unei copii fidele a actului din 1459, septembrie 20, în care numele capitalei patriei noastre este amintit pentru prima dată. Alături de documentul citat, un text sintetizează cîteva informaţii în legătură cu evenimentele politice mai importante din veacul al XV-lea, în rîndul cărora este reliefată în special, lupta dusă de Vlad Ţepeş împotriva jugului otoman. Portretul în ulei al voievodului, aşezat lîngă actul din 1459, emis în timpul lui, străjuieşte panoul din această încăpere în care sînt înfăţişate acţiunile întreprinse contra turcilor cu mai bine de cinci sute de ani în urmă.

În secolul al XVI-lea unii domni pămînteni au părăsit vechile tradiţii de luptă antiotomane, ducînd o politică de supunere totală faţă de Poartă. Astfel, Mircea Ciobanul pentru a fi mai aproape de protectorii săi turci, mută capitala ţării la Bucureşti. Un text plasat alături de tabloul domnului explică vizitatorilor acest fapt, iar panoul cu fotografii şi relevee ale curţii domneşti, clădite de Mircea Ciobanul, constituie o mărturie a existenţei primelor edificii laice şi religioase domneşti, ridicate în Bucureşti. Pentru a ilustra mai bine diferite aspecte din realităţile acelei vremi au fost grupate într-o vitrină o serie de obiecte de sticlă, ceramică şi de metal, descoperite prin săpăturile arheologice efectuate

https://biblioteca-digitala.ro

la Curtea Veche între anii 1953—1954.

În aceeași sală este succint exemplificată și problema organizării administrative a Bucureștilor. Alături de textul care subliniază atribuțiile judeților și pîrgarilor în cadrul vieții orășenești, se află facsimilele cîtorva documente eliberate de aceștia. Printre ele figurează copia fidel executată a celui mai vechi act, din 1593, mai 13, în care este menționat județul și anume Necula a lui Bobanea.

Nu ar fi fost poate lipsit de interes ca la această temă să existe și unele materiale în legătură cu atribuțiile reprezentanților puterii domnești în viața orașului.

O altă problemă ce reține atenția vizitatorilor o constituie lupta dusă împotriva turcilor de poporul romîn, în timpul lui Mihai Viteazul. Panoul consacrat acestei etape cuprinde un text explicativ, hărți și cîteva stampe din rîndul cărora reținem figura voievodului, a unui călăreț valah din veacul XVI, a lui Sigismund Bathory, principele Transilvaniei și a lui Sinan Pașa, conducătorul oștirii turcești, înfrînte în bătălia de la Călugăreni, precum și originalul cronicii lui Balthasar Walther care descrie evenimentele dramatice și eroice ale războiului antiotoman din 1595.

Istoria Bucureștilor în secolul al XVII-lea este evocată într-o încăpere unde, printre temele abordate, ocupă un loc deosebit și răscoala seimenilor și a dorobanților din timpul lui Matei Basarab și Constantin Șerban voievod. Textul cuprins aci, între celelalte exponate, înfățișează cauzele izbucnirii răscoalei. Cîteva fotografii reproduc apoi pasagii din cronici și documente în care sînt reliefate momentele deosebite ale desfășurării mișcării slujitorilor din 1655. Pe un plan al orașului, reconstituit de cercetătorii muzeului, sînt marcate centrele răscoalei. Fotografia crucii ridicate de Preda, mare vornic, pentru fiul său Papa postelnicul, ucis de seimeni, existente și astăzi în capitală (dar refăcută din piatră în timpul lui Constantin Brîncoveanu) și expusă la această temă, evocă o dată mai mult, răscoala slujitorilor din București, îndreptată împotriva asupririi feudale.

O altă temă exemplificată foarte sugestiv în sala a șaptea din expoziția de bază este afectată perioadei domniei lui Constantin Brîncoveanu. În timpul îndelungatei sale stăpîniri, datorită sistemului fiscal apăsător la care era supusă cea mai mare parte a populației și în urma exploatării țăranilor dependenți de pe proprriile domenii, veniturile domnului și ale cămării domnești au sporit considerabil. Aceasta i-a permis voievodului să desfășoare, printre altele, o bogată activitate culturală și artistică. Fotografiile și releveele palatului de la Mogoșoaia constituie o dovadă evidentă a stadiului înfloritor la care ajunsese, din acest punct de vedere, Țara Romînească în timpul lui. Pe un alt panou sînt grupate apoi facsimilele unor documente ce reflectă diferite aspecte din viața orașului. Tabloul în ulei al lui Brîncoveanu este așezat în dreptul vitrinei cu obiectele personale ale domnului, unde există un exemplar din „Foletul Novel" cu însemnările sale autografe, precum și sabia încrustată cu pietre și sceptrul voievodului.

Temele referitoare la evoluția vieții economice în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea sînt tratate foarte succint. O serie de date importante, care privesc viața comercială și mai ales activitatea hanurilor, lipsesc (exemplu: informații în legătură cu hanul Șerban Vodă ș.a.). De asemenea, sînt prea puțin ilustrate aspectele activității culturale și mai ales datele în legătură cu învățămîntul. N-au fost cuprinse aici nici știrile relativ la calamitățile care s-au abătut asupra Bucureștiului (ciumă, cutremure, incendii etc.).

O extindere prea mare și inutilă a fost acordată, în schimb, prezentării planurilor de la 1770 și 1791 ale orașului (în total trei), care ocupă foarte mult spațiu ; la unele din ele s-ar putea renunța.

Tematica în sala a șaptea se încheie cu prezentarea în linii generale a revoluției maselor populare din 1821 conduse de Tudor Vladimirescu. Exponatele înfățișează, în primul rînd, momentul pregătirii revoluției și cauzele social-economice care au dus la declanșarea ei. Între diferitele materiale grupate aici se află portretul lui Tudor Vladimirescu, ciorna proclamației de la Padeș, cîteva stampe și o hartă marcînd înaintarea trupelor de panduri spre București.

Pe un plan al orașului sînt indicate apoi o serie de puncte în care s-au desfășurat acțiuni în capitală la 1821.

Un alt panou prezintă aspecte mai importante din timpul revoluției în București, cuprinzînd proclamațiile date de Tudor către orășeni, în care cheamă poporul să lupte împotriva nedreptăților sociale. Între stampele folosite aici se află o vedere a mănăstirii Cotroceni, unde pandurii își stabiliseră tabăra, o imagine care-l înfățișează pe Vladimirescu între oștenii săi precum și fotografia casei — astăzi dispărută —

https://biblioteca-digitala.ro

de pe str. Militari, în care a locuit pandurul Poşcă.

Alte stampe şi documente osmane atestă intervenţia trupelor turceşti care au înăbuşit revoluţia de la 1821. Printre exponate există şi facsimilul unei scrisori adresate de Puşkin lui S. D. Davîdov, în care aminteşte înfrîngerea revoluţiei.

Alături de materialele citate, în cadrul aceleiaşi teme sînt expuse într-o vitrină unele publicaţii mai vechi, referitoare la anul revoluţionar 1821 şi apoi arme din epoca respectivă, printre care se află şi cartuşiera lui Bimbaşa Sava, cel ucis de turci în Bucureşti.

În sala a opta este prezentată, în continuare, epoca de sfîrşit a istoriei feudale a oraşului şi aspecte din perioada orînduirii capitaliste, pînă la 1864. Aici ocupă un loc central revoluţia de la 1848.

Colectivul de cercetători ai muzeului au stabilit de la început, cu ajutorul unei hărţi, centrele revoluţionare existente în întreaga Europă, în această vreme, în rîndul cărora se află şi oraşul Bucureşti, semnalat în mod deosebit printr-o interesantă soluţie muzeistică. Referindu-se la creşterea fluxului revoluţionar, care începuse să cuprindă centrul Europei şi să înainteze tot mai mult către răsărit, Fr. Engels arăta în 1853 că „...hotarele revoluţiei înaintează neîncetat" şi că „ultimele ei avanposturi au fost în Varşovia, Debreţin şi Bucureşti" (K. Marx şi Fr. Engels, Opere, vol. 9. Buc. 1959, p. 35).

Îndreptată împotriva orînduirii feudale şi a clasei dominante reacţionare, revoluţia de la 1848 a cunoscut o amploare deosebită în rîndul maselor populare bucureştene. Un plan al oraşului menţionează principalele puncte în care s-au desfăşurat acţiuni în timpul revoluţiei. Pe un panou sînt expuse apoi fotografiile unora dintre fruntaşii revoluţionari : N. Bălcescu, precum şi Al. Golescu, Gh. Magheru, Cezar Bolliac, Popa Şapcă. Figurile lor sînt străjuite de drapelul tricolor al revoluţiei. În continuare, vizitatorul are posibilitatea să urmărească cîteva din decretele emise de guvernul provizoriu şi unele date în legătură cu participarea maselor la acţiunile din 1848. Tematica cuprinde, de asemenea, o hartă a ţării, pe care sînt indicate principalele centre unde au avut loc mişcări în timpul revoluţiei de la 1848. Momentul înăbuşirii revoluţiei de la 1848 de către trupele turceşti este evocat cu o serie de materiale documentare, stampe, fotografii. Din rîndul lor se desprinde imaginea stampei ce înfăţişează lupta dată de pompieri cu turcii în Dealul Spirii, la 13 septembrie 1848 şi fotografia din 1901 a grupului de veterani care au participat la această bătălie.

Fotocopia după actul de înmormîntare a lui N. Bălcescu într-o groapă comună la Palermo, în Italia, expusă într-o vitrină, evocă sfîrşitul tragic al marelui democrat revoluţionar, fruntaş al revoluţiei de la 1848, mort la 29 noiembrie 1852, exilat de contrarevoluţia internă şi externă.

În aceeaşi încăpere este oglindit un alt moment important din istoria ţării şi a oraşului Bucureşti şi anume Unirea Ţărilor Romîne prin dubla alegere a domnitorului Alexandru Ioan Cuza, la 24 ianuarie 1859.

Actul Unirii apare în expoziţie, ca un rezultat al evoluţiei sub raport economic, social şi politic al Principatelor Romîne, ilustrat de numeroase exponate. Dintre acestea, remarcăm macheta morii Assan, care sugerează procesul incipient de formare a industriei bucureştene la începutul celei de-a 2-a jumătăţi a secolului XIX.

Un rol deosebit în promovarea şi pregătirea actului Unirii l-au avut masele populare, ai căror reprezentanţi au desfăşurat o asiduă activitate în cadrul Divanurilor Ad-hoc, aşa cum o dovedesc unele materiale — stampe, fotografii, texte. Aportul maselor populare a fost hotărîtor în zilele de 22—24 ianuarie 1859, cînd, în urma presiunilor exercitate de acestea asupra Adunării elective, a fost ales, ca domn al Ţării Romîneşti, Alexandru Ioan Cuza. Articolele publicate în presă, în Romînul, Patria, Secolul, Naţionalul, Dîmboviţa ş.a. din ale căror numere unele sînt prezentate în muzeu, atestă modul cum au fost dezbătute problemele Unirii înainte de 1859.

Printre materialele mai importante, care reflectă evenimentele anului 1859, figurează o stampă înfăţişînd pe Al. I. Cuza în trecere spre Adunare, aclamat de popor, şi depeşa telegrafică ce anunţa la Bucureşti, alegerea lui ca domn al Moldovei. Pe două panouri sînt prezentate apoi cîteva exponate care amintesc reformele social-economice înfăptuite în timpul lui Cuza. Un loc important îl ocupă afişul cuprinzînd legea rurală din 1864.

Preţioasa colecţie de obiecte care au aparţinut domnitorului îl ajută pe vizitator să înţeleagă mai bine unele din caracteristicile vieţii materiale şi culturale a vremii. În mod deosebit reţin atenţia obiectele personale ale domnitorului lucrate în aur şi pietre preţioase, ce i-au fost dăruite de locuitorii diferitelor districte în semn de recunoştinţă pentru re-

https://biblioteca-digitala.ro

formele înfăptuite (sabia de Toledo dăruită de orașul Turnu-Măgurele, un medalion dat de locuitorii districtului Tecuci, ceasuri etc.).

În cea de-a noua sală a muzeului sînt sintetizate o serie de probleme importante din istoria capitalei de la 1866 la 1878. Colectivul de cercetători ai unității au prezentat schematic cu ajutorul unor grafice, statistici și alte materiale, aspectele cele mai caracteristice din dezvoltarea orașului pe drumul capitalismului. În tematică apar, de asemenea, unele informații în legătură cu evenimentele din București în timpul războiului de independență.

Cucerirea independenței politice a accelerat în mare măsură dezvoltarea din punct de vedere urbanistic a capitalei. Pentru prima oară este pus în practică în această sală un sistem foarte sugestiv de expunere, acel al dioramelor, în care bucureștenii pot întîlni două interesante imagini reconstituite ale orașului de altă dată.

Dar, în această parte, unde este cuprinsă istoria epocii moderne a Bucureștiului, din lipsă de spațiu, temele sînt exemplificate în linii foarte generale. Adesea, un anumit obiect este folosit pentru a sugera existența unei ramuri industriale. Ideea de a contura anumite probleme din tematică numai cu ajutorul obiectelor nu este întotdeauna bine aleasă. Astfel, niciodată vizitatorii Muzeului de istorie a orașului București nu vor ști, privind numai felinarul suspendat într-una din săli (sala nouă), că introducerea gazului aerian pentru iluminarea capitalei a fost realizată la noi înaintea multor capitale ale lumii.

În cea de-a zecea încăpere, sînt cuprinse în tematică, numeroase date în legătură cu începuturile mișcării muncitorești în București.

Odată cu dezvoltarea pe drumul capitalismului a țării noastre, clasa muncitoare începe să se organizeze pentru a lupta împotriva nedreptăților sociale și a-și cere cu fermitate drepturile. Cercurile socialiste, care au activat în deceniile al 8-lea și al 9-lea din secolul trecut, au avut un rol important în răspîndirea marxismului în Romînia. Ulterior, marcînd începuturile procesului de unire a mișcării muncitorești cu socialismul, au fost create cercurile muncitorilor, prima organizație de acest fel fiind Cercul muncitorilor din București. Sub influența acestuia muncitorii din capitală și-au afirmat cu tărie poziția hotărîtă față de reprimarea răscoalelor țărănești din 1888, așa cum atestă exponatele din muzeu, între care se află și manifestul Cercului muncitorilor din București. Grevele declarate către sfîrșitul secolului al XIX-lea, îndreptate împotriva exploatării capitaliste, oglindite de diferite alte materiale din expoziție, reflectă creșterea avîntului luptei clasei muncitoare și a maturizării ei politice. Momentul cel mai important din această etapă îl constituie înființarea Partidului Social Democrat al muncitorilor din Romînia în 1893. Panoul afectat temei cuprinde, între altele, proiectul de program al P.S.D.M.R. publicat în ziarul Munca, precum și alte materiale referitoare la Congresele II, III și IV ale P.S.D.M.R.

Macheta Atelierelor C.F.R. din această sală, ca și diorama care reprezintă interiorul unui alt atelier, completează tabloul asupra stadiului de dezvoltare al industriei, precum și în legătură cu condițiile inumane în care erau siliți să lucreze muncitorii.

În sala a 11-a este oglindită istoria orașului de la 1900 pînă în anul 1944. Tematica cuprinde în cea mai mare parte probleme legate de lupta clasei muncitoare împotriva regimului burghezo-moșieresc. Bogatul material expus în muzeu, alcătuit din texte din presa vremii, fotografii și alte piese, atestă creșterea avîntului mișcării muncitorești la începutul secolului al XX-lea, în perioada de trecere la capitalismul monopolist, la imperialism. Aici, este subliniată, între alte teme, lupta desfășurată de clasa muncitoare pentru crearea primelor sindicate bazate pe principiul luptei de clasă. De asemenea, sînt puse în evidență acțiunile întreprinse împotriva reprimării sîngeroase a răscoalelor țărănești din 1907 și solidarizarea muncitorimii bucureștene cu țăranii răsculați. Pe un alt panou este atestată poziția hotărîtă adoptată de clasa muncitoare în timpul războaielor balcanice din 1912—1913.

Creșterea avîntului revoluționar în Romînia, ca rezultat al ascuțirii contradicțiilor interne de clasă în perioada de la sfîrșitul războiului imperialist, este marcată de o serie de exponate care înfățișează luptele proletariatului bucureștean din anii 1918—1920. Un loc important îl ocupă în cadrul acestei teme materialele care stau mărturie acțiunilor și grevelor din noiembrie—decembrie 1918, un spațiu corespunzător fiind rezervat demonstrației din Piața Teatrului Național la 13 decembrie 1918, cînd 102 muncitori au fost uciși mișelește din ordinul guvernului burghezo-moșieresc.

Pe un alt panou este ilustrat apoi momentul culminant al luptelor din anii a-

https://biblioteca-digitala.ro

vîntului revoluționar și anume, greva generală din Octombrie 1920, cu diferitele ei aspecte pe teritoriul capitalei.

Paralel cu lupta revoluționară dusă de clasa muncitoare în această vreme, s-a desfășurat și procesul de clarificare ideologică în rîndurile mișcării muncitorești. Momentul culminant al acestui proces îl constituie crearea Partidului Comunist din Romînia în mai 1921, victorie istorică a leninismului împotriva oportunismului și reformismului în mișcarea muncitorească. Tema ocupă un loc central în această sală. Între alte exponate, atrage atenția o dioramă care prezintă interiorul sălii de pe str. Sf. Ionică în care s-au desfășurat lucrările Congresului de constituire a Partidului Comunist din Romînia. Pe un panou drapat cu roșu este fixată, în plan principal, o hartă indicînd centrele din țară care au trimis delegați la Congresul Partidului Comunist din Romînia. În continuare sînt expuse ordinea de zi și moțiunile votate de Congres, precum și fotografiile unor fruntași ai mișcării muncitorești care au militat pentru înființarea Partidului Comunist din Romînia și afilierea lui la Internaționala a III-a Comunistă.

Alte materiale vădesc măsurile de represiune îndreptate de regimul burghezo-moșieresc împotriva participanților la Congres, în rîndul cărora se înscrie și cunoscutul proces din Dealul Spirii, intentat comuniștilor.

Etapele următoare sînt înfățișate mai întîi printr-o serie de exponate privind dezvoltarea întreprinderilor industriale în București în perioada de stabilizare relativă a capitalismului și în timpul marei crizei economice mondiale din anii 1929—1933.

Diferite materiale ilustrează apoi momentele cele mai semnificative din lupta P.C.R. pentru mobilizarea maselor populare împotriva regimului burghezo-moșieresc care aruncase greutățile crizei pe spinarea maselor, înăsprind condițiile de trai ale clasei muncitoare. Numeroase exponate reflectă viața grea a muncitorilor și a altor categorii sociale, și acțiunile întreprinse împotriva scăderii salariilor, a pensiilor, împotriva creșterii impozitelor, împotriva concedierilor etc.

Acțiunile revoluționare din această perioadă au atins punctul culminant în ianuarie-februarie 1933. În fruntea acestor mari bătălii de clasă s-au situat muncitorii ceferiști și petroliști. Panoul consacrat acestei teme cuprinde diferite materiale fotografice și documente — fotocopiate — care oglindesc aspecte de la demonstrațiile muncitorești, precum și imaginea casei din str. Mitropolit Grigore 69 unde a avut loc conferința pe țară a ceferiștilor care a ales comitetul central de acțiune al cărui secretar a fost tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Exponatele pun în lumină rolul conducător al Partidului Comunist din Romînia în lupta dusă pentru apărarea drepturilor clasei muncitoare, care culminează cu acțiunile eroice de la Griviția. Fotografii de mari dimensiuni evocă în mod impresionant evenimentele petrecute la Griviția-Roșie în zilele eroice ale lui februarie 1933 și îndeosebi momentele glorioase din ziua de 16 februarie. Diferite alte fotografii înfățișează solidaritatea muncitorimii bucureștene cu greviștii de la Atelierele C.F.R. Pe un panou sînt expuse apoi fotocopii după dosarele celor uciși, pe care autoritățile burghezo-moșierești au scris cu cinism cuvintele „Omor scuzabil".

Alte materiale atestă ecoul stîrnit în țară și în străinătate de luptele de la Griviția.

O machetă de mari proporții existentă în această sală amintește vizitatorilor aspectul Atelierelor C.F.R. din acea vreme și locurile unde s-au desfășurat luptele.

În perioada care a urmat, Partidul Comunist din Romînia a desfășurat o luptă hotărîtă împotriva politicii de fascizare a țării, promovate de guvernele reacționare, și pentru realizarea Frontului Unic Muncitoresc și a Frontului Popular Antifascist. Alături de documentele care reflectă aceste aspecte, se află expus un costum de deținut și cătușele cu care ani de-a rîndul guvernanții vechiului regim au încercat să înăbușe lupta clasei muncitoare, întemnițînd pentru cercetări la Văcărești, pe unii dintre fruntașii mișcării, care erau apoi duși spre cumplita temniță de la Doftana.

Tot în această sală sînt înfățișate unele aspecte în legătură cu dezvoltarea culturală și edilitar-urbanistică în perioada 1900—1944, exemplificate cu ajutorul unor fotografii, texte etc.

Un loc important este acordat luptei duse de partid împotriva dictaturii fasciste și a războiului antisovietic. O hartă cu casele ilegale în care se organizau acțiunile de luptă ale comuniștilor, completează această temă.

În sala a 12-a sînt înfățișate etapele pregătirii și înfăptuirii insurecției armate din august 1944 sub conducerea Partidului Co-

https://biblioteca-digitala.ro

munist Romîn. Exponatele subliniază lupta partidului pentru unirea tuturor forțelor patriotice în vederea asigurării victoriei insurecției. Printre materialele existente în cadrul acestei teme se află și fotografia din acea perioadă a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej. Panourile cuprind diferite schițe și liste ale obiectivelor germane și românești care trebuiau ocupate, precum și planurile acțiunilor de luptă care au avut loc la Băneasa-Otopeni și în alte puncte. Armele și uniforma existente într-o vitrină completează tabloul evocator al acestui memorabil și hotărîtor eveniment al istoriei poporului romîn.

Victoria insurecției armate din august 1944 constituie începutul revoluției populare a cărei sarcină de bază era lichidarea rămășițelor feudale, desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și construirea societății noi, socialiste. Exponatele pun în lumină reformele înfăptuite în prima etapă a revoluției populare, care au deschis un drum larg progresului economic și social. Un moment important din această etapă îl constituie instaurarea regimului democrat popular la 6 martie 1945; în continuare sînt prezentate înfăptuirile din anii următori, realizate pe baza hotărîrilor Conferinței Naționale a Partidului Comunist Romîn din 1945, înfăptuiri care culminează cu actul proclamării Republicii Populare Romîne la 30 decembrie 1947, moment ce marchează trecerea la revoluția socialistă.

Ca urmare a liniei trasate de Congresul I al Partidului Muncitoresc Romîn din februarie 1948, a fost înfăptuit în același an, actul revoluționar al naționalizării principalelor mijloace de producție. Trecerea acestora în stăpînirea poporului a deschis o nouă etapă de mari și multilaterale înfăptuiri, de adînci schimbări în viața social-economică, politică și culturală a țării noastre și a orașului București.

Expoziția cuprinde sistematic în sălile 12—14 aspecte importante ale dezvoltării industriei bucureștene în anii puterii populare și cu precădere a industriei grele. Obiectele expuse sînt produse de întreprinderile din capitală și reflectă stadiul înaintat al tehnicii industriale. În mod deosebit sînt prezentate aici inovațiile aduse de muncitori în procesul de producție.

Un loc important îl ocupă datele în legătură cu dezvoltarea sectorului agricol socialist, a comerțului intern și extern și a transporturilor.

Alte aspecte privesc domeniul investițiilor de stat, al învățămîntului, al activității științifice, culturale și sportive.

Transformările adînci petrecute în domeniul edilitar-urbanistic al capitalei, ca urmare a vastei campanii de construcții în toate zonele orașului, își găsesc o amplă ilustrare în muzeu.

O hartă de mari proporții, cu jocuri de lumină, înfățișează cele mai noi și mai marcante realizări din București. Ea constituie un mijloc eficient prin care muzeul reflectă ritmul impetuos de construcții și prefaceri pe care le trăiește astăzi capitala în toate sectoarele de activitate.

Un loc important îl ocupă în muzeu darurile oferite de numeroase orașe din Europa, America, Africa și Asia, Capitalei țării noastre la aniversarea celor 500 de ani de existență atestată documentar.

Tematica expoziției de bază a muzeului se încheie cu materialele care pun în lumină însemnătatea hotărîrilor Congresului al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn pentru dezvoltarea vieții social-economice, științifice și culturale a țării.

Încheind prezentarea în linii generale a temelor din expoziția de bază a muzeului, considerăm că tematica este alcătuită în mod științific urmărind evoluția formelor de existență a societății de pe teritoriul Bucureștilor din comuna primitivă pînă în orînduirea socialistă.

Transformările petrecute în cadrul fiecărei orînduiri, din cele mai vechi timpuri și pînă astăzi, sînt explicate prin prisma schimbărilor produse în structura vieții social-economice.

O atenție deosebită a fost acordată frămîntărilor sociale și luptelor de clasă care au determinat mersul înainte al societății.

Faptele de istorie politică completează judicios tabloul vieții populației bucureștene, uneori atît de zbuciumate.

Aspectele activității culturale cuprinse în tematică reflectă stadiul de dezvoltare social-economică a societății de-a lungul fiecărei etape istorice.

Imaginile din trecutul orașului sînt întregite cu date referitoare la organizarea administrativă, edilitate și urbanism.

Metodele de expunere sînt variate și, în general, bine folosite. În funcție de importanța temei și de spațiul afectat, anumite evenimente sau aspecte din trecutul Bucureștiului au fost subliniate în expoziție cu ajutorul unor texte explicative, a unor piese originale reprezentative, cu materiale complimetare, planuri, hărți, copii figurative, desene, statistici. Obiectele sînt așezate fie

https://biblioteca-digitala.ro

în vitrine sau pe panouri, planşete, mici podiumuri şi uneori fără nici un alt auxiliar. Machetele şi dioramele, deosebit de judicios realizate, completează în bună măsură imaginile unor probleme care au fost exemplificate în muzeu.

Valorificarea exponatelor în condiţii adecvate face ca muzeul să fie o adevărată şcoală pentru vizitator, reflectînd caracteristicile vieţii social-economice, politice şi culturale a locuitorilor oraşului de-a lungul frămîntatei sale existenţe. Modul deosebit de interesant în care colectivul de cercetători ai unităţii a reuşit să prezinte publicului preţioasele colecţii de obiecte, ca şi întreaga activitate muzeistică desfăşurată pentru popularizarea acestei instituţii culturale, justifică, pe drept cuvînt, aprecierea de „unitate fruntaşă" atribuită Muzeului de istorie a oraşului Bucureşti.

Florea Bobu Florescu: COLECŢIA DE ETNOGRAFIE ŞI ARTĂ POPULARĂ A MUZEULUI DE LA GOLEŞTI

În cadrul revoluţiei culturale din ţara noastră, muzeele de etnografie şi artă populară au înregistrat o mare dezvoltare. După 23 August 1944, s-au organizat zeci de muzee sau colecţii noi, iar altele s-au reprofilat, ceea ce a făcut ca Romînia să dobîndească un loc de prestigiu mondial atît prin valoarea muzeelor, cît şi prin tehnica modernă de expunere.

Printre muzeele noi din ţara noastră se numără şi cel de la Goleşti. Adăpostit în conacul familiei Goleştilor, care a jucat un rol important la începuturile vieţii noastre culturale moderne, el cuprinde mai multe secţii, diferite prin conţinutul lor, dar care la un loc formează un ansamblu organic.

Prin îngrijita ambianţă creată cu ajutorul pieselor originale rămase (mobilier, obiecte de decor, biblioteca familiei, acte, documente etc.) secţia I readuce în faţa noastră actele de seamă ale familiei Goleştilor, cărturari cu vederi progresiste. Secţia II-a cuprinde o serie de piese originale sau în facsimil, care arată cum a luat fiinţă şcoala de la Goleşti, în care învăţau îndeosebi copiii ţăranilor săraci, facsimile şi cărţi despre dezvoltarea şcolii romîneşti din Ţara Romînească pînă la revoluţia din 1848. Între altele se expune şi cunoscuta „Băgare de seamă asupra canoanelor grămăticeşti de Dlui Vornicul Iordache Golescul, 1840 (fiul răposatului Banului Radu Golescu"). În Secţia istorică sînt prezentate documente legate de răscoala lui Tudor Vladimirescu şi Revoluţia din anul 1848. Cele trei secţii ilustrează momente importante din istoria vieţii noastre culturale şi politice din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Secţia etnografică prezintă vizitatorilor aspecte caracteristice ale culturii şi artei populare din regiunea Argeş.

În cele ce urmează vom stărui asupra caracterului şi semnificaţiei colecţiei de etnografie şi artă populară a Muzeului de la Goleşti.

Bazele înfiinţării muzeului etnografic au fost puse în anul 1958 cînd s-a elaborat planul tematic al acestei noi unităţi muzeale.

După unele cercetări preliminare în regiunea Argeş, care au avut scopul de a determina zonele din care vor fi colectate obiectele, s-a trecut la achiziţii încă din anul 1960. În decurs de opt luni de zile, colective de specialişti de la Muzeul satului, Muzeul de artă populară, precum şi de la Muzeul regional din Piteşti au achiziţionat un fond de cca 1700 piese. Piesele au fost bine selecţionate, fiind definitorii sub raport tipologic.

De fapt, obiectele se pot grupa în două categorii: unele reprezintă aspectele caracteristice etnografice şi de artă populară pentru zona de munte şi altele pentru zona de şes. Ideea de a sublinia diferenţierea elementelor de cultură ma-

https://biblioteca-digitala.ro

terială între cele două zone a fost fericită. Exponatele reuşesc într-adevăr să arate cum oamenii din aceeaşi regiune au adus aportul lor la conturarea unor variate forme de cultură.

Numărul obiectelor cuprinse în expoziţie nu este prea ridicat, dar suficient pentru o colecţie de acest gen : cca 800. Unele piese pot fi considerate unice, fiind caracteristice nu numai pentru regiunea Argeş, ci pentru genul respectiv de obiecte. Cînd facem această afirmaţie, ne referim nu numai la exponatele din alte muzee, ci şi la piesele pe care le-am văzut în cursul cercetărilor pe care le-am întreprins în ultimii 15 ani. Putem spune, aşadar, că obiectele cuprinse în colecţia de etnografie şi artă populară de la Goleşti au fost selecţionate cu o mare exigenţă ştiinţifică.

Sistemul de expunere de la secţia de etnografie şi artă populară, proiectat de un colectiv specializat al Intreprinderii de stat „Decorativa", are un caracter mixt, utilizat în muzee şi expoziţii de acest profil. Piesele sînt etalate pe podiumuri, suprafeţe verticale, vitrine ; în cadrul interioarelor, s-a căutat redarea imaginii reale dintr-o anumită localitate din zonă. Pretutindeni te întîmpină grija de a lega obiectul de loc, ceea ce măreşte atît valoarea documentară a expoziţiei, cît şi prestigiul ei ştiinţific.

Ce oferă în fond expoziţia ? Aspecte ale culturii populare din regiune, grupate pe zone. Exponatele constituie o carte vie despre cultura materială şi arta populară, în formele lor tradiţionale, cuprinzînd o durată de peste un secol. În acelaşi timp, prin exponate şi grafice, se arată drumul pe care-l parcurge cultura noastră populară în condiţiile vieţii noi, socialiste pe care o trăim. Noul şi perspectiva unei noi dezvoltări sînt arătate începînd de la prima sală, în care se prezintă ocupaţiile tradiţionale — între care şi albinăritul — pînă la cele în care se arată meşteşugurile artistice. Prezentul este legat de trecut într-o manieră care ajută pe vizitator să înţeleagă dezvoltarea viitoare a genului de obiecte pe care le admiră.

În ceea ce priveşte gruparea pieselor specifice pentru un anumit capitol etnografic, unele inversiuni care se observă în desfăşurarea expunerii, în cadrul aceleiaşi săli, au fost determinate de spaţiul în care se etalează. Prin obiecte, fotografii şi grafice sînt prezentate, într-o succesiune firească, ocupaţiile începînd cu cele mai vechi ca, de pildă, culesul din natură, albinăritul, vînătoarea, pescuitul, după care urmează uneltele legate de creşterea vitelor, păstorit. În sala a III-a îşi găsesc adăpost obiecte şi unelte pentru agricultură, viticultură ; în sala IV-a sînt înfăţişate meşteşugurile casnice (ţesut, cojocărit etc.). Atelierele de dulgherie şi dogărie, de olărie, reconstituite în expoziţie, atrag

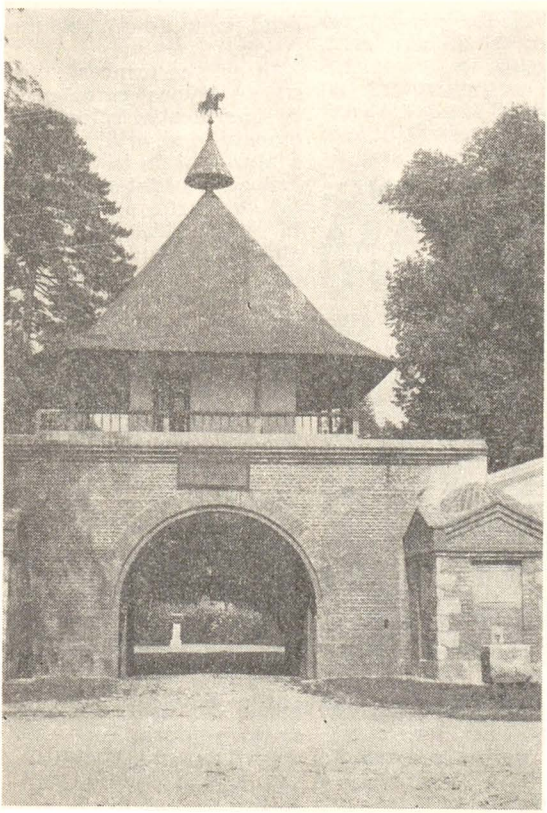

Intrarea principală a Muzeului din Goleşti, cu foişorul lui Tudor

https://biblioteca-digitala.ro

prin originalitatea uneltelor și varietatea produselor. Trebuie remarcată, de asemenea, ideea de a prezenta aceste ocupații străvechi în comparație cu dezvoltarea de astăzi a agriculturii mecanizate și succesele oamenilor muncii din reg. Argeș pe linia transformării naturii și extinderii suprafețelor viticole și pomicole prin amenajarea terenurilor degradate. În continuare urmează o sală a arhitecturii populare, în care se expun fotografii și grafice (tipurile principale de casă ale regiunii Argeș), după care vin sălile cu interioare. Se expune un interior de cîmpie din comuna Drăgănești, raionul Olt și trei interioare din zona de munte: unul din zona Muscel cu obiecte provenite din sate așezate în jurul orașului Cîmpulung Muscel, altul din zona Argeș cu obiecte achiziționate din comuna Șuici și satul Sălătruc și un al treilea din zona Vîlcea cu obiecte colectate din comuna Măldărăști. Alte săli sînt rezervate pentru creațiile de artă populară specifice zonelor etnografice ale regiunii Argeș: costume (din zonele Argeș, Muscel, Vîlcea, Slatina), precum și unelte sau diferite obiecte, ca de pildă lacre, piese ceramice vechi și noi, din centrele Horez, Stroiești, Vîlsănești, Poienița, Golești, Coșești; furci de tors de diferite tipuri; instrumente muzicale împodobite cu benzi metalice sau crestate; tipare de caș din zona Muscelului și bîte păstorești; unelte frumos împodobite din fier etc.

Nu putem intra în amănunte. Dar nu putem încheia fără a spune că Muzeul de la Golești, prin valoarea documentară și artistică a exponatelor, interesează deopotrivă pe cercetătorul culturii noastre materiale și al artei populare, ca și pe cel dedicat descifrării vieții culturale și politice din țara noastră la începutul secolului al XIX-lea. Totodată, muzeul îndeplinește un mare rol educativ pentru masele largi populare și pentru tineret.

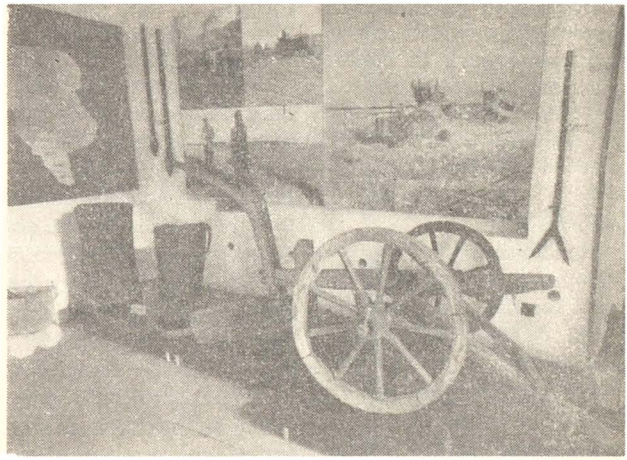

Panou comparativ la tema „Agricultura".

Deși s-a deschis de curînd, muzeul a fost vizitat în anul 1963 de peste 30.000 de persoane, ceea ce se explică prin valoarea exponatelor și prin nivelul superior de organizare muzeografică.

Corin Grosu: MUZEUL MEMORIAL „I. L. CARAGIALE" DIN PLOIEȘTI

Ploieștii constituie, desigur, centrul cel mai indicat pentru organizarea unui muzeu memorial „I. L. Caragiale". Anii de formație a marelui satiric sînt în bună măsură legați de acest oraș. Aici și-a petrecut Caragiale puținii săi ani de școală și tot aici, urmărind spectacolele improvizate de unchiul său, Iorgu

https://biblioteca-digitala.ro

Caragiale, în grădina Lipănescului, s-a aflat el pentru prima oară în contact cu scena și creația dramatică. Aici, la Ploiești, ochii săi cei adînc scrutători s-au deschis asupra vieții sociale — aici și-a început el „școala vieții".

În lipsa casei în care a locuit, școlar, Ion Luca — casa lui Hagi Ilie Lumînărarul, de mult dărîmată, — s-a recurs la o altă casă veche, cu pridvor larg și care are și meritul de a prezenta o distribuție interioară asemănătoare : „...la dreapta, două odăi : dincoace, la stînga, alte două. La deschizătura ferestrelor se vede cît de groase sînt zidurile..." [1]).

Casa Dobrescu se află în plin centrul orașului și datează din secolul XVIII. Ea a fost frumos renovată, păstrîndu-i-se cu grijă elementele de stil brîncovenesc ce o caracterizează : stîlpii pridvorului, ștucatura de pe pereți și tavane, sobele de zid...

Organizarea în această clădire, a unui muzeu memorial, a ridicat destule probleme. Și în această privință, trecutul regim s-a arătat vitreg și ostil față de Caragiale. Nu s-a întreprins nimic pentru adunarea și conservarea documentelor istorico-literare și a relicvelor rămase de pe urma lui. Acestea s-au risipit și distrus în mare măsură. Din mobilierul și obiectele personale ale scriitorului nu s-au mai putut găsi și aduna decît cîteva piese disparate.

În aceste condiții s-a recurs la o expoziție documentară — pe panouri, — alcătuită din fotocopii luate după documentele păstrate încă în diferite locuri, concepută pe criteriul cronologic și distribuită conform unei periodizări bine motivate. S-a urmărit astfel să se ofere vizitatorului o viziune monografică asupra vieții și creației marelui satiric, cu trimiteri la locurile și momentele memoriale ale etapelor succesive.

Din micul vestibul de la intrare, organizat festiv, se trece, spre stînga, în camera unde sînt evocate, pe rînd, copilăria lui Caragiale. anii lui de școală și anii de ucenicie. În încăperile următoare se desfășoară perioada marilor creații dramatice, cu punctări ale unor momente-cheie, cuprinse în această perioadă: directoratul la Teatrul Național — București, căsătoria... Ultima și cea mai încăpătoare dintre camere evocă, succesiv, perioada „Moftului Romîn" și a „Momentelor", perioada surghiunului voluntar berlinez și, în sfîrșit, ultimii ani ai scriitorului. Expunerea documentară, explicitată printr-un minim de texte lămuritoare, este susținută prin materialul original dispus pe același criteriu cronologic, în vitrine: scrisori, manuscrise, fotografii, acte ; periodice și ediții, etc. — precum și de puținele obiecte personale rămase de la scriitor și adunate aici cu grijă.

Expoziția se încheie cu o scurtă — prea scurtă — prezentare a posterității operei lui Caragiale.

Mobilierul muzeal și prezentarea grafică au fost realizate de I.S. „Decorativa", pe baza unui plan tematic și a unui plan grafic alcătuite de organizatori și sub directa și continua îndrumare a acestora.

Muzeul memorial „I. L. Caragiale" s-a bucurat de o bună primire din partea vizitatorilor și este cercetat de un mare număr de oameni. Deși satisface în mare măsură, el ar mai putea fi îmbunătățit în mai multe direcții, ca de pildă: prezentarea de noi documente sugestive, în special din perioada ploieșteană, și, mai ales, printr-o înfățișare mult mai largă a posterității operei lui Caragiale. Răspîndirea largă a operelor lui Caragiale în anii regimului democrat-popular, prin numeroase și variate ediții și studii critice, prin mii de spectacole pe toate scenele țării — toate acestea găsesc un prea slab ecou în muzeul memorial de la Ploiești Același lucru trebuie spus, mai ales în ceea ce privește răspîndirea peste hotare a creației caragialiene, devenită, în acești ani, o parte integrantă a literaturii clasice universale.

Ar fi foarte necesară editarea, cu concursul Comitetului regional pentru cultură și artă, a unui pliant al muzeului.

[1]) I. L. Caragiale : „Caut casă...", în *Momente*, 1961, pag. 99—103.

https://biblioteca-digitala.ro

cronică, recenzii, însemnări

https://biblioteca-digitala.ro

Anuarul muzeului etnografic al Transilvaniei 1957-1958

Valorificarea prin publicații a diverselor aspecte de activitate este utilă nu numai ridicării ținutei științifice de lucru a colectivelor muzeelor noastre, schimbului de experiență, ci și în elucidarea unor probleme mai largi de istorie, etnografie etc. În acest sens, anuarul Muzeului etnografic al Transilvaniei se situează printre inițiativele meritorii.

Cu o tematică variată și cuprinzătoare, volumul pe anii 1957—1958, se axează pe principalele laturi ale preocupărilor colectivului muzeului, strîns legate și de efortul pentru completarea și păstrarea în bune condițiuni a colecțiilor — care prin valoarea lor și numărul de obiecte fac din această instituție una din cele mai importante cu acest profil din țara noastră, — de strădania organizării unor expoziții riguros științifice și eficace din punct de vedere cultural-educativ, de dorința unei încadrări active în cercetarea etnografică actuală.

Prezența în paginile volumului a unor cercetători de valoare din afara muzeului, fie de strictă specialitate, fie din discipline înrudite, trebuie de asemenea menționată ca un fapt pozitiv. Astfel, în articolul semnat de Romulus Vuia, se urmărește întrebuințarea tocăliei, unealtă străveche folosită la tors, variantele în care ea a existat pe teritoriul patriei noastre, ceea ce dă posibilitatea reconstituirii unui meșteșug cu o apreciabilă pondere în trecut, în ansamblul producției casnice.

Pe baza cercetărilor de teren și a studierii fenomenului pe o arie mai largă, — continuînd de fapt preocupări mai vechi în această direcție, — Valeriu Butură, în articolul „Așezările temporare din sud-estul Munților Apuseni", demonstrează paralelismul ce există și în zona mocănimii între agricultura montană și creșterea animalelor. Urmărind procesul de formare a adăposturilor temporare în legătură cu necesitatea asigurării și întreținerii culturilor montane, autorul explică de asemenea mișcarea de populație de-a lungul unei mari perioade, care se încheie la Începutul secolului al XX-lea și sensul acestei mișcări dinspre zonele mai joase, spre cele înalte.

Semnalînd atenției cercetătorilor un număr de termeni din viața păstorească, afirmînd originea lor autohtonă, în studiul „Din trecutul păstoritului romînesc", Ion I. Russu, se referă la vechimea și modul de practicare a acestei ocupații pe teritoriul patriei noastre în trecutul istoric îndepărtat.

Din materialul deosebit de bogat și semnificativ aflat în patrimoniul muzeului, sînt prezentate unele colecții și documente, în articole ce nu se rezumă la o simplă trecere în revistă, ci caută să încadreze documentul etnografic în acel fenomen de cultură materială sau spirituală căruia îi aparține. Asemenea prezentări au făcut Nicolae Dunăre în articolul „Colecția de cahle a Muzeului etnografic al Transilvaniei", Koss Károly în articolul „Plugul satului din colecțiile Muzeului etnografic al Transilvaniei".

Date ample cu privire la istoricul colecțiilor, la condițiile în care ele s-au constituit, ca și la perspectivele de dezvoltare pe viitor, sînt date în articolul „Etapele de dezvoltare a colecțiilor Muzeului etnografic al Transilvaniei" de Teodor Onișor. În articol se arată că dezvoltarea continuă a colecțiilor este asigurată, pe de o parte, de noua bază materială ce s-a creat pentru muzee, iar pe de altă parte, de posibilitatea efectuării cercetărilor pe linia strictă a unei metode științifice. Autorul menționat subliniază importanța acestui fapt într-un alt articol, intitulat „Lenin și muzeele".

Mai puțină exigență științifică a arătat colectivul de redacție al volumului în cazul articolului „Date etnografice cu privire la bîrloagele și pivnițele din Transilvania locuite la începutul secolului al XX-lea" semnat de Vámszer Géza. Problema pe care autorul își propune să o trateze necesita o încadrare istorică mai precisă, o argumentare științifică pentru stabilirea datelor de interes etnografic. Bîrloagele pe care autorul le prezintă ca locuite în deceniile patru și cinci ale secolului nostru sînt aspecte ale procesului de pauperizare a maselor în capitalism, nu ilustrează tipuri de locuințe din comuna primitivă și nici nu sugerează în vreun fel celebrele grădini suspendate, apropieri de idei ce nu servesc deloc elucidării problemei. „În afară de bîrloagele amintite mai cunoaștem și peșteri în stîncă locuite de oameni. Acestea nu au fost folosite ca locuințe permanente, ci au adăpostit pe oamenii din satele din apropiere în momente de primejdie", spune autorul. Ca atare ele nu au constituit un tip de locuințe și nici nu intră în tema respectivă.

Semnalările cuprinse în ultima parte a volumului intitulată „note", sînt justificate atunci cînd rezumă materiale mai greu accesibile, dar nu se încadrează aici articolul privind metodele de conservare folosite înainte de 1950, metode care nu prezintă nici interes documentar, nici practic.

Ilustrarea materialului ridică simțitor valoarea de ansamblu a volumului.

FLORICA LORINȚ

https://biblioteca-digitala.ro

„Apulum" publicație a Muzeului din Alba-Iulia

Prin editarea revistei „Apulum", Muzeul din Alba-Iulia se înscrie în rîndul instituțiilor muzeale cu tradiție în domeniul publicațiilor. Revista cuprinde studii și comunicări din domeniul arheologiei, istoriei și etnografiei, îndreptîndu-și cu precădere preocupările spre cercetări pe plan local și transilvănean ; această publicație, ajunsă astăzi în pragul apariției celui de-al cincelea volum, este binecunoscută atît în țară cît și peste hotare, bucurîndu-se de o deosebită prețuire în rîndurile publicului de specialitate. Printre colaboratorii revistei se numără oameni de știință cunoscuți, îndeosebi de la Institutul de istorie al Academiei R.P.R. din Cluj, a căror contribuție științifică a făcut să crească și mai mult prestigiul publicației.

Totodată, s-a făcut simțit aportul crescînd al personalului din muzeu, rod al unei bogate și eficiente activități de cercetare.

Ultimul volum — cu un conținut mult îmbunătățit, — apărut în 1961 sub titlul „Studii și Comunicări" (Acta Musei Regionalis Apulensis) cuprinde 14 studii și 10 comunicări în legătură cu descoperirile și colecțiile muzeului sau cu probleme generale de istorie veche și modernă.

Dintre studiile și comunicările întocmite de colectivul muzeului menționăm : I. Berciu, **Mozaicurile romane din Apulum,** pag. 155—188 ; C. Băluță, **Opaițele romane de la Apulum,** pag. 189—220 ; A. Popa, **Materiale din perioada de trecere la feudalism în zona orașului Alba-Iulia,** pag. 221—232 etc., iar dintre colaborările externe (de la Institutul de istorie din Cluj) : K. Horedt, **Săbiile de tip „micenian" din Transilvania,** pag. 9—18 ; acad. prof. C. Daicoviciu, **„Castella" Dalmatorum în Dacia,** pag. 51—60 ; I. I. Russu, **Dacius Apulus,** pag. 85—96 și **Două fragmente de diplome militare din Apulum,** pag. 119—126; A. Neamțu, **Condițiile de muncă și salarizare în industria extractivă din Transilvania în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea** etc. Studiile tipărite sînt rezumate în limbile rusă, franceză și germană.

Prezentînd în mod cu totul sumar una din revistele muzeelor noastre, ne permitem, ca încheiere, să facem unele sugestii pentru publicațiile viitoare, cu valoare generală pentru instituțiile muzeale care editează asemenea lucrări.

Preocupările de cercetare științifică și publicistică ale colectivelor muzeale să se îndrepte, cu precădere, spre studierea și punerea în valoare a specificului regiunii în care își desfășoară activitatea. Culegerea de studii și articole să cuprindă materiale într-un echilibru logic, privind toate epocile istorice (sugestia se referă și la muzeele cu un alt profil, ca cele de artă, științele naturii, etnografie etc.). Acest fapt presupune desigur o specializare mai variată și mai rațională a personalului de muzeu. Instituțiile muzeale, în special cele regionale, cu tradiții și experiență mai bogată în probleme de cercetare și publicare a rezultatelor obținute, să îndrumeze și să grupeze în jurul lor cît mai mulți cercetători de la muzeele subordonate din regiune, pentru antrenarea lor la activitatea de cercetare și publicistică, precum și pentru lărgirea sferei de preocupări și obținerea unor rezultate mai bogate.

Dr. OCTAVIAN FLOCA

Muzeele sovietice, bulgare și maghiare prezentate în „Museum"

Editată de U.N.E.S.C.O. revista „Museum" publică diferite materiale privind activitatea muzeelor din întreaga lume. Prin sfera largă de probleme tratate, prin informarea cuprinzătoare ca și prin atragerea unui larg cerc de colaboratori, „Museum" reprezintă pentru toți muzeologii o revistă interesantă și utilă.

Un loc important în preocupările revistei îl ocupă popularizarea muzeelor și activității muzeale din diferite țări ale lumii.

https://biblioteca-digitala.ro

În urmă cu cîțiva ani „Museum" a închinat un număr întreg Cehoslovaciei. În 1962—1963 au apărut numere asemănătoare dedicate muzeelor germane, olandeze, africane etc. În numerele 4/1962 și 1—2/1963 ale revistei sînt publicate, printre alte materiale, interesante informații despre viața muzeală din Ungaria, Bulgaria și Uniunea Sovietică. Articolele scrise de cei mai cunoscuți specialiști din țările respective, sînt grupate pe probleme. Se poate constata, și faptul este firesc, că unele din ele au preocupări comune sau în orice caz asemănătoare. În primul rînd se cuvine să subliniem latura de educație și culturalizare, precum și cea de cercetare științifică care ocupă un loc important în activitatea muzeelor din cele 3 țări amintite.

Un amplu articol se referă la organizarea și activitatea „Institutului de cercetări muzeologice" din Moscova. Se subliniază rolul său creator și coordonator, activitatea de cercetare și de elaborare a bazelor teoretice ale muzeologiei sovietice. Institutul joacă un important rol și în organizarea tehnică a muzeelor, în pregătirea de materiale pentru conferințe și alte manifestări cultural-educative.

Și în Ungaria și Bulgaria, problemele cultural-educative se află în centrul preocupărilor muzeelor. Articole amănunțite, descriu diferitele forme folosite de muzee pentru realizarea sarcinilor lor educative.

În continuare studiile prezintă principalele unități muzeale din cele 3 țări. Pentru Uniunea Sovietică, principiul urmat este cel al descrierii pe teritorii. În prezentare sînt incluse într-o formă restrînsă numai muzeele din Federația Rusă și cele din Ucraina. Între muzeele ruse un loc de seamă ocupă, cum e și firesc, Ermitajul, Muzeul Pușkin, Galeriile Tretiakov și Muzeul național de istorie. Pe lîngă descrierea expozițiilor de bază se dau interesante știri asupra activității de cercetare, de restaurare, de elaborare și de editare desfășurate de aceste muzee.

Dintre muzeele ucrainiene, de o atenție specială se bucură „Muzeul de istorie", „Muzeul național de artă", ambele din Kiev, și „Muzeul arheologic" din Odesa.

Muzeele maghiare sînt analizate în funcție de problematică : muzeele de istorie (Muzeul național din Budapesta, înființat în anul 1802, „Muzeul de istorie militară" etc.), muzeele etnografice, între care cel mai însemnat se află în Budapesta, muzeele tehnice, între care se remarcă muzeul agriculturii, precum și muzeele de artă în fruntea cărora se află, grație unor colecții de mare valoare, „Muzeul de artă" și „Galeria națională" ambele din Budapesta.

Dintre muzeele bulgare sînt prezentate : „Galeria națională", înființată în urmă cu 13 ani, care adăpostește principalele opere ale artei plastice bulgare, precum și muzeele arheologice, conținînd vestigii ale vechilor civilizații care s-au succedat pe pămîntul Bulgariei. Pline de interes sînt așanumitele „orașe-muzeu", în această categorie cuprinzîndu-se vechile așezări grecești sau romane, precum și primele capitale ale statului bulgar.

Însoțite de numeroase fotografii, numerele din „Museum" închinate muzeelor sovietice, bulgare și maghiare, contribuie la cunoașterea unor interesante aspecte ale vieții culturale din cele trei țări.

„Museum" — nr. 4 - 1963

„Vlastivedny Casopis" nr. 1 - 3/1963

Ultimul număr din anul trecut al revistei „Museum" este închinat sesiunii de studii desfășurate la Tokio, în anul 1960, pe tema „Muzeul ca centru cultural și rolul său în dezvoltarea comunităților". Sesiuni similare mai avuseseră loc la Brooklyn (1952), Atena (1954) și Rio de Janeiro (1958).

Discuțiile desfășurate la Tokio s-au referit doar la muzeele din Asia și zona Oceanului Pacific. Au participat însă la dezbateri specialiști din întreaga lume.

Sesiunea a avut de discutat activitatea muzeelor pe un teritoriu vast, în care se întîlnesc țări cu o rețea muzeistică complexă, cum ar fi Japonia, alături de foste teritorii coloniale, în care muzeele lipsesc cu desăvîrșire. Participanții la întîlnire au adoptat o serie de declarații generale în care se face apel la guvernele țărilor aflate în zona geografică discutată, de a sprijini dezvoltarea activității muzeistice. S-a insistat asupra necesității creării de muzee regionale, precum și a rolului important pe care muzeele de istorie naturală și etnografie îl au în educarea populației. Recomandările publicate la sfîrșitul sesiunii au arătat că rolul educativ nu trebuie limitat la organizațiile școlare ci trebuie să se extindă și asupra adulților. Organizarea de manifestări artistice, legate de valorificarea și continuarea tradițiilor populare, practicată în unele țări este socotită o bună metodă de educație.

Pentru numeroase țări din Asia și zona Pacificului, problema cadrelor este una din problemele cele mai dificile și sesiunea a recomandat UNESCO-ului acordarea unor burse pentru pregătirea cadrelor.

https://biblioteca-digitala.ro

Sesiunea organizată de UNESCO la Tokio, a răspuns, fără îndoială, unei necesități de mult resimțite de muzeele din zona luată în discuție. Ea a contribuit la elaborarea unor principii care vor ajuta la dezvoltarea activității muzeistice, pe un vast teritoriu, bogat în vestigii ale trecutului, pe care numai împrejurările politice le-au ținut pînă acum ascunse.

★

Editată la Bratislava, revista „Vlastivedný časopis" se preocupă în deosebi de problemele legate de istoria și cultura Slovaciei. În general, articolele apărute în anul 1963 sînt axate pe aniversarea unor evenimente, instituții sau personalități. Un loc important a fost acordat problemelor de apariție, dezvoltare și organizare a școlilor și gimnaziilor slovace. Aniversării a 650 de ani de la obținerea dreptului de comună către orașul Zibna îi este consacrat un amplu studiu care cercetează toate fazele de evoluție ale acestui străvechi oraș și ale monumentelor lui. Numerele 1 și 2 acordă un însemnat spațiu sărbătoririi eroului național slovac Iuraj Ianosik, faptelor sale și locurilor de care și-a legat activitatea. Un alt eveniment consemnat de revistă este împlinirea a 1100 de ani de la apariția scrierii slave. Studiul publicat în nr. 3 pune accentul îndeosebi pe rolul centrelor culturale slovace în dezvoltarea scrierii slave. Tot nr. 3 închină un interesant articol aniversării a 100 de ani de la înființarea Societății muzeelor din Slovacia și descrie cele mai vechi instituții muzeale ale regiunii.

VLAD GEORGESCU

https://biblioteca-digitala.ro

Constituirea Comisiei muzeelor științifice din Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă

În luna martie a.c., la Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă a avut loc ședința de constituire a Comisiei muzeelor științifice. Lucrările ședinței au fost conduse de tov. Constanța Crăciun, președinte al Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă.

Comisia muzeelor științifice, din care fac parte academicieni, profesori universitari, directori de muzee, muzeografi, cercetători științifici și alți oameni de cultură și artă, va coordona și îndruma activitatea instituțiilor muzeale subordonate Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă și Sfaturilor populare.

În cadrul Comisiei funcționează următoarele secții : istorie, științele naturii, etnografie, muzee și case memoriale.

Comisia muzeelor științifice are următoarea componență :

PREȘEDINTE : **Dr. Băcescu Mihai** — membru corespondent al Academiei R.P.R., directorul Muzeului de istorie naturală „Gr. Antipa".

SECRETAR : **Ștefănescu Liviu** — din Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă.

I. SECȚIA ISTORIE

ȘEF SECȚIE : **Ștefănescu Ștefan** — candidat în științe istorice, Institutul de istorie din București al Academiei R.P.R.

MEMBRII :

1. **Lect. univ. Antonescu Iulian** — directorul Muzeului regional din Bacău.
2. **Ardeleanu Ion** — muzeograf principal la Muzeul de istorie a partidului — București.
3. **Canarache Vasile** — directorul Muzeului arheologic din Constanța.
4. **Lect. univ. Daicoviciu Hadrian** — Universitatea „Babeș Bolyai" — Cluj.
5. **Dragomir Ion** — directorul Muzeului regional de istorie din Galați.
6. **Dr. Floca Octavian** — președintele Comitetului regional pentru cultură și artă — Hunedoara.
7. **Florescu Radu** — consultant în Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă.
8. **Colonel Frunză Vasile** — directorul Muzeului militar central — București.
9. **Conf. univ. Gh. Georgescu-Buzău** — Facultatea de istorie a Universității din București.
10. **Conf. univ. Georgescu Florian** — directorul Muzeului de istorie a orașului București.
11. **Prof. univ. dr. Ionașcu Ion** — șeful catedrei de Arhivistică și științe auxiliare ale istoriei, la Facultatea de istorie a Universității din București.
12. **Prof. arh. Ionescu Grigore** — directorul Direcției monumente istorice din Comitetul de Stat pentru Construcții, Arhitectură și Sistematizare.
13. **Ionescu Vasile** — conferențiar la Școala superioară de partid „Ștefan Gheorghiu"-București.
14. **Leonte Ileana** — șeful serviciului îndrumare și control din Direcția Generală a Arhivelor Statului
15. **Lupu Nicolae** — directorul Muzeului Brukenthal din Sibiu.
16. **Lect. univ. Moga Marius** — directorul Muzeului regional al Banatului — Timișoara.
17. **Moldoveanu Aurel** — șef de secție la Muzeul militar central — București.
18. **Dr. C. S. Nicolaescu-Plopșor** — membru corespondent al Academiei R.P.R., șeful Sectorului paleolitic de la Institutul de arheologie din București al Academiei R.P.R.
19. **Prof. univ. dr. Pascu Ștefan** — membru corespondent al Academiei R.P.R., decanul Facultății de istorie a Universității „Babeș-Bolyai" — Cluj.
20. **Prof. univ. Petrescu-Dîmbovița Mircea** — directorul Muzeului de istorie a Moldovei din Iași.
21. **Rață Victor** — director al Muzeului „Marx-Engels-Lenin" — București.

https://biblioteca-digitala.ro

II. SECȚIA ȘTIINȚELE NATURII

ȘEF SECȚIE : **Prof. univ. dr. Botnariuc Nicolae,** decan al Facultății de științe naturale a Universității din București.

MEMBRII :

1. **Bodea Mihai** — membru al Consiliului de conducere al Asociației generale a vînătorilor și pescarilor sportivi.
2. **Dragoman Paul** — directorul Muzeului regional din Tg. Mureș.
3. **Firu Ion** — directorul Muzeului regional al Olteniei — Craiova.
4. **Iacob Vasile** — consultant în Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă.
5. **Iacob Maria** — consultant în Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă.
6. **Conf. univ. dr. Ieniștea Mircea** — Institutul Pedagogic de trei ani din Craiova.
7. **Iurcsak Tiberiu** — directorul Muzeului regional al Crișanei — Oradea.
8. **Prof. univ. dr. Macarovici Nicolae** — directorul Muzeului de istorie naturală al Universității „Al. I. Cuza" — Iași.
9. **Miron Virgil** — director al Direcției Economiei Vînatului din Ministerul Economiei Forestiere.
10. **Moșneagă Margareta** — directorul Muzeului regional de științele naturii din Ploiești.
11. **Pușcariu Valeriu** — secretar științific al Comisiei monumentelor naturii din cadrul Academiei R.P.R.
12. **Acad. prof. Pora Eugen** — Facultatea de științe naturale a Universității „Babeș Bolyai" — Cluj.
13. **Prof. univ. dr. Radu Vasile** — membru corespondent al Academiei R.P.R., Șeful catedrei de Zoologie la Fac. de științe naturale a Universității „Babeș Bolyai" — Cluj.
14. **Rațiu Onoriu** — directorul Grădinii botanice din Cluj.
15. **Radu Dimitrie** — directorul Grădinii zoologice din București.
16. **Spătaru Dumitru** — șeful secției de științele naturii la Muzeul Banatului — Timișoara.
17. **Stanciu Marcel** — directorul Acvariului din Constanța.
18. **Prof. univ. dr. Tarnavschi Ion** — directorul Grădinii botanice din București.
19. **Tălpeanu Matei** — biolog-zoolog principal, Muzeul de istorie naturală „Gr. Antipa".

III. SECȚIA ETNOGRAFIE

ȘEF SECȚIE : **Prof. univ. dr. Pop Mihai** — director adj. științific la Institutul de etnografie și folclor al Academiei R.P.R.

MEMBRI :

1. **Bănățeanu Tancred** — directorul Muzeului de artă populară al R.P.R.
2. **Bodor Gheorghe** — șeful secției de etnografie la Muzeul regional Iași.
3. **Butură Valeriu** — șef de secție la Muzeul etnografic al Transilvaniei — Cluj.
4. **Dihor Ion** — șeful secției de etnografie la Muzeul regional al Banatului — Timișoara.
5. **Florescu Florea Bobu** — șeful secției de artă populară la Institutul de istoria artei al Academiei R.P.R. — București.
6. **Focșa Gheorghe** — directorul Muzeului satului — București.
7. **Iliescu Constantin** — muzeograf principal la Muzeul regional Pitești, secția Golești.
8. **Irimie Cornel** — șeful secției de etnografie la Muzeul Brukenthal din Sibiu.
9. **Arh. Pănoiu Andrei** — consultant în Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă.
10. **Petrescu Paul** — cercetător principal la Institutul de istoria artei al Academiei R.P.R. — București.
11. **Lect. univ. Roșu Lucian** — redactor șef al publicației „Revista muzeelor", București
12. **Stahl Paul** — cercetător principal la Institutul de studii sud-est europene al Academiei R.P.R. București.
13. **Ungureanu Nicolae** — consultant în Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă.
14. **Vlăduțiu Ion** — candidat în științe istorice, cercetător principal la Institutul de etnografie și folclor al Academiei R.P.R. — București.
15. **Zderciuc Boris** — șef secție la Muzeul satului — București.

IV. SECȚIA MUZEE ȘI CASE MEMORIALE

ȘEF SECȚIE : **Acad. D. Panaitescu-Perpessicius** — directorul Muzeului literaturii romîne.

MEMBRI :

1. **Conf. univ. Almaș Dumitru** — Facultatea de istorie a Universității București.
2. **Brad Ion** — scriitor, secretar al Uniunii scriitorilor din R.P.R.
3. **Chiriac Mircea** — compozitor, membru în Biroul Uniunii compozitorilor.
4. **Florea Mihai** — cercetător științific la Institutul de istoria artei al Academiei R.P.R. — București.
5. **Grosu Corin** — muzeograf principal la Muzeul literaturii romîne din București.

Participanții au dezbătut, în cadrul ședinței, planul de măsuri al muzeelor privind întîmpinarea celei de a XX-a aniversări a eliberării patriei, planul de cercetare al muzeelor științifice pe anul 1964, precum și profilul și primele sumare ale „Revistei Muzeelor". Înființarea comisiei a fost salutată cu multă căldură de către toți participanții.

https://biblioteca-digitala.ro

Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii" — Piața Scînteii Nr. 1

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

43474

Lei 7

https://biblioteca-digitala.ro